

SIIRTYMÄ KOHTI AIKUISUUTTA

Itsenäistyminen tuetussa asumismuodossa

TEIJA LEHTINEN
Tampereen yliopisto
Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö
Nuorisotyön ja -tutkimuksen maisteriopinnot
Pro gradu –tutkielma
Huhtikuu 2011

Tampereen yliopisto
Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö

LEHTINEN, TEIJA: Siirtymä kohti aikuisuutta. Itsenäistyminen tuetussa asumismuodossa
Pro gradu -tutkielma, 97 s., 7 liites.
Nuorisotyön ja -tutkimuksen maisteriopinnot
Ohjaaja: Helena Helve
Huhtikuu 2011

TIIVISTELMÄ

Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastellaan tuetussa asumismuodossa asuvien nuorten itsenäistymiseen vaikuttavia tekijöitä tilanteessa, jossa siirtymä aikuisuuteen on syystä tai toisesta epäonnistunut. Tutkimus on kvalitatiivinen, jossa teemahaastattelun avulla selvitetään tuetussa asumismuodossa neljän nuoren tietä aikuisuuteen asumisohjaajien tukemana. Tapaustutkimuksen nuoret asuvat nuorisoasunnoissa, jotka sijaitsevat pienehkössä eteläsuomalaisessa kaupungissa. Tuetun asumisen toiminnalla ehkäistään syrjäytymistä ja tuetaan nuoren itsenäistä asumista monin eri keinoin. Nuoret ovat muuttaneet taloon erilaisia väyliä käyttäen. Tutkimuksessa ilmeni, että nuorten aikuistumista edistäviä tekijöitä on useita. Tutkimuksen haastattelujen teemat käsittelevät eri väyliä monipuolisesti. Tutkimuksen aikana enää yksi nuori asui varsinaisessa tuetussa asumismuodossa, mutta kaikki heistä asuivat yhä samassa talossa.

Tutkimuksen teoreettisessa viitekehyksessä esitellään keskeisiä käsitteitä kuten: siirtymä, aikuistuminen, voimaannuttaminen ja syrjäytyminen. Aikaisempia tutkimuksia käsitellään melko laajasti niin tuettuun asumiseen kuin aikuistumiseen ja elämänhallintaan liittyvien kysymysten kannalta.

Tutkimuksen pääkysymykset ovat: 1) Mitkä asiat tutkittavien mielestä heidän elämässään ovat muuttuneet tuetun asumisen aikana? 2) Mitä merkitystä tutkittavien mielestä asumisohjaajien tuella on ollut heidän itsenäistymisensä? 3) Millaiseksi nuoret kokevat tällä hetkellä oman elämäntilanteensa?

Tutkimuksen taustalla on fenomenologis-hermeneuttinen viitekehys. Sillä selvitetään nuoren kokemuksia omasta tilanteestaan suhteessa tuettuun asumiseen ja aikuistumisen siirtymään. Jokaisella tuetulla on oman kokemuksensa pohjalta asialle oma erityinen merkitys.

Tutkimuksen yhtenä johtopäätöksenä on, että yksin kouluttautuminen ammattiin ei estä joutumasta syrjäytyneeksi tai yhteiskunnan ulkopuolelle. Toiseksi voidaan todeta, että asumisohjaajien työllä on merkittävä vaikutus asukkaan arjen taitojen, voimaantumisen ja koko siirtymän myönteisen kehityksen kannalta. Kolmas johtopäätös on, että tutkimuksen nuorten usko uudelleen kouluttautumiseen ei ole horjunut vastoinkäymisistä huolimatta. Tutkimuksen perusteella tehtävät päätelmät ovat seuraavat: asumisohjauksen tarve on tutkimuksen nuorille välttämätöntä, jotta siirtymä onnistuisi ja ammatinvalinnan ohjaukseen tulisi kiinnittää enemmän huomiota, jotta nuoret eivät kouluttaudu aloille, joka ei heitä työllistä. Viranomaisten työskentelymuodoissa nuoret asiakkaat tulisi ottaa erityistapauksina.

Avainsanat: aikuistuminen, siirtymä, voimaannuttaminen, tuettu asuminen, arjentaidot, informaalioppiminen, itsenäistyminen, elämänhallinta, syrjäytyminen.

University of Tampere
School of Humanities and Social Sciences

LEHTINEN, TEIJA: Transition towards adulthood, emancipation in a supported housing
Master's thesis, 97 pp. and appendix 7 pp.

Supervisor: Helena Helve

April 2011

ABSTRACT

In this Master's thesis, the factors affecting the independence process of young people who are living in a supported housing are being examined in a situation where the transition towards adulthood has, for one reason or another, been unsuccessful. The basis of this qualitative research lies in theme interviews that were used to examine four adolescents' way to adulthood. They are living in a supported housing together with an assist of resident advisors. The adolescents of the case study are living in a house which is situated in a rather small town in Southern Finland. Supportive housing impedes social isolation and sustains the independent living by different methods. The youths have moved into the house using dissimilar procedures. There are many factors how these adolescents' journey towards adulthood progress and the theme interviews in the research handle them diversely. During the research only one of the youths lived in an actual supportive housing, but all of them lived still in apartments.

In a theoretical part of this research the essential terms are being presented, such as transition, maturation, empowerment, and alienation. Earlier studies are being handled quite widely from the maturation and life management points of view.

The main research questions are: 1) What things participants found that had been changed during the supported housing? 2) What kind of impact the participants found that the resident advisors had on their emancipation? 3) How the participants see their current situation in life? There is a phenomenological-hermeneutic frame of reference behind the research that is used to examine how an adolescent experiences his/her situation according to supported housing and transition towards adulthood. Every supported young person has a unique meaning for the situation as a result of his/her own experience.

This research has three main conclusions. First, the occupational education does not prevent a youngster's isolation from the society. In addition, one could state that resident advisors' work has a significant impact on a resident's favourable improvement of everyday skills, empowerment, and transition towards adulthood as a whole. The third conclusion is that the participants' reliance on second career education has not tottered despite adversities. Conclusions of this thesis are: the participants are essentially in need of the resident advisors' assist that the transition would succeed, and vocational selection is crucial that adolescents would get employed on the whole, and young people should be considered as special cases when it comes to working methods of authorities.

Keywords: social exclusion/isolation, supported housing, emancipation, life management, adulthood/maturation, transition, empowerment, informal learning

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	1
2 TUTKIMUKSEN SUHDE AIKAISEMPIIN TUTKIMUKSIIN	4
2.1 Tuettuun asumiseen liittyvä tutkimustieto.....	4
2.2 Nuoren aikuistumiseen liittyvää tutkimustietoa	6
2.3 Yhteenveto.....	9
3 SIIRTYMÄT AIKUISTUMISPROSESSISSA.....	10
3.1 Nuoruudesta aikuisuuteen siirtymien kautta.....	10
3.1.1 Voimaannuttamisen tuki siirtymän onnistumiseksi.....	13
3.2 Yhteiskunnan elämäkululle asettamat vaatimukset	16
3.3 Yhteenveto.....	19
4 TUETUN ASUMISEN TAUSTAA.....	20
4.1 Nuorisoasuntoliitto ja paikallisyhdistykset.....	20
4.2 Osallisuus.....	21
4.3 Tuetun asumismuodon asukkaat.....	21
4.4 Tuetun asumismuodon tavoitteet.....	22
4.5 Asumisohjaajien työ ja informaalinen kasvatusote	24
4.6 Yhteenveto.....	25
5 TUTKIMUKSEN TEHTÄVÄ, TOTEUTUS JA METODOLOGINEN LÄHTÖKOHTA.....	25
5.1 Tutkimuksen tarkoitus	25
5.2 Tutkimuskohde	27
5.3 Tutkimusmetodi.....	29
5.3.1 Tutkimuksen lähestymistapa	29
5.3.2 Tapaustutkimus.....	31
5.3.3 Teemahaastattelu ja teemat.....	33
5.4 Tutkimuksen toteuttaminen	34

5.5 Tutkimuksen etiikka ja oma rooli tutkijana sekä tutkimuksen luotettavuus	37
5.6 Yhteenveto.....	39
6 TUTKIMUSTULOKSET JA NIIDEN TULKINTA	39
6.1 Nuoren arjen taidot ja asumisohjauksen merkitys.....	39
6.2 Koulutuksen ja työn merkitys itsenäistymiselle	60
6.3 Sosiaalisten suhteiden ja kodin vaikutus itsenäistymiselle.....	64
6.4 Yhteiskunnallinen valveutuneisuus	75
6.5 Yhteenveto.....	77
7 PÄÄTELMÄT JA POHDINTA.....	81
LÄHTEET JA KIRJALLISUUS.....	86
LIITTEET.....	98

TAULUKOT

TAULUKKO 1. Syrjäytyminen syvenevänä prosessina.....	14
TAULUKKO 2 Syrjäytymisen ulottuvuudet	15
TAULUKKO 3. Taustatiedot tutkittavista	28
TAULUKKO 4. Fenomenologis-hermeneuttisen tutkimuksen rakenne.....	31
TAULUKKO 5. Positiiviset muutokset itsenäistymisprosessissa.....	78
TAULUKKO 6. Tuetun asumismuodon parhaat ominaisuudet.....	79

KUVIO

KUVIO 1 Tuetun asumisen eteneminen	23
--	----

LIITTEET

LIITE 1 Tutkimuslupa-anomus	98
LIITE 2 Haastattelujen teemat	99
LIITE 3 Itsenäisen asumisen sopimus.....	101
LIITE 4 Tuki- ja asuntohaastattelu.....	102

1 JOHDANTO

Sysäyksen tämän tutkimuksen tekemiseen antoi oma työkokemukseni 16–22-vuotiaiden nuorten parissa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tilastoraportin mukaan nuoren toimeentulotukiasiakkaiden määrä lisääntyi nopeasti vuonna 2009. Suurin lisäys kohdistui nuoriin 18–29-vuotiaisiin aikuisiin. Tutkimuksella halutaan selvittää nuoruuden siirtymää tilanteessa, jossa se ei ole edennyt aivan suunnitelmien mukaisesti. Tutkimus kohdistuu neljään tuetussa asumismuodossa asuvaan nuoreen ja heidän itsenäistymiseensä vaikuttaviin tekijöihin. Tapaan työssäni nuoria, jotka ovat asuneet tai asuvat tuetussa asumismuodossa tai laitoksessa, joten minua kiinnostaa nuorten aikuistumisprosessin eteneminen muualla kuin vanhempien luona tai omassa asunnossa itsenäisesti asuvien nuorten kohdalla. Samoin minua kiinnostavat tutkittavien nuorten tämänhetkinen tilanne suhteessa asumismuotoon ja tukiasumisen nuorille tarjoamat mahdollisuudet selkeyttää omaa elämäntilannetta.

Tutkimus on tapaustutkimus, jossa haastatellaan kahdesti kahta poikaa ja tyttöä. Tutkimustehtävänä on selvittää teemahaastattelun avulla tuetussa asumismuodossa ja asumisohjauksessa olevan neljän nuoren aikuistumisprosessia hidastavia tekijöitä ja arjesta selviytymisen mahdollistavia tekijöitä. Tutkimuksessa selvitetään sitä, kuinka niin sanottu tukiasuminen on vaikuttanut nuorten itsenäistymisprosessiin. Mitä esteitä he ovat nuoruuden siirtymässä kohdanneet, sekä kuinka paljon asumisohjaajien tuella on merkitystä nuoren valinnoissa ja haastavissa elämäntilanteissa? Tutkimuksessa ei ole vertailtu eri sukupuolien välisiä eroja itsenäistymisprosessiin liittyvissä asioissa. Tutkimuskohteena on pieni joukko, joten vertailu ei ole tarpeellista. Samasta syystä tutkimustuloksista ei myöskään voi tehdä yleistyksiä.

Haastattelujen teemat käsittelevät nuoren arjentaitoja, asumisohjausta, koulutuksen ja työn merkitystä, sosiaalisia suhteita, kotia, päihteitä ja poliittista kiinnostusta sekä ympäristöasioita. Kaikilla edellä mainituilla on merkitystä nuoren itsenäistymisen ja aikuistumisen onnistumiselle. Teemat tarkentuivat haastattelun jälkeen niin, että tuloksia käsitellään aineistosta nostetuilla teemoilla, jotka ovat tarkentuneet alkuasetelmasta: koulutuksen ja työn merkitys itsenäistymiselle, nuoren omien arjen taitojen ja asumisohjauksen merkitys, sosiaalisten suhteiden ja kodin vaikutus itsenäistymiselle sekä yhteiskunnallisten asioiden kiinnostavuus.

Tutkimuksessa perehdytään myös siihen, miten nuoret jaksavat päivästä toiseen, kuinka he pitävät yllä uskoa koulutuksen tarjoamaan mahdollisuuteen löytää elämässä paikkansa sekä mistä he tulevaisuudessa unelmoivat. Tutkimuksen kannalta kiinnostavaa on myös nyky-yhteiskunnan ja taantuman vaikutus näiden nuorten elämäntilanteeseen. Vastavalmistuneilla nuorilla on myös uhka, että he eivät sijoitu oman alansa töihin tulevaisuudessakaan, jos valmistumisen ja työllistymisen välissä on pitkä aika. Näiden nuorten elämäntilanteelliset taidot ovat koetuksella joka päivä. Yhteiskuntapoliittisesti laaja kysymys on se, kuinka paljon he saavat eri viranomaisilta tukea arkeensa.

Arjentaiteiden mahdollinen kehittyminen asumisen aikana on myös tutkimuksessa mielenkiinnon kohteena. Yhteiskunnallinen epävakaus ja huono taloudellinen tilanne lisäävät nuorten turvattomuudentunnetta, mutta lisääkö se kiinnostusta yhteiskunnallisista asioista kohtaan vai välinpitämättömyyttä, ne ovat myös kiinnostavia aiheita. Kaikki yhteiskunnan nuorisopoliittiset toimet, kuten esimerkiksi se miten valtio ja kunnat resursoivat nuorten työllistymiseen, asumiseen ja mielenterveyspalveluihin kantavat hedelmää tulevaisuudessa.

Nuorten kehitysprosessia voi tarkkailla sosiaalista tai psykologista taustaa vasten. Tässä työssä näkökulmana ovat sosiaaliset taustavaikuttajat nuoren itsenäistymisprosessissa. Pirjo Koivula (2007, 55) on pohtinut aikuistumisen vaikeutta nyky-yhteiskunnassa. Nuoret joutuvat elämään monenlaisten paineiden ja vaatimusten keskellä. Yhteiskunta vaatii nopeaa kouluttautumista. Pitäisi olla mahdollisimman monipuolinen ja korkea koulutus, työ-elämäntaidot ja sosiaaliset taidot tulisi hallita sekä olla esiintymiskykyinen. Edellisten lisäksi pitäisi mahduttaa perhe-elämän vaatimuksetkin omaan elämäntilanteeseen. Kaiken kaikkiaan kiinnittymistä aikuisen elämään voidaan tarkastella sekä sopeutumisenä että itsenäistymisenä.

Erilaiset asumismuodot tarjoavat nuorille mahdollisuuden kehittää sosiaalisia taitojaan ja saada tukea oman aikuisuutensa kehitykseen. Usein sama elämäntilanne yhdistää nuoria ja samanhenkiset nuoret muuttavat asumaan yhteen. Koti on ihmiselle yleensä se tärkeä paikka, josta ammennamme voimavaroja kaikkeen muuhun toimintaamme. Näin on ainakin ennen ollut, mutta miten on nyt, kun nuori vaihtaa usein asuntoa ja asuinkumppania? Muodostuuko hänelle tunnesiteitä niitä asuinkumppaneita ja koteja kohtaan? Tunteeko nuori kuuluvansa mihinkään? Joidenkin kohdalla usein vaihtuvat asuinpaikkakunnat, asunnot, asumismuodot ja

ihmissuhteet voivat vaikuttaa negatiivisesti niin, että nuorista tulee ajelehtijoita. Nuori ei pysty kiinnittymään mihinkään, vaan hän saattaa olla koko ajan kuin lähtökuopissa vaihtamassa asuntoa ja ihmissuhteitaan. Suurin osa nuorista kuitenkin valitsee perinteisemmän mallin asumiselle, ja esimerkiksi yhdessä asuminen ilman tunnesidettä on vain välivaihe nuoren itsenäistymisprosessissa.

Nuorten tuettua asumista on tutkittu jonkin verran. Esittelen aikaisempia tutkimuksia luvussa kaksi (Kemppainen 2008; Merjokari 2004; Helenius 2009; myös Kivelä 2009). Itsenäistymiseen liittyviä tutkimuksia on esitelty myös luvussa kaksi. (Helve 2002; Myllyniemi 2009a; Jahnukainen 2005; myös Siltamäki 2008.) Kansainvälisiä tutkimuksia on myös paljon aikuistumisesta ja siirtymistä, mutta tässä työssä on keskitytty pääasiassa suomalaisiin tutkimuksiin.

Tutkimuksen taustalla on fenomenologis-hermeneuttinen tutkimusote. Siinä pyritään ymmärtämään tutkittavien kokemusmaailmaa. Timo Laine (2007, 30) painottaa, että hermeneuttinen tutkimus ei etene induktiivisesti yksittäistapauksista yleiseen, sillä ainutkertainen ja ainutlaatuinen kiinnostaa hermeneuttia. Tutkimuskohteena ovat tutkittavien kokemukset. Nuorten epäonnistuneita siirtymiä aikuisuuteen kuvaa heidän yksilöllisyytensä ja erilaisuutensa. Se mitä merkityksiä ja kokemuksia nuoret antavat tuetun asumisen tarjoamille mahdollisuuksille ja omalle aikuistumiskehitykselleen on tutkimuksen kannalta merkityksellistä tietoa. Omat ennakko-oletukseni tutkimuskohteesta olivat itselleni tutkijana hyvin realistiset. Ainoa asia, johon en osannut varautua, oli nuorten innostus hakea uudelleen koulutukseen, vaikka kolmella nuorella oli jo ammatillinen koulutus. Itselläni on useamman vuoden kokemus nuorten parissa työskentelystä, ja sen antama esiymmärrys auttoi tutkimuksen teossa melkoisesti. Pehdyin myös tutkimuskohteeseen ennakoilta, samoin aikaisempiin tutkimuksiin pohtiessani haastattelujen teemoja.

Tutkimusraportti jakautuu johdanto-osan jälkeen kuuteen päälukuun. Luvussa kolme kerrotaan pääkäsitteistä ja luvussa viisi tutkimuksen kulusta, menetelmistä ja eettisistä kysymyksistä. Tutkimusprosessia olen kuvannut luvussa viisi yksityiskohtaisesti. Luvussa kuusi ovat tutkimustulokset ja johtopäätökset sekä luvussa seitsemän päätelmät ja pohdinta.

2 TUTKIMUKSEN SUHDE AIKAISEMPIIN TUTKIMUKSIIN

2.1 Tuettuun asumiseen liittyvä tutkimustieto

Raisa Kemppainen (2008) tutki sosiaalityön pro gradu –tutkielmassaan elämänhallintaa tuetussa asumisessa nuorten näkökulmasta. Millaista elämänhallinta on tuetun asumisen jälkeen ja miten tutkittavat kokevat elämänsä muuttuneen tuetun asumisen aikana? Tutkimuksessa käsitellään syrjäytymiseen liittyviä uhkia ja itsenäistymiseen asetettuja haasteita. Tutkielmassa tarkastellaan myös postmodernia aikaa ja nuoruuden pitkittyminen on työssä tarkasteltavana. (Emt., 13–15.) Tutkija on löytänyt useampia merkityksiä työn tekemiselle rahan/ansiotulojen lisäksi. Joillekin työn tekeminen on tärkeää ja taas toisella välineellinen arvo korostuu. Tutkimuksen nuorille on merkitystä myös sillä, että he saavat tuetun asumisen aikana uusia ystäviä ja sosiaalinen verkosto laajentuu. Nuorten muutettua pois vanhempien luota ovat välit heihin parantuneet. Kuudesta haastateltavasta neljä on ollut velkakierteessä, joka liittyi useimmilla pääasiassa päihteisiin. Raha-asioiden suunnitteleminen ja budjetointi ovat tukiasumisen aikana tapahtuvia muutoksia talouden tasapainottamiseksi. Tutkijan mielestä tutkimuksen nuoret eivät vastaa mielikuvaa postmodernista nuoresta, vaan heillä on hyvin perinteiset haaveet tulevaisuudestaan; työ, oma asunto ja perhe. Kemppainen mainitsee, että tuettu asuminen on vaikuttanut toivotun muutoksen aikaansaamiseen ja se on toiminut useimman kohdalla tärkeänä interventiona. (Emt., 57.) Nuoret ovat tyytyväisiä siihen, että hoitavat raha-asiansa itsenäisesti ja että heillä on tavoitteita, joista pitävät kiinni, esimerkiksi opiskelu. Nuoret maksoivat myös velkojaan ja huolehtivat kodistaan sekä ovat päässeet eroon päihteiden ongelmakäytöstä. Heillä kaikilla on myönteisiä kokemuksia elämänhallinnastaan. (Emt., 39.)

Pirita Merjokarin (2004, 50–54) sosiaalityön pro gradu -tutkielmassa tutkittiin tuetun asumisen merkitystä neljän nuoren elämänhallintaan. Tutkimus on Setlementti Naapurin nuorten tuetun asumisen projektista. Tutkimuksen tuloksena on, että tuetussa asumisessa olleiden nuorten itsevarmuus, työtilanne ja suhteet vanhempiin paranivat, päihteiden käyttö väheni ja tyytyväisyys elämään kasvoi. Ennen tuettua asumista nuorten elämään kuului päihteiden väärinkäyttöä ja vaikeita perhetilanteita. Nuorten muutettua pois kotoaan heidän välinsä vanhempiin paranivat. Raha-asiat ja työ sekä sosiaaliset suhteet olivat tutkituille

tärkeitä. Muutos parempaan oli seurustelukumppanin löytäminen ja uudet kaverit sekä opiskelun aloittaminen.

Jenni Helenius (2009) tarkastelee kasvatustieteen pro gradu –tutkielmassaan peruskoulun yhdeksäsluokkalaisten kulttuurisia käsityksiä nuorten itsenäistymisestä ja suhteista vanhempiin. Hän keräsi aineiston 33 eläytymismenetelmätarinalla. Päätelmänä on, että yhdeksäsluokkalaisten tunnistavat lapsuudenkodista muuttamisessa stereotyyppisiä ja institutionalisoituneen nuoruuden merkkejä. Mielenkiintoisia ovat vanhempien ja nuoren väliset dialogit, varsinkin silloin, kun nuori ilmoitti muuttavansa pois lapsuudenkodista. Tutkittavat nuoret toivat esiin käsityksiä monista mahdollisista tilanteista, joihin lapsuuden kodista muuttaminen johtaa. Helenius pohtii, miten nuoruusvaihe on monien ratkaisujen paikka, johon ladataan odotuksia. Kotoa muuttamiseen liittyy valintoja ja vaihtoehtoja ja se muotoutuu kulttuuriseksi rajapyykiksi, jossa erotellaan selviytyjät ja putoajat. Tutkija pohtii myös, kenen näkökulmasta nimetään onnistuminen ja epäonnistuminen. Hänen mielestään yhteiskunta tarjoaa raamit, joita nuori ja vanhemmat joko myötäilevät tai vastustavat. (Helenius 2009, 67.)

Sami Kivelä on tutkimuksessaan arvioinut nuorten asumisen tukitoimia Hämeenlinnassa, Tampereella ja Hyvinkäällä. Kaikissa kohteissa nuorten näkemys on, että palvelu on monipuolista, tuen määrä on sopiva ja että he saavat ammattitaitoista ohjausta. Nuoret kokivat tuen vaikuttavan kaikkiin itsenäisen asumisen valmiuksiin; asumiseen, arkeen, ruokaan, talouteen ja asioiden hoitoon. Suurin kehitys on raha-asioiden hoidossa, viranomaisasioinnissa ja palvelujärjestelmien asiakkaana toimimisessa. Nämä asiat koetaan myös kaikista vaikeimmiksi hallita. Asumisohjajaan kohdistuu paljon odotuksia; yhteiskunnan sosiaali-, terveys-, työllisyys- ja asumispalvelujen tunteminen, asumiseen liittyvät käytännön asiat ja kyky tukea nuorta lähiverkoston rakentumisessa. Samoin odotetaan, että työntekijällä on taitoa kuunnella nuorta. (Kivelä 2009, 32–34.) Tutkimuksessa olleiden tukisuhteet kestivät keskimäärin kymmenen kuukautta ja muutamassa yksittäistapauksessa tukisuhteet kesti yli kaksi vuotta. Tärkein yksittäinen asumiseen liittyvä asia oli viihtyvyys ja se, että koti oli asujansa näköinen. Omaan rahankäyttöön suhtauduttiin myös luottavaisesti. (Emt., 2009, 19–25.)

2.2 Nuoren aikuistumiseen liittyvää tutkimustietoa

Tutkija Sami Myllyniemen (2009a, 138–139) Nuorisobarometrissä selvitettiin ensimmäisen kerran vuonna 2009 nuorten käsityksiä siitä, milloin ihminen on aikuinen. Tutkimuksella haluttiin selvittää aikuisuuskäsitettä, joka ei ole aina selvästi ymmärrettävissä. Tutkimuksessa tuli esille, että eri elämän siirtymät pelkästään eivät tee ihmistä aikuiseksi. Selvimmin aikuisuuden kriteerit täyttyvät silloin, kun ihminen ottaa vastuun omista päätöksistään. Lähes yhtä merkittäviä aikuisuuden kannalta ovat itsensä elättäminen ja lapsen saanti. Sen sijaan täysi-ikäisyyttä ei mielletty aikuisuuden mittariksi. Tutkimuksen vastauksissa oli eroja sen suhteen, oliko vastaajalla itsellään lapsia tai oliko hän jo täysi-ikäinen. Tutkimuksen mukaan aikuisuuteen liittyvät selvästi vastuullisuuden ja itsenäisyyden ajatukset.

Samanlainen kysely kuin Nuorisobarometrissä, tehtiin ruotsalaisnuorille vuonna 2007. Tutkimuksessa Unga med attityd (Ungdomsstyrelsen 2007) aikuisuuden näkemykset ovat hyvin samansuuntaiset, mutta eroja on hieman avo- tai avioliiton vaikutuksesta aikuisuuteen. Suomalaisilla avo- tai avioliitto korostuu enemmän kun taas ruotsalaisilla aikuisuuden mittana on useammin täysi-ikäisyys. Nuorista 80 prosenttia suhtautuu tulevaisuuteen optimistisesti, sillä he uskovat saavuttavansa 35 ikävuoteen mennessä perheen, oman asunnon ja vakaan työtilanteen.

Soila Siltamäki (2008) selvittää sosiaalityön pro gradu -tutkielmassaan eroavatko sijaishuollossa kasvaneiden ja vanhempiensa luona kasvaneiden nuorten aikuistumiskertomukset toisistaan. Aikuisuutta kuvaillaan kertomuksissa järkevyydellä, vakiintumisella ja itsenäisyydellä. Tutkielman nuoret eivät epäile selviytymistään aikuistumisessa ja aikuisten maailmassa. Myös sijaishuollon nuoret uskovat omiin kykyihinsä. Sijaishuollossa kasvaneet nuoret kokevat itsensä samanarvoisina verrattuna muihin nuoriin. Kertomuksissa on kuvattu eri reittejä aikuisuuteen, joissa nuoret tekevät omat valintansa. Kaikki korostavat tutkimuksessa oman ikävaiheen mahdollisuuksia riippumatta siitä, onko nuori asunut vanhempien luona vai sijaishuollossa. Kuitenkin kaikilla on vielä riippuvuus muista taloudellisesti. Aikuistuvan nuoren saamalla tuella on merkitystä, riippumatta siitä, kuka aikuinen sitä tukea antaa. Sijaishuollossa kasvaneiden ja vanhempien luona kasvaneiden nuorten kertomukset eroavat emotionaalisen tuen puutteen suhteen. Vanhempien tuen merkitys aikuistuvalla nuorella on erittäin merkittävää läpi koko

tutkimusaineiston. Nuoret, joilla ei ole vanhempien tukea, korostavat ystävien ja muun tuen merkitystä. (Siltamäki 2008, 65–71.)

Kasvatustieteilijä Markku Jahnukaisen tutkimuksessa selvitetään, minkälaisia reittejä koulukodin kautta aikuisuuteen siirtyvät nuoret elämässään etenevät. Selviytyminen on nuorilla hyvin yksilöllistä, ja varsinkin pojilla on koulukodin jälkeen voimakasta riskikäyttäytymistä. Tyttöjen kohdalla riskikäyttäytyminen on vähäistä, mutta kuitenkin joidenkin tyttöjen kohdalla siirtymään liittyy uhka päihteiden väärinkäytöstä. Tutkimus nostaa esille tyttöjä ja poikia selvästi suojaavan efektin, joka on kummallakin sukupuolella perheen perustaminen. Pojilla perheen perustaminen tapahtuu kuitenkin hieman vanhempana kuin tytöillä. (Jahnukainen 2005, 316–319.)

Nuorten työasenteita on seurattu Nuorisobarometrin alusta alkaen. Seuraavassa nostetaan esille muutamia keskeisiä kysymyksiä tämän tutkimuksen kannalta. Vuonna 2009 väittämään: ”Mieluummin työtä kuin työttömyyskorvausta” on vastaajista ”täysin samaa mieltä” vain 36 prosenttia, kun taas vuonna 2007 heitä oli 60 prosenttia. Pudotus edellisessä on ollut jyrkkä. Jatkuva kouluttautuminen työelämässä pysymisen kannalta on nuorten keskuudessa viime vuosina vähentynyt. Ristiriita syntyy työntekijään kohdistuvan vaatimustason ja elinikäisen oppimisen välille sekä siihen, että nuoret uskovat joutuvansa vaihtamaan ammattia työurallaan useita kertoja. Kotikunnan vaihtaminen työn perässä ei kiinnosta samalla tavalla nuoria kuin aikaisemmissa tutkimuksissa. Silti vielä joka kolmas on valmis muuttamaan työn perässä toiselle paikkakunnalle. Tutkimuksessa selvitetään nuorten näkemyksiä syrjäytymisen syistä ja siitä, kuinka he syrjäytymisen käsittävät. Sosiaaliset syyt – ystävien puute ja vääränlaiset ystävät – nousevat kaikkein merkityksellisimmiksi syrjäytymisen syiksi. Päihteet ovat erittäin vahva syrjäytymisen syy. Jonkin verran syrjäytyminen johtuu myös työpaikan tai koulutuksen puutteesta. (Myllyniemi 2009a, 109–123.)

Asumiskoordinaattori Tiina Kupari (2010) teki selvityksen Nuorisoasuntoliiton asukkaiden vaikutusmahdollisuuksista ja sitoutumisesta vaikuttamiseen. Selvityksessä käsitellään paljon yhteisöllisyyttä, koska asukastoiminta lisää nuorten aktiivisuutta osallistua asuinympäristön ja -yhteisön päätöksentekoon. Selvitystä varten haastateltiin neljän paikallisyhdistyksen asukkaita ja työntekijöitä sekä Nuorisosäätiön ja Oranssi Asunnot Oy:n työntekijöitä. Lisäksi lähetettiin sähköpostikysely kaikille Nuorisoasuntoliiton paikallisyhdistyksille. Työn tekeminen ja yhteisvastuu asuinympäristön viihtyvyyden parantamiseksi ovat yhteisöllisyyttä

korostavia asioita. Haastattelujen perusteella elokuvat, keilailu, yhteiset ruokailut, sähly ja grillaaminen vetävät osallistujia yhteisiin tapahtumiin. Asukkaat ovat usein mukana ideoimassa ja toiminnan suunnittelussa, kun taas käytännönjärjestelyt hoitaa asumisohjaaja. Haastateltavat toivat esiin näkökulman, että koska työttömyyden vuoksi ei ole muutamaakaan tekemistä, toimintaan osallistutaan aktiivisemmin. Selvityksessä tulee esille, että yhdistyksen panoksella on vaikutus asukkaiden osallisuuteen. Se on selvässä suhteessa voimavaroihin ja työpanokseen. (Kupari 2010, 3–25.)

Sosiologi Reetta Salonen (2005, 85) kirjoittaa tutkimuksessaan ”Milloin omaan kotiin? Aikuistumisen vastuu Suomessa ja Espanjassa”, että suomalaisnuorille vaihe, jossa ollaan vastuussa vain itsestään ja jossa myös kannetaan vastuu täydellisesti, on tärkeä aikuistumisen kannalta. Täydellisen itsenäisyyden vaiheessa etsitään omaa minää ja tasapainoa. Lapsuuden kodista pitää lähteä, jotta sekä henkinen että taloudellinenkin riippuvuus vanhemmista vähenisi ja itsenäistyminen sekä aikuistuminen olisi helpompaa.

Tilastokeskuksen hyvinvointikatsauksessa 1/2009 Timo Nikanderin (2009) artikkelissa käsitellään nuorten kotoa pois muuttamista. Maita, joissa jo varhaisessa vaiheessa muutetaan pois kotoa, ovat Pohjois-Euroopan maat. Niistä erityisesti Tanskassa ja Suomessa muutetaan jo alle 25-vuotiaina. Toisessa ääripäässä ovat Italia ja Malta, joissa lähes kaikki alle 25-vuotiaat nuoret asuvat vanhempiensa kanssa. Yksin asuvia on eniten 25-vuotiaiden joukossa; heistä kolmannes asuu yksin. Euroopassa Saksaa ja Suomea lukuun ottamatta alle 25-vuotiaat naiset eivät asu tavallisesti yksin. Nikanderin mukaan parinkymmenen vuoden aikana nuorten itsenäistyminen on siirtynyt aikaisemmaksi. Samoin kaikkialla Euroopassa naiset muuttavat aikaisemmin lapsuudenkodistaan kuin miehet.

Nuorisotutkimuksen professori Helena Helven pitkäaikaistutkimus ajoittuu vuosille 1989–1995. Tutkimuksessa seurattiin nuorten asenteiden ja arvojen kehittymistä. Tutkimuksessa oli kolme vaihetta, jotka ajoittuivat vuosille 1989, 1992–93 ja 1995–96. Siinä seurattiin nuorten asenteita ja arvoja ennen lamaa, laman aikana ja siitä selviytymisen vaiheessa (Helve 2002, 227). Tutkimuksen ensimmäisessä vaiheessa vuonna 1989 käsitellään laajasti 16- ja 19-vuotiaiden nuorten arvoja ja niiden muutosta. Tutkimuksessa tulee esille esimerkiksi koulutuksen vaikutukset nuorten elämään ja koulutuksen positiiviset vaikutukset nuoren yhteiskunnalliseen valveutuneisuuteen. Tutkimuksessa selviää myös, että nuorilla ei ole selkeää ideologista arvomaailmaa, vaan siihen vaikuttavat kodin taustatekijät, kuten

esimerkiksi uskonto ja poliittiset näkemykset. (Emt., 92.) Lama-aikana seurantatutkimuksessa 19- ja 22 –vuotiaat nuoret pitävät politiikkaa aikaisempaa tärkeämpänä (Emt., 156). Nuoret kokevat tutkimuksen mukaan aikuistumiseen liittyvät asiat vaikeina, kuten esimerkiksi kodin perustamisen, seurustelun ja opiskelun. Heille edellä mainittujen odotusten toteuttaminen ei kuitenkaan ole nykyisessä yhteiskunnassamme yksiselitteistä tai ongelmatonta, koska aikuistumisen vaihe on viime vuosina tullut pidemmäksi, yksilöllisemmäksi ja ristiriitaisemmaksi. (Emt., 147.)

2.3 Yhteenveto

Suurin osa asumiseen liittyvistä aikaisemmista tutkimuksissa on tehty sen jälkeen, kun nuori on asunut täysin omillaan jonkin aikaa. Useimmassa niistä, tutkitaan elämähallintataitojen hyödyntämistä asumisen jälkeen, samoin kuin asumisen aiheuttamia muutoksia nuoren elämässä. Raha-asioiden hoito on tutkimuksissa yhtenä itsenäistymiseen liittyvänä merkittävänä tutkimuksen kohteena. Raha-asioihin kulminoituu monen nuoren itsenäistymisen ongelmat. Kaksi samanlaista useassa tutkimuksessa esille nousutta tutkimustulosta ovat, että nuoren välit vanhempiinsa ovat parantuneet ja sosiaalisten suhteiden merkitys nuoren itsenäistymisprosessissa on ilmeinen.

Tämä tutkimus eroaa aikaisemmista tutkimuksista siinä, että tutkittavat nuoret asuivat talossa haastatteluajankohtana. Tutkimuksessa nuoret kertovat itsenäistymisessä tapahtuneista muutoksista tuetun asumisen aikana tai kun he asuvat vielä samoissa asunnoissa ilman varsinaista tukea. Ero aikaisempiin tutkimuksiin on myös se, että aikuistumismuutos on nuorille vielä kesken, koska kaikki tutkittavat asuvat talossa, jossa saavat asumisohjaajilta tukea asumiseensa. Yksi heistä on vielä niin sanotussa kevyessä tuessa. Aikaisemmissa tutkimuksissa nuoret asuivat jo täysin omillaan, joten heillä oli asumiseen jo ajallisesti toisenlainen perspektiivi kuin niillä, jotka asuvat yhä nuorisoasunnoissa. Toinen merkittävä ero aikaisempaan tutkimukseen on se, että tämän tutkimuksen nuorilla ei ole taustalla päihteiden väärinkäyttöä, joka olisi vaikuttanut merkittävästi heidän elämähallintaansa. Nuoret ovat ajautuneet väärin valintojen seurauksena ristiriitaan oman kehitystehtävänsä kanssa, ja siirtymä aikuisuuteen on epäonnistunut. Aikaisemmista tutkimuksista lähinnä tätä tutkimusta on Raisa Kemppaisen tutkielma. Hän haastatteli kuutta tuetussa asumismuodossa ollutta nuorta. Analyysimenetelmät ovat lähellä toisiaan sillä erotuksella, että hänellä teemat

nousevat tutkimusaineistosta, kun taas tässä tutkimuksessa teemat pysyvät lähes samoina alusta alkaen. Samoin tulosten analysoinnissa on myös joitakin eroja. Kemppainen oli myös huomionnut tutkimuksessaan nuoren perhetaustan tarkemmin, kun taas tässä tutkimuksessa se ei ollut merkitsevässä asemassa. Tämän tutkimuksen nuorista ei myöskään kukaan ole ollut huostaan otettuina, eivätkä ole kuuluneet jälkihuollon piiriin.

3 SIIRTYMÄT AIKUISTUMISPROSESSISSA

3.1 Nuoruudesta aikuisuuteen siirtymien kautta

Teoreettisen käsitteistön liittämistä tutkimukseen, keskitytään empiirisestä aineistosta nousseeseen ydinkäsitteeseen ”siirtymät”, jota on olemassa olevan kirjallisuuden kautta pyritty määrittelemään. Tämän tutkimuksen keskiössä ovat tuetun asumismuodon nuoret. Heidän siirtymänsä nuoruudesta aikuisuuteen ja siihen liittyvät siirtymät työttömyydestä opiskelijaksi, äidin rooli, opiskelijasta työelämään siirtymä ja tuetusta asumismuodosta itsenäiseen asumiseen liittyvä siirtymä. Tutkimuksen nuoret ovat epäonnistuneet siirtymässään nuoruudesta aikuisuuteen, mutta tuetun asumismuodon voimaannuttamina he oletettavasti kykenevät siirtymään itsenäiseen asumiseen sekä toteuttamaan itsenäistymiseensä että tulevaisuuteensa liittyviä suunnitelmiaan.

Siirtymän pelkistetyin määritelmä on, että nuori siirtyy lapsuudesta aikuisuuteen erilaisten sosiaalisten siirtymien avulla. Yleensä ne ovat työ, kotoa muuttaminen ja perheen perustaminen. Keskeisintä siinä on aikuisuuden saavuttaminen ja itsenäistyminen. (Nyyssölä & Pajala 1999, 11.) Edellinen siirtymän kuvaus ei päde enää kovinkaan monen nuoren kohdalla, koska postmoderni yhteiskunta on muuttanut siirtymien kestoa ja tehnyt niistä monivaiheisempia. Esimerkiksi työelämään siirtyminen ei enää etene välttämättä suoraviivaisesti. (Komonen 2001, 71.) Jeffrey Lensen Arnett on todennut, että aikuisuus siirtyy nykyään yhä myöhemmäksi, kun taas nuoruus alkaa entistä aikaisemmin. Tähän siirtymävaiheeseen liittyy Arnettin mukaan vaihe, jossa 18–25-vuotiaita ei pidetä vielä aikuisina eikä enää nuorina, vaan ollaan ikään kuin välitilassa. Silloin on kyseessä erityinen elämänvaihe, jota hän kutsuu kehittyväksi aikuisuudeksi (emerging adulthood). Käsite on

nuoruuden ja aikuisuuden välimaastoon sijoittuva mahdollisuuden ikävaihe, jonka kruunaa optimismi, vaikka elämäntilanne olisikin vaikea. Nuoret aikuiset kokevat, että ennen 30. ikävuotta täytyy kokeilla erilaisia asioita ja pitää hauskaa, eikä sitoutuminen perheeseen ja työhön ole oleellista. Silloin esimerkiksi useat työpaikan vaihdot kuuluvat asiaan sekä ajattelu, jossa kaikki on vielä mahdollista, on tyypillistä. Samoin voimakas optimismi ja omaan itseen suuntautuminen, jota Arnett kuvaa eräänlaisena välitilan vaiheena. (Arnett 2000, 469; Arnett 2005)

Tarja Koskinen toteaa myös, kuinka siirtymä on silta elämänvaiheesta toiseen. Hänenkin ajatuksensa siirtymistä on hyvin suoraviivainen. Siirtymä on muutosta ja liikettä ihmisen elämässä. Ennen kaikkea se on mahdollisuus. Siirtymiä on elämän aikana useita, esimerkiksi koulun vaihto alakoulusta yläluokille tai siirtyminen peruskoulusta toisen asteen koulutukseen ja edelleen työelämään. Yksi niistä voi käynnistää jo seuraavan siirtymän tai monta siirtymää voi tapahtua yhtä aikaa. Ne voivat olla koko elämää mullistavia tai pieniä ja huomaamattomia. Osan siirtymistä yksilö kokee helppona, osaan hän tarvitsee kuuntelua, neuvoja, tukea ja ohjausta. (Koskinen 2005, 7.) Ihmisen elämää voidaan kuvata erilaisten vakaitten vaiheiden ja siirtymien vuorotteluna yksilöllisine ja kulttuurillisine variaatioineen (Jaari 2004, 95).

Siirtymä vanhemmuuteen on yksi keskeisimmistä aikuisuuden kehitystehtävistä. Se on lopullinen elämänmuutos. Siinä se eroaa muun muassa siirtymästä työelämään, josta voi joutua työttömäksi tai eläkkeelle, mutta vanhemmuus jatkuu koko elämän ajan. Naiselle siirtymä äitiyteen muuttaa häntä fysiologisesti ja hänen sosiaaliset roolinsa muihin ihmisiin muuttuvat. Toki miehelläkin siirtymä aiheuttaa elämänrakenteen muutoksia, mutta ei niin näkyviä kuin naisella liittyen äitiyteen. Haasteet ja muutos liittyvät usein muutoksina elämäntavoitteissa. Hyvinvoinnin perusta on onnistunut henkilökohtaisten tavoitteiden sopeuttaminen muuttuneeseen tilanteeseen. Ihmiset luovat ja muuttavat tavoitteitaan voidakseen sopeutua paremmin uusiin haasteisiin, vaatimuksiin ja mahdollisuuksiin. (Salmela-Aro 2008, 374–378.)

Jane Kroger pohtii kysymystä: Vieläkö identiteetti kehittyy 25–29-vuotiailla varhaisaikuisilla? Hänen mielestään monilla identiteetin alueilla ei ole tuolloin saavutettu vielä päätepistettä, vaan nuori pyörittää mielessään monia eri elämän kysymyksiä, kuten moraalikysymyksiä omassa elämäntilanteessaan. Kroger mainitsee, että mikäli identiteetti on

kypsynyt ja nuoret ovat löytäneet tasapainon elämässään, silloin he ottavat myös huomioon toisen ihmisen tarpeet unohtamatta itseään (Kroger 2007, 163). Seuraavassa kappaleessa Raisa Cacciatore ja Helena Helve kirjoittavat identiteetin kehittymiseen liittyvistä kysymyksistä. Cacciatoren näkemys itsenäistymisestä on Krogerin ja Helven kanssa samanlainen, mutta Arnettin katsantokanta on heistä hieman poikkeava. Cacciatoren ja Krogerin näkemykset ovat perinteisiä, jossa nuoren siirtymä etenee prosessimaisesti, kun taas Arnettin mukaan siirtymään kuuluu erilaisten kokeilujen välivaihe.

Nuoruus ja aikuistuminen ovat aikaa, jolloin muodostetaan oma käsitys arvoista ja ihanteista sekä suhteesta maailmaan. Oman identiteetin, elämäntätömyksen ja maailmankuvan kannalta nuoruus on tärkeää aikaa, koska silloin muodostuvat käsitykset hyvästä ja pahasta, kauniista ja rumasta sekä oikeasta ja väärästä. Niiden avulla nuori jäsentää ja muodostaa oman elämäntätömyksensä ja maailmankuvansa. (Helve 2005, 205.) Nuoren itsenäistyminen onnistuu parhaiten, kun nuori opettelee omaa elämänsä itsenäisesti omillaan. Irtautuminen vanhemmista auttaa suhteen muuttumisessa aikuisten väliseksi aikuismaiseksi suhteeksi. Hänen identiteettinsä itsenäisenä ihmisenä vahvistuu. Nuori aikuinen rakentaa identiteettiään työn tai opiskelun ja seurustelusuhdeiden kautta. Kumppanin löytäminen ja jopa perheen perustaminen tuntuu ajankohtaiselta. Kuitenkin edellä mainitut ovat nyky-yhteiskunnassa siirtyneet yhä vain myöhemmäksi. Nuorella aikuisella on kaipuu omaan elämään ja selviytymiseen siinä. Samalla nuori tahtoo näyttää selviävänsä, vaikka se vaatisi häneltä tinkimistä elintasossa. Nuori on valmis kohtaamaan haasteet ja voittamaan esteet. Onnistumiset taas vahvistavat häntä kohtaamaan vaikeuksia ja löytämään niihin ratkaisuja. (Cacciatore 2007, 155.)

Tarja Tolonen kirjoittaa artikkelissaan, joka on osa ”Nuorten sosiaaliset ja tilalliset siirtymät nuorten elämäntätömyksessä” –tutkimusprojektia siitä, miten perheeltä saatu tuki ja sieltä opittu kulttuuritausta ovat nuoren kehitykselle merkittäviä. Hänen mukaansa nuorten valinnat ja toimijuus ovat siirtymätilanteissa voimakkaasti yhteydessä heidän sosiaaliseen taustaansa. Koulutus ja mahdolliset nuoren jatkokoulutusvalinnat, samoin kuin tietysti ystävät, ovat suurella osalla nuoren sosiaalisen pääoman kehityksessä. (Tolonen 2005, 35–61.) Pirkkoliisa Ahponen kirjoittaa eheän kodin merkityksestä aikuisuuden siirtymän onnistumisessa. Aikuistumisen kynnyksellä mitataan minuuden rakentumista kykynä itsenäiseen elämään ja vastuullisuuteen. Kynnyksen odotetaan ylittyvän sitä kivuttomammin, mitä turvallisempi koti

on lapsuudessa ollut ja mitä vakaamman pohjan se on identiteetille antanut. (Ahponen 2001,109)

3.1.1 Voimaannuttamisen tuki siirtymän onnistumiseksi

Voimaantumisella on monia määritteitä. Yleisesti voimaannuttamisella käsitetään pyrkimystä auttaa ihmisiä löytämään omia voimavarojaan ja ottamaan vastuuta omista teoistaan. Se on henkilökohtainen prosessi, mutta siihen vaikuttavat toiset ihmiset, olosuhteet ja sosiaalinen rakenne (Siitonen 1999,14,118). Silloin voimaannuttamista pidetään onnistuneena, jos ihminen kehittyä itsenäiseksi ja riippumattomaksi (Heikkilä & Heikkilä 2007, 29).

Informaalin kasvattajan täytyy tunnistaa ohjauskeskustelussa voimaantumisprosessi, johon sisältyy usein myös konkreettista tekemistä. Ohjaajan tulee keskustellessaan ryhmän tai yksilön kanssa, antaa mahdollisuus siihen, että nuori ymmärtää mitä hänen tulee hallita ja mikä on hänen voimavarojensa ulkopuolella. Ohjaaja auttaa nuorta esittämällä kysymyksiä, asettamalla kysymykset niin, että siinä yhdistyvät nuoren ja ohjaajan elämät. Identiteetin vahvistaminen on yksi nuorten parissa toimivien ihmisten työn päätehtäviä. Nuoret esittävät kysymyksiä, mikä on normaalia ja mikä poikkeavaa. Informaalilla kasvatuksella pyritään tukemaan nuoren identiteetin löytymistä ja kehittymistä kohti aikuisuutta (Batsleer 2008, 8-11).

3.1.2 Syrjäytymisen uhka nuoren elämässä

Marginaali-käsite ja syrjäytyminen ovat tässä tutkimuksessa oleellisia, koska tutkittavat ovat marginaalissa, joskaan eivät välttämättä syrjäytyneitä. Tero Järvinen ja Markku Jahnukainen kirjoittavat miten nuoruus on siirtymävaihe, jonka jo sinänsä voidaan katsoa olevan tietynlainen marginaaliasema. Ei olla enää lapsia, mutta integroituminen yhteiskuntaan ja täysivaltaiseen aikuisuuteen on vielä kesken. Muuttoliike, median yhteiskunnallisen roolin voimistuminen, työmarkkinoiden rakennemuutos ja kilpailuhenkisyden sekä muutosvaatimusten lisääntyminen eri elämäalueilla ovat lisänneet yksilöllistymiseen

kohdistuvia vaatimuksia. Nuoruuteen sisältyvät itsenäistymisprosessit ovat monimuotoistuneet ja keskustelua käydään paljon nuoruuden pitkittymisestä. Joidenkin väitteiden mukaan syrjäytymismahdollisuudet ovat myös lisääntyneet jälkimodernissa yhteiskunnassa, joka asettaa nuorille yksilöllistymispaineita. (Järvinen & Jahnukainen 2001, 138–141; Raunio 2000, 73-74.)

Työmarkkinoilta ulos jääminen on palkkatyötä korostavissa yhteiskunnissa suurimpia syitä yksilön laajemmalle syrjäytymisprosessille. Se on seurausta useiden tekijöiden yhteisvaikutuksesta. Esimerkiksi nuoren aikuisen syrjäytymisen ymmärtäminen edellyttää sekä hänen nykyiseen elämäntilanteeseensa kuuluvien tapahtumien että hänen elämäänsä aiemmin kuuluneiden, syrjäytymisen riskiä lisänneiden tai sitä suojanneiden tekijöiden tarkastelu. (Ek, Saari, Viinamäki, Sovio & Järvelin 2004, 18.) Seuraavassa taulukossa kuvataan juuri edellä mainittuja syrjäytymisen riskitekijöitä.

TAULUKKO 1. Syrjäytyminen syvenevänä prosessina

Vaikkeudet koulussa, kotona tai sosiaalisessa toimintaympäristössä

Koulun keskeyttäminen tai alisuorittaminen

Työmarkkinavaihe, jossa ajautuminen huonoon työmarkkina-asemaan

Taloudelliset ongelmat ja riippuvuus hyvinvointivaltiosta (työn vieroksunta, toimeentulo sosiaaliavustusten varassa, eristäytyminen tai muu vakava marginalisoituminen)

Elämänhallinnan ongelmat (päihde- ja mielenterveysongelmat, rikollisuus), laitostuminen ja eristäminen muusta yhteiskunnasta

Lähde: Järvinen & Jahnukainen 2001, 126, 132–138; Jahnukainen 2005, 671.

Edellisessä taulukossa on Järvisen ja Jahnukaisen näkemys prosessinomaisesta syrjäytymiskehityksestä, jossa viimeisessä vaiheessa voidaan heidän mukaansa puhua vasta syrjäytymisestä. Kehityksen varhaisemmissa vaiheissa on vielä kyse enemmän huono-osaisuudesta ja joissain tapauksissa marginalisoitumisesta. Ymmärrämme tällöin syrjäytymisen huono-osaistumisen prosessiksi ja marginalisaation puolestaan valtavirran ulkopuolella olemiseksi johon voi, mutta ei välttämättä, liittyä huono-osaisuutta. Kyse on sosiaalisesta syrjäytymisestä, joka johtaa köyhtymiseen ja riippuvuuteen sosiaaliavustuksista. (Järvinen & Jahnukainen 2001, 126.) Tässä tutkimuksessa käytetään huono-osaisuuskäsitettä

synonyymina syrjäytymisuhan kanssa. Tämä malli on lähinnä se, miten syrjäytymisuhan alla olevan nuoren tilanne tässä tutkimuksessa ymmärretään.

TAULUKKO 2. Syrjäytymisen ulottuvuudet

	KOULU- TUKSEL- LINEN	TYÖMARKKI- NALLINEN	SOSIAALINEN	VALLAN- KÄYTÖL- LINEN	NORMA- TIIVINEN
	koulutus- instituutiot	työmarkkinat	perhe, lähiyhteisö	yhteiskun- nalliset vaikutus- kanavat	julkisuus, kansalais- mielipiteet
SISÄL- LÖT	tietojen ja taitojen puuttumi- nen	työn sisällykset- tömyys, työttömyys ja sen uhka	sivullisuus, siteettömyys	vallan ja vaikutus- mahdolli- suuksien puute	normaali- uden rik- kominen
MEKA- NISMIT	valikoitu- minen koulutus- aloille ja tasoille	valikoituminen huonoihin työmarkkina- asemiin	avioerot, eristytminen lähiyhteisöstä	joutuminen vallan- käytön ja kontrollin kohteeksi	leimautu- minen poikkeaa- vaksi, normirik- kojaksi
SYYT JA TAUSTA- VAIKUT- TAJAT	kilpailu, koulutus- kulttuuri, yksilön resurssit	työmarkkinoi- den muutokset	perheen kriisit	vallan- käytön monimut- kaisuminen ja kontrollin kasvu	yhteiskun- nallisen ilmapiirin kovene- minen
SEURA- UKSET	resurssien vähäisyys kilpailussa	toimeentulo ja terveys ongelmat	sosiaalisen tuen puute, ulkoisen kontrollin heikkeneminen	vähäiset vaikutus- mahdol- lisuudet	itseleimaa- minen, identiteetti- ongelmat

Lähde: Jyrkämä 1986, 40.

Edellistä taulukkoa tarkastellessa voi panna merkille sen tosiasian, että kaikki vaikuttavat kaikkeen. Esimerkiksi työmarkkinoilta putoaminen leimaa helposti ihmisen ”luuseriksi”, jolla terveysongelmat lisääntyvät ja toimeentulo on yhteiskunnan tukien varassa. Heikko koulutus taas pudottaa henkilön helposti työmarkkinoiden ulkopuolelle tai pätkätöihin minimipalkalla.

Anna-Liisa Lämsä (2009, 194) korostaa väitöskirjassaan syrjäytymisen ymmärtämistä moniulotteisena prosessina. Elämä jännittyy kahden ääripään eli elämänhallinnan ja

syrjäytymisen väliin olematta kuitenkaan yksiulotteinen tai suoraviivainen kokonaisuus, vaan liikettä ääripäiden välillä. Minna Suutari (2001, 153) kirjoittaa artikkelissaan siitä, miten nuoren arkea marginaalissa jäsentää taloudellinen ja emotionaalinen riippuvuus perheestä, kavereista ja hyvinvointivaltiosta. Hänen mielestään luottamukselle ja riippuvuudelle rakentuvat sosiaaliset verkostot ovat välttämätön edellytys arjessa selviytymiselle. Samaan aikaan sosiaaliset verkostot voivat kuitenkin olla nuoren näkökulmasta katsottuna oman vapauden negatio ja hidaste aikuistumisen polulla. Tärkeä on myös huomioida, että vaikka ulkoisesti ihminen saattaa vaikuttaa syrjäytyneeltä, voi hänen oma tunteensa siitä olla kuitenkin päinvastainen, koska elämän sisältöä antavat muut merkitykselliset asiat.

Anneli Pohjola (2001, 190) näkee kriittisesti syrjäytymiskeskustelun osana yhteiskunnallista hallintaa. Syrjäytymiskeskustelu määrittelee asiantiloja, ryhmittelee ihmisiä, osoittaa ongelmakohtia ja järjestelee yhteiskunnallis-taloudellista toimintaa. Samalla se tuottaa erilaisuutta. Hallintaa edustaa pyrkimys edistää tietynlaista elämänmuotoa, josta poikkeaminen arvioidaan negatiivisin määrein. Jukka Vehviläinen ja Petri Paju (2001, 209) kirjoittavat siitä, kuinka syrjäytymiseen liittyvät ilmiöt voidaan kääntää kielelle, jossa painotetaan yksilön itsenäisyyden ja ”rauhassa olemisen” merkitystä. Heidän mielestään ongelmaiset nuoret ovat niitä, joiden katsotaan tarvitsevan yhteiskunnan tukea omassa kasvamisessaan. Mitä suuremmasta avun tarpeesta on kysymys, sitä tehokkaammaksi ja kokonaisvaltaisemmaksi yhteiskunnan väliintulo muuttuu. Tuula Helnen mukaan syrjäytymisessä on aina kyse yhteiskunnasta, sillä ilman yhteiskunnan kontekstia ja normeja ei voi myöskään syrjäytyä (Helne 2002, 173; Jahnukainen 2005, 40).

3.2 Yhteiskunnan elämäkululle asettamat vaatimukset

Uuden lain mukaan yhteiskunnan taholta alle 25-vuotiaalle työttömälle nuorelle on tarjottava kolmen kuukauden työttömyyden jälkeen töitä, koulutusta, työharjoittelua, työnhakuvalmennusta tai ammatinvalinta- tai urasuunnittelupalvelua. Tätä kutsutaan nuoren yhteiskuntatakuuksi. Takuu velvoittaa nuoren hakemaan koulutukseen yhteishaussa, ja jos hän ei tätä velvoitetta täytä seuraamuksena on työttömyysturvalain mukainen sanktio. (www.mol.fi.)

Ihmisten yhteiskuntaan kiinnittymistä voidaan tarkastella sekä sopeutumisena että itsenäistymisenä. Vastaavasti integraatiota ja yhteiskunnallista toimintakykyä edistävä pedagoginen työ voidaan käsittää enemmän tai vähemmän sopeuttamiseksi tai subjektiivisuuden vahvistamiseksi. (Koivula 2007, 55.) Tuetussa asumismuodossa nuori sopeutetaan ja kiinnitetään ympäröivään yhteisöön ja sitä kautta yhteiskuntaan.

Nuoruuden institutionalisoitumiseen, kuten yleensäkin elämäntapaan, liittyy neljä keskeistä tekijää:

- Elämäntapaa ohjaavat muodolliset säännöt. Ne määrittävät elämäntapavaiheiden järjestystä ja välisiä siirtymiä.
- Valtio osallistuu siihen, miten elämäntapavaiheet rakentuvat yhteiskunnallisesti. Valtioninterventio tuottaa muodollisesti säännellyn, standardisoidun ja byrokratisoidun nuoruuden.
- Elämäntapavaiheiden valtiollinen sääntely muuttaa koko elämän institutionaalisesti määritellyiksi tapahtumiksi ja elämäntapavaiheiksi, joista nuoren elämäntapaura muodostuu. Elämä jakaantuu institutionalisoituneeseen julkiseen ja ei-institutionalisoituneeseen yksityiseen puoleen, jotka ovat eristyneitä toisistaan.
- Neljänneksi nuoren elämäntapavaiheeseen vaikuttaa nuorten irtautuminen traditioista, valtion määrittämät säännöt pakottavat heidät elämään standardisoidun ja byrokrattisten elämäntapamallien mukaan. Heidän valintojensa täytyy vastata standardisoidun elämäntapavaiheen vaatimuksia. (Puuronen 1997, 154–155.)

Edellinen Vesa Puuronen jaottelu kuvaa hyvin sitä, miten nuoret ovat yhteiskunnan rakentaman järjestelmän sisällä. Ne, jotka putoavat pois yhteiskunnan asettamasta standardisoidusta elämäntapavaiheesta, kuten esimerkiksi työelämästä tai koulutuksesta, ovat ulkopuolella koko järjestelmästä. Koulutuksesta työelämään siirtyminen liittyy viranomaiskontrolliin, joissa nuoret ovat siirtymäprosessissa kohteita ja asiakkaita. Niin kauan kuin itsenäistymiseen liittyvä siirtymäprosessi on käynnissä, nuorten itsemääräämisoikeuttaan rajoitetaan. Vakaan työmarkkina-aseman, perheellistymisen ja kotoa pois muuton myötä he saavuttavat itsenäistymisen myös viranomaiskontrollista. (Nyyssölä & Pajala 1999, 147.)

Elina Nivala (2006, 54) mainitsee kuinka perinteisiä sosiaalistajia ovat koulu, kaverit ja perhe. Painopiste siinä on nuoruudessa ja lapsuudessa, jossa traditiot siirtyvät sukupolvelta toiselle. Sinikka Aapola kirjoittaa, kuinka Suomen hallitus on kohdistanut paineita nuoriin, jotta he yhä nopeammin siirtyisivät opiskelemaan ja työelämään. Samanaikaisesti on lisääntynyt huoli niistä nuorista, jotka eivät selviydy lisääntyvien vaatimusten paineessa eivätkä löydä itselleen sopivaa koulutusala. (Aapola 2005, 257). Jako menestyjiin ja putoajiin on tapahtunut, ja sen seurauksena valtion interventiot putoajia kohtaan pitäisi lisääntyä. On ehkä tavanomaista sanoa, mutta tieto on voimaa ja itsetunto voimaannuttavaa, kun on kyse elämää mullistavista valinnoista. Tiedon hankkimisen ja koulutuksen tulee muuttua elämänpituisiksi prosesseiksi samassa suhteessa, kuin nuoruuden ja itsenäistymisen pitkittyminen. (Côté 2005, 235.) Edelliseen voi lisätä Antti Kariston (1998, 55) modernin yhteiskunnan näkemyksen identiteetin kehityksestä jatkuvana eteenpäin menona. Siinä yhteiskunnan ja yksilön identiteetin on nähty rakentuvan kerros kerrokselta, kumulatiivisesti. Modernissa yhteiskunnassa epäjatkuvuudet ja putoamiset on koettu poikkeamiksi. Nyt tämä normaaliksi koettu elämä, joka on ollut lähinnä palkkatyöelämää, onkin muuttunut prosessiksi, jossa ihminen etenee elämässään vaiheiden kautta, jotka voivat olla välillä opiskelua, työttömyyttä, vuorotteluvapaata ja taas työtä.

Kariston nuorisokuva onkin kaksijakoinen. Toisaalta tuodaan esille nuoria menestyneitä sankareita ja toisaalta nuoria, joilla on paljon sosiaalisia ongelmia eivätkä he pysty löytämään oikeaa suuntaa elämälleen. Meillä on tapahtunut yhteiskunnassa nuorten polarisaatio, jossa on jako menestyjien ja putoajien välillä. Aapolan mielestä nuoruus on viime vuosikymmeninä venynyt molemmista päistä, mikä on problematisoitu laajalti. Pidentynyt nuoruus, jossa muun muassa kouluttaudutaan vuosikausia, tehdään tilapäistöitä ja ei vakiinnuta ihmissuhteissa, on nyky-yhteiskunnassa aina vain yleisempää. Edellä mainittu ilmiö on samanlainen kuin Arnettin jo edellä esitelty käsite, kehittyvä aikuisuus (emerging adulthood). Aapolan tutkimuksessa kehittyvä aikuisuus on negatiivisemmassa merkityksessä yhteiskunnan näkökulmasta ajateltuna. Nyky-yhteiskunta on muuttunut epävarmemmaksi yksilön kannalta. Enää ei välttämättä ole tarjolla pitkiä uria työelämässä, vaan ihmiset joutuvat kouluttamaan itsensä useampaan eri ammattiin työelämävuosiensa aikana tai ainakin he joutuvat vaihtamaan työpaikkaa useasti (Aapola 2005, 257).

Juha Hämäläinen pohtii miten koulu voi vaikuttaa omilla työtavoillaan syrjäytymiskehityksen katkaisemiseen. Jotta syrjäytymiskehitys katkeaisi, ja sen alla elävät nuoret voisivat kasvaa

omasta elämästään vastuun ottaviksi aikuisiksi, on hänen mukaansa kehitettävä kouluyhteisöjä sisältä päin ja luotava vaihtoehtoisia koulutusväyliä, joissa otetaan huomioon nuorten yksilölliset edellytykset ja tarpeet. (Hämäläinen 2000, 12–13, 36.)

Nuoret miettivät paljon koulutukseen liittyviä kysymyksiä. Mitä tekisin peruskoulun jälkeen? Mitä kaverit alkavat opiskella? Mikä on minun arvoni? Mitä haluan? Miksi kohtaan muiden ennakkoluuloa, kun olen erilainen? Paljonko vanhempani vaikuttavat valintoihini? Mitä odotuksia yhteiskunnalla on minun suhteeni? (Kroger 2007, 60). Tämän kaiken lisäksi nuoret pohtivat paljon omia moraalikysymyksiään ja kehittävät arvomaailmaansa (Emt., 2007, 73). Nuoren identiteetin kehitykseen kuuluvat erilaiset kokeilut. Ei ole ihme, jos nuori on suurten ristiriitojen keskellä, ja sen lisäksi hänen pitäisi tehdä oman elämänsä kannalta isoja päätöksiä jatkokoulutuksen suhteen. Kroger (2007, 84) pohtii miten nuoren identiteetti alkaa muotoutua kokemuksista ja nuoren sosiaalisesta kontekstista, joka pitää sisällään perheen, kaveripiirin, koulut ja elinympäristön. Sosiaaliset kontekstit tarjoavat valtavan sekoituksen eri arvoja, rooleja ja tavoitteita identiteetin kehitykselle. (Emt., 2007, 84). Nuori itse ajautuu helposti aloille, jotka ovat hänelle tuttuja esimerkiksi kavereiden, sisaruksien tai vanhempien ammattien mukaan.

3.3 Yhteenveto

Nuoruuden pidentyminen ja yksilöityminen ovat osaltaan vaikuttaneet itsenäistymiseen, koska yksittäisen ihmisen elämänsä noudattaa entistä harvemmin perinteistä mallia. Individualismi on kovaa vauhtia muuttumassa moninaisuuden suvaitsemiseksi, jossa kaikki hyväksytään ilman ennakkoluuloja. Nuoren elämänkaareen sisältyy valtava määrä erilaisia valintatilanteita, joiden ratkaisemiseen he käyttävät paljon omaa henkistä kapasiteettiaan. Siksi kaikki nuoret eivät selviydy kehityskriiseistä haavoittumattomina. Nuorten pahoinvointi osaltaan johtuu niistä suurista vaatimuksista, mitä heihin kohdistuu pelkästään yhteiskunnan taholta. Aina vaatimukset eivät tule nuorelle ulkoapäin, vaan he myös usein asettavat itselleen liian kovia tavoitteita ja unohtavat sen, että nuoruuteen kuuluu etsiminen, kokeilu ja löytämisen ilo. On vaikea rajata nuoren itsenäistymisprosessia tarkkoihin ikäryhmiin, koska nuoren oma elämäntilanne yhteiskunnassa ohjaa sen prosessin kehitystä. Nuoren identiteetin kehityksen kannalta koulu on järjestelmä, jossa nuori joutuu kohtaamaan omat rajansa niin henkisesti kuin yhteiskunnan asettamien rajaehdojen mukaan. Ammatillisessa koulutuksessa

myös nuorten oma ammatti-identiteetti kehittyy yhdessä muiden samanikäisten nuorten kanssa. Siirtymä uuteen elämänvaiheeseen on kuitenkin pelottava ja stressiä aiheuttava. Nuori, jolla on haluamansa opiskelu- tai työpaikka, on luonnollisesti itsenäistymisprosessissaan eri asemassa kuin nuori, jolla ei ole koulutusta, työtä tai koulutuspaikkaa.

Nuoret, jotka eivät pysty täyttämään yhteiskunnan asettamia vaatimuksia, ovat helposti syrjäytymisuhan alla tai elävät marginaalissa. Heidän elämänhallintansa saattaa olla puutteellista, ja siihen on yhteiskunnan tarjoamien tukitoimien avulla mahdollista vaikuttaa. Nykyään keskusteluissa nousee usein esille käsite polarisaatio, joka on myös syrjäytymisen rinnakkaiskäsite. Yhteiskunnan polarisaatio synnyttää syrjäytyneitä. Huono-osaisuuden indikaattorina käytetään usein lasten ja nuorten huostaanottoja. Tuetussa asumismuodossa useat nuoret ovat jälkihuollon asiakkaita. Tosin tässä tutkimuksessa kukaan nuorista ei ole jälkihuollon asiakkaina.

4 TUETUN ASUMISEN TAUSTAA

4.1 Nuorisoasuntoliitto ja paikallisyhdistykset

Nuorisoasuntoliitto on valtakunnallinen yleishyödyllinen nuorten aikuisten asumiseen ja elinolojen kehittämiseen keskittyvä etu- ja palvelujärjestö. Suomessa paikallisyhdistyksiä on yhteensä 29. Usein rahoittajina ovat RAY ja paikallinen kunta. Asunnot on tarkoitettu pääsääntöisesti alle 30-vuotiaille nuorille. Tuetun asumisen piirissä on noin 15 prosenttia kaikista talon asukkaista. Nuorisoasuntojen toteuttama tukiasumisen malli on asukkaiden kasvua ja kehitystä tukevaa ja siten selvästi tavoitteellista toimintaa. Nuorisoasuntojen kohderyhmänä ovat asunnottomat itsenäistymisprosessia käyvät nuoret. Sosiaalimuoto on yhteisöllinen, mutta suuressa määrin myös yksilöllinen, koska nuoren yksilöllistä asumista tuetaan selvästi eniten. Toimintatapa perustuu vahvaan asumisohjaajan ammattitaitoon. (Rauhala 2010, 6.) Tutkimuksen nuoret asuvat asunnoissa, jotka omistavat yhdistys, jolla on kaksi eri paikkakunnilla sijaitsevaa taloa. Kunnat ovat naapurikuntia ja fyysisesti lähellä toisiaan. Yhteensä yhdistyksellä on asuntoja 60 kappaletta. RAY ei tue tuettua asumista, vaan palveluista vastaa kummankin kunnan yhteinen yhdistys.

Paikallisyhdistyksillä on palveluksessaan yksi tai useampia asumisohjaajia. Asumisohjaajan työtila on yleensä jossakin asuntokohteessa. Jos on useampia kohteita, asumisohjaaja usein päivystää eri kohteissa esimerkiksi viikoittain. (Kupari 2010, 2.) Paikallisyhdistykset organisoivat tai tuottavat myös asukkailleen asumisen onnistumista tukevia sisältöpalveluja eri tavoin: tuettua asumista, asumisohjausta, asumisneuvontaa, asumisen kursseja ja ryhmätoimintaa kuten Tyttöteam -toiminta (Rauhala 2010, 50). Tutkimuksen kohteessa asumisohjaajia on kaksi ja he ovat paikalla päivisin ja myös joinain määrättyinä iltoina. Heidän toimipisteensä on talon alakerrassa.

4.2 Osallisuus

Toiminnan yhtenä tavoitteena on asukkaiden osallisuuden lisääminen. Osallisuutta nuorisoasunnoissa säätelee laki yhteishallinnosta vuokratiloissa. Asukastoiminta pitää sisällään laajemmin oikeastaan kaiken, mitä asukkaat tekevät yhdessä. Asukastoiminta voi nuorisoasunnoissa olla asumisohjaajan tai asukastoimikunnan järjestämää toimintaa. Asukastoimintaa ovat asukastapahtumat, harrasteryhmät, talkoot ja retket sekä ryhmätoiminta. Ryhmätoimintaa voi ajatella osana asukastoimintaa. Ryhmät ovat kuitenkin usein suljettuja ryhmiä, joihin otetaan uusia jäseniä vain tietyin väliajoin. Ryhmätoiminta on yleensä eri tavalla tavoitteellista kuin asukastoiminta. Ryhmän tavoitteena voi olla esimerkiksi osallistujien elämönhallintataitojen parantaminen. (Kupari 2010, 2.) Tutkimuksen kohteen asukastoiminta on ohjaajavetoista. Asukkaiden toiveita kysytään ja huomioidaan tapahtumien järjestelyissä. Nuoret voivat osallistua yhdessä asumisohjaajien kanssa järjestelyihin. Toiminta pitää sisällään muun muassa päiväretkiä, pelitapahtumia, talkoita ja yhteisiä illanistujaisia. Talossa on myös suljettua ryhmätoimintaa.

4.3 Tuetun asumismuodon asukkaat

Tuettuun asumismuotoon päädytään eri syistä, esimerkiksi vaikeassa kotitilanteessa itsenäistyvät, asunnottomat, työttömät, vailla koulutusta olevat, velkaantuneet nuoret ja yksinhuoltajaperheet. Tuetun asumismuodon asukkaista osa on lastensuojelun jälkihuollon piiriin kuuluvia itsenäistyviä nuoria. Niiden nuorten, jotka ovat olleet ennen 18 ikävuottaan lastensuojelun asiakkaina, asumiseen liittyviä sosiaalipalveluja ja muita tukitoimia säätelee lastensuojelulain (683/1983) § 13. Sosiaalitoimen on sen mukaan tuettava itsenäistyvää nuorta

21-vuotiaaksi asti asunnon hankinnassa ja tukemalla taloudellisesti sekä muilla tavoin. (Kemppainen 2008, 9.)

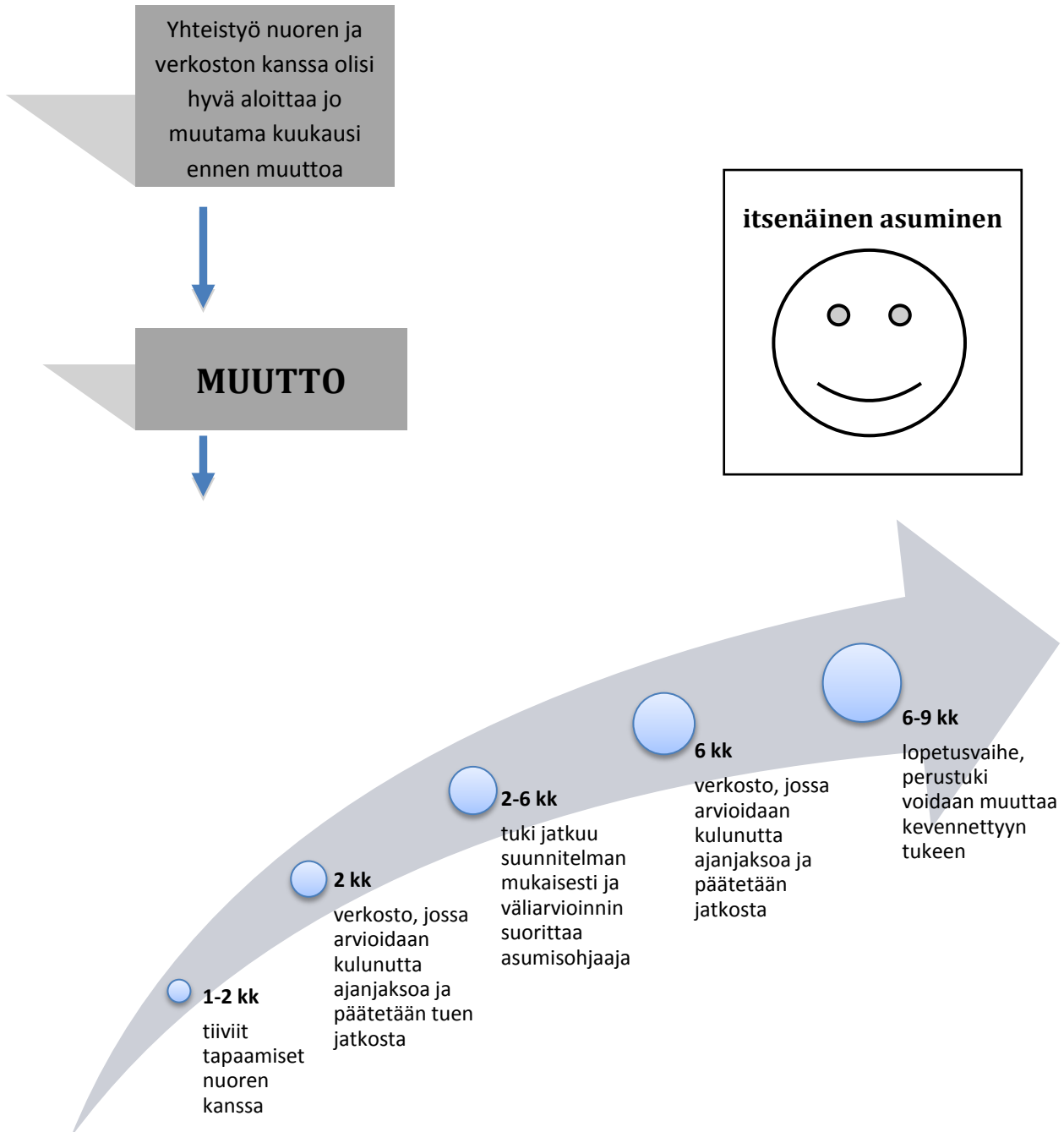
4.4 Tuetun asumismuodon tavoitteet

Palvelumuoto muodostuu kahdesta osasta: kevyt tuki ja perustuki. Näistä kevyt tuki on lyhytkestoisin ja tapaamisia on harvemmin, kun taas perustuki on vastaavasti pitkäkestoisin ja tapaamisia on tiheästi. Tarkoituksena on aloittaa asiakkuus perustuella, koska tuen tarve on silloin useimmiten suurin ja elämäntilanteen kokonaisvaltainen käsittely vie aikaa. Vähitellen siirrytään tukiprosessissa (kuvio 1) kohti kevyempää tukea ja yhä itsenäisempää elämänhallintaa. Tavoitteena on asuminen ilman erityistä tukea. (Kivelä 2009, 14.) Tuettu asuminen on tavoitteellista, väliaikaista ja yhteistyösopimuksin säädeltyä asumista (Raitakari 2003, 17).

Nuorelle valitaan asumisohjaaja, joka selvittää yhteistyössä sosiaalitoimen ja nuoren kanssa hänen taustansa, motiivinsa ja kykynsä sitoutua (Kemppainen 2008, 6). Alkuhaastattelussa kartoitetaan tuen tarve ja päätetään, soveltuuko asukas tähän palvelumuotoon. Keskeinen valintakriteeri on, ettei nuorella ole hoitamatonta tai akuuttia päihde- tai mielenterveysongelmaa. Nuorelta odotetaan motivoituneisuutta omien asioidensa hoitamiseen tukisuhteen onnistumiseksi. Nuori perehdytetään tuetun asumisen toimintaan ja kirjataan yksilölliset tavoitteet asumisjaksolle sekä allekirjoitetaan itsenäisen asumisen sopimus, yhteistyölupa ja vuokrasopimus. (Kivelä 2009, 14.) Tutkimuksen kohteessa nuorille pyritään aloittamaan tuki jo ennen asumista niin, että tapaamisia on jo muutama ennen varsinaista muuttoa taloon. Siinä tapauksessa, että tukisuhde alkaa suoraan asuttamalla, on verkostoyhteistyö asumisen onnistumisen kannalta tärkeää. Tärkeää on heti alusta alkaen pureutua ongelman ytimeen. Tuetun asumisen ohjaus pitää sisällään ainakin seuraavia asioita: haastattelut, joissa asetetaan tavoitteita ja tarkistetaan niiden toimivuutta; nuoren raha-asioiden yksityiskohtainen läpikäynti ja suunnitelmallisuus; asumiseen perehdytys kaikkine mahdollisine tietoineen, joita asumiseen liittyy, urasuunnitelma yksilöllisten tarpeiden mukaisesti, asumisohjaajien kotikäynnit ja tarvittaessa verkostopalaverien järjestäminen nuoren asunnossa. Tapaamisissa arvioidaan nuoren itsenäistymisen etenemistä ja kartoitetaan tuen tarve. Alla olevassa kuviossa havainnollistetaan prosessia.

KUVIO 1 Tuetun asumisen eteneminen

ONNISTUNUT TUETUN ASUMISEN ETENEMISPROSESSI

4.5 Asumisohjaajien työ ja informaalinen kasvatusote

Asumisohjaus on asukkaan elämänhallinnan vahvistamista muun muassa sosiaalisen tuen, käytännön neuvojen ja moniammatillisen verkostotyön keinoin. Asumisohjaaja pystyy auttamaan asukkaitaan kokonaisvaltaisesti puuttamalla ongelmien perussyihin. Vuokranmaksuvaikeuksien selvittäminen on asumisohjaajien yksi keskeisimpiä työtehtäviä. Vuokranmaksuvaikeuksiin saattaa liittyä usein muitakin syitä kuin pelkkä rahan puute. Esimerkiksi kyvyttömyys hoitaa raha-asioita, päihde- tai/ ja mielenterveysongelmia. Työntekijän näkökulmasta ajatellen työ on vaativaa ohjaustyötä, koska siinä joutuu asettamaan rajoja nuorille ympäristössä, joka on heidän kotinsa. Rajojen asettaminen vaatii ohjaajalta paitsi diplomaatintaitoja, myös taitoja uskaltaa puuttua rohkeasti ongelmatilanteisiin. Joskus mukaan pitää ottaa muitakin viranomaisia, ja hyväksyä samalla nuoren reaktiot. Ilman hyviä verkostoja työnteko ei voi onnistua parhaalla mahdollisella tavalla. On myös tärkeää, että asukkaat eivät koe olevansa pelkkiä objekteja, vaan tasavertaisia toimijoita oman elämänsä suhteen.

Informaalin kasvatuksen menetelmiä ovat vuorovaikutustilanteiden löytäminen ja hyödyntäminen nuorten kanssa. Joskin menetelmät vaihtelevat tilanteen, ohjaajan ja nuoren mukaan. Itseohjautuvuus, reflektio, tulee olla mukana kokemuksissa, jotta tapahtuu oppimista. Kasvatuksen painotus on keskusteluissa ja yhdessä tekemisessä. Asumisohjaajan tulee pystyä olemaan tilanteissa hyvin objektiivinen, vaikka asia olisikin hänelle läheinen omassa elämässään. Toisaalta jokaisella ohjaajalla on oma arvopohja, josta hän saa perustan omalle työlleen. Niitä arvoja hän siirtää tarvittaessa myös nuorille. Informaalisen kasvatuksen tehtäväkäsitys on nuoren voimaannuttaminen niin, että hän löytää ohjaajan avulla ongelmiinsa mahdollisimman hyvät ratkaisut, vaihtoehdot, mahdollisuudet ja uuden alun sekä valmiuden luopua vanhasta. Nämä kaikki auttavat häntä elämänhallinnan taitojen kehittämisessä. (Batsleer 2008, 8-11; Nieminen 2007, 34-35). Informaalinen koulutus tarjoaa asumisohjaajalle hyviä mahdollisuuksia saada kontakti nuoreen arkipäivän tilanteissa. Yhtenä toimintamuotona on toiminnallisuus ja niiden tilanteiden hyödyntäminen kasvatuksellisesti. (Richardson & Staff 2001, 27-28; Smith 1990.)

4.6 Yhteenveto

Nuorisoasuntoihin hakeudutaan eri reittejä, joku tulee sosiaalitoimen kautta ja toinen voi kuulla asunnoista kaveriltaan. Kaikkien nuorten asioita hoidetaan heti ensimmäisestä tapaamisesta lähtien, vaikka nuori ei vielä asuisikaan talossa. Nuorta autetaan verkostotyön mallin mukaisesti. Nuoren tilanne kartoitetaan ja seurantatapaamisia verkostolla on säännöllisesti.

Nuorten oppimistapahtumat liittyvät arkipäivän tilanteissa muodostuneisiin kokonaisuuksiin. Nuori omaksuu arvoja, asenteita ja taitoja vertaisryhmältä ja ohjaajilta. Toiminta on tarkoituksellista nuoren ohjaamista tiettyyn suuntaan. Informaaliin kasvatukseen liitetään hyvin väljät menetelmäkäsitykset. Jos vertaa niitä formaalin kasvatukseen, jossa on oma opetussuunnitelma, kuten esimerkiksi kouluissa. Yhdessä toimiessaan nuori ja asumisohjaaja keskustelevalta monista nuorten elämään liittyvistä asioista, esimerkiksi päihteiden käytöstä, seurustelusuhteista, opiskeluasioista ja viikonloppuvietosta. Informaalisen oppimisen mahdollisuuksia tulisi hyödyntää, koska nuoret ovat niissä tilanteissa usein motivoituneempia kuin tavanomaisin menetelmin tapahtuvassa kasvatustapahtumassa.

5 TUTKIMUKSEN TEHTÄVÄ, TOTEUTUS JA METODOLOGINEN LÄHTÖKOHTA

5.1 Tutkimuksen tarkoitus

Tutkimustehtävänä on selvittää tuetussa asumusmuodossa olevien neljän nuoren siirtymää nuoruudesta aikuisuuteen.

Tutkimuksessa tarkastellaan nuorten kokemuksia tukiasumisen vaikutuksista heidän itsenäistymisprosessiinsa ja mitä esteitä he ovat siirtymässään kohdanneet.

Tämän tutkielman ohjaavaa pääkysymystä tarkastellaan kolmen tarkentavan kysymyksen avulla:

- 1) Mitkä asiat tutkittavien elämässä ovat muuttuneet tuetun asumisen aikana?
- 2) Mitä merkitystä asumisohjaajien tuella on nuorten itsenäistymiseen?

3) Millaiseksi nuoret kokevat tällä hetkellä oman elämäntilanteensa?

Tutkimuksessa tarkastellaan myös tutkittavien elämäntilanteisiin liittyvien tekijöiden mahdollista yhteyttä koettuun elämän tyytyväisyyteen.

Tapaustutkimuksen moninaisten aineistojen analysointi on ehkä yksi koko tutkimusprosessin vaikeimmista vaiheista. Onko tarkoituksena tulkita ja ymmärtää tapausta sisältä käsin, jolloin tutkimusongelmaa ei ole voinut täsmentää etukäteen? Vai onko tarkoituksena selittää jonkin ilmiön olemusta tai kehittymistä, jolloin tutkimusongelma on jo täsmennetty aikaisemman teorian perusteella? (Eriksson & Koistinen 2005, 7.) Fenomenologisen tutkimuksen mukaisesti tutkimuksen analyysin lähtökohta ei ole aikaisempi teoreettinen malli, vaan ennalta määrittäjiä ovat aikaisemmat tutkimukset joita esiteltiin luvussa kaksi, sekä arkitieto aikuistumisprosesseista ja siirtymistä. Teoriat siirrettiin tutkimuksen ajaksi syrjään, ja niihin palattiin taas tutkimusprosessin lopussa, jossa ne toimivat kriittisinä näkökulmina tulkintoihin. Vaikka kyse onkin tietyistä, yksilöllisestä tapauksesta, arvioinnissa on kuitenkin hyvä pohtia tuloksia myös laajemmassa mittakaavassa. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, 42.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tarvitaan kahdenlaista teoriaa. Taustateoriaa, jota vasten aineistoa tarkastellaan ja tulkintateoriaa, sitä mitä aineistosta etsitään. Silloin kun teoria toimii välineenä, sen avulla kerätystä aineistosta rakennetaan tulkintoja, joita voidaan esittää tieteellisessä muodossa. (Eskola & Suoranta 1999, 82–84.)

Teemahaastattelussa teemarunko on hyvä aineiston koodauksen apuväline. Tässä kohtaa tehdään jo vahvasti tulkinnallista työtä. Varsinainen abstrahointi tapahtuu silloin, kun tutkimusaineisto on järjestetty siihen muotoon, jossa varsinaiset johtopäätökset voidaan irrottaa yksittäisistä haastatteluista ja siirtää yleiselle käsitteelliselle ja teoreettiselle tasolle. (Metsämuuronen 2001, 51.) Analyysi ei anna vielä vastauksia tutkimusongelmiin, vaan tutkija tulkitsee analyysin tuloksia ja tekee niistä synteesejä, jotka ovat lopullisten johtopäätösten perusta (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 224–225).

Analysointi jakautui erilaisiin vaiheisiin. Litteroinnin tein heti haastattelujen jälkeen. Tässä yhteydessä laadin seuraavan haastattelukerran kysymykset. Kysymykset olivat tällä kertaa hieman erilaisia jokaiselle haastateltavalle, lähinnä ensimmäisiä kysymyksiä tarkentavia.

Litterointien jälkeen luin koko aineisto läpi, mutta vielä en tehnyt varsinaista tulkintaa. Toisella lukukerralla teemoittelin vastauksia ja tutkitsin, mitä uusia teemoja aineistosta nousi. Tällä kertaa etsin tarkemmin vastauksia tutkimuskysymyksiin. Litteroinnit luin useaan kertaan, koska niistä tuntui löytyvän joka kerta tutkimuksen kannalta erilaisia merkityksiä ja kokemuksia.

Haastattelujen perusteella tein sisältöanalyysin teemoittelemalla aineistoa. Jokaisesta vastauksesta poimin teemaan liittyvät kohdat. Haastattelu ei edennyt loogisesti, joten työ vaati paljon aikaa. Varsinainen analyysin tein materiaaliin reunahuomautuksina ja alleviivauksina. Työssä käytin myös paljon korostuksia. Tutkielmassa olevat sitaattit haastatteluista olen sisentänyt ja kursivoinut. Lainauksissa olen käyttänyt vain nuorten vastauksia, ei haastattelijakommentteja tai kysymyksiä. Analyysivaiheessa etsin merkityksiä ja kokemuksia niin, että vastaukset lajittelevin kysymysten perusteella teemojen alle. Paljon materiaalia jäi käyttämättä niin kuin lähes aina kvalitatiivisessa tutkimuksessa tapahtuu.

5.2 Tutkimuskohde

Tutkimuksen nuorista kaikki neljä asuvat tai ovat asuneet tuetussa asumismuodossa, johon he ovat eri syistä päätyneet. Tuetun asumismuodon nuoret eivät ole yhtenäinen joukko, vaan yhteinen nimittäjä on se, että joku aikuistumisen siirtymä ei ole onnistunut toivotusti, ja nuori tarvitsee sen selvittääkseen aikuisen tukea ja ohjausta. Tutkittavien muuttoikä tuettuun asumiseen vaihtelee, koska kolme heistä on asunut jo pidempään omillaan. Samoin ne syyt, miksi tutkittavat ovat tarvinneet tuetumpaa asumismuotoa kuin mitä pelkästään nuorisoasunnot ilman tukea olisivat tarjonneet heille. Kaikkia nuoria yhdistävä tekijä on myös niukka toimentulo ja siitä seuraavat opiskelupaikan etsintä tai työn saantimahdollisuudet. Alla olevassa taulukossa (taulukko 3.) esittelen haastattelemani nuoret. Yksityiskohtaiset tiedot on tutkimuseettisistä syistä jätetty pois, kuten esimerkiksi sukupuoli, paikkakunta tai yksilöidyt syyt itsenäistymisen epäonnistumisesta. Tiedot ovat riittäviä selventämään tutkittujen taustaa. Kriittisesti ajatellen heiltä olisi voinut vielä tiedustella viranomaistapaamisten määrät ja luonnetta. Viranomaistapaamisten avulla olisi voinut arvioida nuorten viranomaisverkostolta saaman tuen laatua ja määrää suhteessa nuoren tilanteeseen.

TAULUKKO 3. Taustatiedot tutkittavista

	Keskeiset tekijät
Ikä tuettuun asumiseen muuton hetkellä	17–24 vuotta
Kotoapoismuuttoikä	17-, 18-, 19- ja 22-vuotiaana
Perhetilanne	3 yksineläjää ja 1 lapsen kanssa yhdessä asuva
Asunnon tarpeen kiireellisyys	asunnottomuus, halu itsenäistyä, muualta tullut muuttopaine
Tuetun asumismuodon tarpeellisuus	asunnottomuus, taloudelliset vaikeudet, raskaus, terveydelliset tekijät
Työssäkäynti tai opiskelu	yksi opiskelee ja kolme on työttömänä
Pääasiallinen tulomuoto	opintotuki, toimeentulotuki, asumistuki, työmarkkinatuki, lapsilisiä, elatustuki, kuntalisiä lapsesta
Aikaisempien opintojen keskeytyminen	kahdella ovat keskeytyneet opinnot; toisella kerran ja toisella kaksi kertaa
Sosiaalinen verkosto	kaikki ovat vanhempiensa kanssa yhteydessä, kaverien määrä vaihtelee, kahdella paljon kavereita, yhdellä muutama ja yhdellä ei juuri lainkaan kavereita paikkakunnalla
Onko vielä tuetussa asumismuodossa	yksi on vielä kevyessä tuetussa
Tuetun asumismuodon kesto	puolesta vuodesta vuoteen
Asuuko vielä talossa	kaikki asuvat
Lähitulevaisuuden tavoite	opiskelu- ja työpaikka

5.3 Tutkimusmetodi

Laadullisessa tutkimuksessa tulosten saavuttaminen edellyttää tarkasti määriteltyä tutkimusmetodia. Ilman määriteltyä metodia tutkimuksesta tulee helposti keino todistella omia ennakkoluuloja ja oletuksia. (Alasuutari 1999,82.) Tämän tutkimuksen metodi esitellään seuraavassa kappaleessa.

Teemahaastattelu on tutkimuksessa menetelmällisenä ratkaisuna. Teemahaastattelun avulla löytyy nuorten asioille antamia merkityksiä. Näin avautuu tutkittavien näkökulma (Hirsjärvi & Hurme 2004, 28). Kokemus muotoutuu merkitysten mukaan. Esimerkiksi tutkimuksessa tuetun asumismuodon tarjoama kokemus antaa useita merkitysaspekteja kuten asumismuodon tarjoamat sosiaaliset kokemukset, asumisohjaajan tuki tai viranomaisten antamat ohjeet.

5.3.1 Tutkimuksen lähestymistapa

Itävaltalainen yhteiskuntatieteilijä Alfred Schütz (1899–1959) veti yhteen ymmärtävän ja fenomenologisen lähestymistavan metodologiset pääopit, joista merkityksellinen on hänen ”sopivuusperiaatteensa”. Tämän mukaan yhteiskuntatieteellisen teorian on oltava tutkimuskohteelle itselleen ymmärrettävä arkielämän käsitteillä. Schütz oli vahvasti sitä mieltä, että ymmärtävä tutkimusote oli ihmistieteelle välttämätön ehto. Hänelle ymmärtäminen ei tarkoittanut eläytyvää empatiaa, tai että se olisi ollut teorioiden todentamismenetelmä. Schützin mielestä ymmärtäminen ei ollut myöskään yhteydessä kausaaliseen selittämiseen. Ihmistieteessä tapahtumat ja havainnot ovat aina esitulkittuja. Tästä elämismaailmasta saatua kokemusta ei voida kyseenalaistaa, mutta sen taustasta tutkimus saa aina alkunsa ja sen pohjalta voidaan tutkimus toteuttaa. (Raatikainen 2004, 103; Schütz 2007, 181–188; Aaltola 2007, 20.)

Tutkimuksen taustalla on fenomenologis-hermeneuttinen tutkimusote, joka vaatii pohtimaan jokaista tutkimuksen vaihetta esiin tulevien ongelmien kautta. Tutkimuksen filosofisia ongelmia ovat: minkälainen ihmiskäsitys tutkijalla on tutkittavista ja tiedonkäsitys tutkittavasta kohteesta eli tässä tutkimuksessa nuorista. Toinen tutkimusfilosofinen ongelma

on tiedonkäsitys tutkittavasta kohteesta, siis nuorista, ja siitä kuinka heistä voi saada tutkittavaa tietoa ja minkälaista se on. (Laine 2007, 28.)

Ihmiskäsityksessä on keskeistä se, minkä käsitteiden pohjalta asiaa tarkastellaan ja tutkitaan. Tässä tutkimuksessa merkityksellisiä ovat kokemuksen, merkityksen ja yhteisöllisyyden käsitteet. Ne ovat nuoren elämänsäntään liittyviä ja vaikuttavia asioita, esimerkiksi marginalisoituminen, siirtymät, aikuistuminen ja arjenhallinta. Käsite elämänhallinta on tarkoituksellisesti rajattu pois, koska se on seurausta muista edellä mainituista käsitteistä. Toki elämänhallinta on merkityksellinen käsite nuoren aikuistumisprosessissa. Siirtymäkäsite on tutkimuksen keskiössä, koska tutkimuskohteet ovat itsenäisen asumisen epäonnistuttua siirtyneet tuettuun asumiseen. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan tuetun asumismuodon vaikutusta seuraavan siirtymään. (Emt., 28.)

Fenomenologisessa lähestymistavassa tietokysymyksistä nousee esille tulkinta ja ymmärrys, koska siinä tulkitaan kohteen kokemuksia suhteessa oman elämän todellisuuteen. Siihen elämismaailmaan, jossa nuori on joka hetki läsnä. Tutkimuskohteen nuoret peilaavat tutkimuksessa omaa suhdettaan toisiin ihmisiin, kuten asumisyhteisöön, vanhempiin, sisaruksiin ja ystäviin. Kokemus syntyy nuorilla vuorovaikutuksessa todellisuuden kanssa, kuten sosiaalisten suhteiden ja yhteisön kanssa, jossa tutkittavat asuvat. Kokemusta syntyy omien arjentaitojen, tulevaisuuden suunnitelmien ja asumisohjaajien kanssa käytyjen keskustelujen kautta. Se, että kyseessä on tuetussa asumismuodossa olevia nuoria saa erilaisia merkityksiä kulloisenkin nuoren ja hänen todellisuutensa välisissä suhteissa. Siihen vaikuttavat kulttuuri, sosiaaliset suhteet, elämäntilanne ja tutkittavan elämänhistoria. Kohteen suhde maailmaan on intentionaalinen, jolloin kaikki merkitsee heille jotain, eikä se ole vain ”neutraalia massaa”. Kun tutkimuksen nuori tekee esimerkiksi jotain valintoja vaikkapa tulevaisuutensa suhteen, voi nuoren tavoitteet ymmärtää esimerkiksi ammatin ja työpaikan saamisen pohjalta tai paremman sosioekonomisen aseman saavuttamiseksi. (Emt., 28–29.) Tässä fenomenologisuudella tarkoitan schützilaisittain refleктоivan otteen suuntaamista nuoren omiin kokemuksiin.

TAULUKKO 4. Fenomenologis-hermeneuttisen tutkimuksen rakenne

1.	Tutkijan oman esiymmärryksen kriittinen reflektio	jatkuu koko tutkimuksen ajan
2.	Aineiston hankinta	esimerkiksi haastattelu
3.	Aineiston lukeminen, kokonaisuuden hahmottaminen	
4.	Kuvaus	tutkimuskysymyksen näkökulmasta olennaisen esiin nostaminen aineistosta ja kuvaaminen luonnollisella kielellä
5.	Analyysi	aineiston merkitysten jäsentyminen <i>merkityskokonaisuuksiksi</i> , niiden sisällön esittäminen tutkijan omalla kielellä, <i>tulkintaa</i> ja vaikeiden lauseiden ja lausekokonaisuuksien tarkastelu
6.	Synteesi	merkityskokonaisuuksien yhteen vienti, kokonaniskuva merkityksen verkostosta, arvioidaan <i>merkityskokonaisuuksien</i> välisiä suhteita
7.	Käytännöllisten sovellusten arviointi	kehittämisideat

Lähde: Laine 2007, 44.

Kokonaisrakenteen avulla selkeytyy fenomenologisen tutkimuksen perimmäinen tarkoitus, jossa lisätään ymmärrystä jostain ihmisen elämän ilmiöstä. Toiminnan tietoinen kehittäminen, esimerkiksi ongelmien selvittäminen, vaatii olemassa olevien toimintatapojen merkityskehityksen ymmärtämistä. (Emt., 44–45.)

5.3.2 Tapaustutkimus

Tämä tutkimus on tapaustutkimus, jossa haastateltiin neljää nuorta kaksi kertaa. Aineiston keruumenetelmä oli teemahaastattelu. Haastattelu on keskustelu, jonka tarkoitus on informaation kerääminen. Siinä tutkijan tehtävä on kaivaa esiin haastateltavan ajatuksia, kokemuksia ja tunteita. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 41–42.) Tapausta tutkimalla pyritään lisäämään ymmärrystä tietyistä ilmiöistä pyrkimättä kuitenkaan yleistettävään tietoon. Yleensä tapaustutkimus valitaankin menetelmäksi, kun halutaan ymmärtää kohdetta syvällisesti ja

huomioida siihen liittyvä konteksti (olosuhteet, taustat yms.). Vaikka kyse onkin tietystä, yksilöllisestä tapauksesta, arvioinnissa on kuitenkin hyvä pohtia tuloksia myös laajemmassa mittakaavassa. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, 42.)

Tähän työhön tapaustutkimuksellinen lähestymistapa sopi, koska pyrittiin selvittämään neljän nuoren itsenäistymisprosesseja tukiasumisen aikana. Jokainen tapaus oli omansa, eikä pyritty löytämään yleistyksiä, vaan selvittämään, mikä nuorten aikuistumisprosessissa on vaikeinta, ja mitkä keinot ovat auttaneet nuoria nykyisen tilanteen saavuttamiseksi. Lähestymistavan metodi oli valittu jo melko aikaisessa vaiheessa, koska pyrkimys oli saada syvällistä tietoa tutkittavilta. Tutkimusmetodin valinta rajasi tutkimusta automaattisesti pieneen joukkoon. Tutkimus ei ole seurantatutkimus, koska yksi nuorista asuu edelleen tuetussa asumismuodossa ja kaikki samassa talossa.

Tapaustutkimus on historiallisestikin monimuotoinen tutkimuksellinen lähestymistapa, jota voidaan myös luonnehtia tutkimusstrategiaksi. Näin ollen tapaustutkimus on enemmänkin lähestymistapa kuin aineiston keruu- tai analyysimenetelmä. Tapaustutkimus voidaan ymmärtää siten, että kaikki kvalitatiivinen tutkimus on tapaustutkimusta. (Metsämuuronen 2006, 92.) Saarela-Kinnunen ja Eskola (2001, 159) taas sanovat tapaustutkimuksen menetelmävalintojen olevan joko kvalitatiivisia tai kvantitatiivisia. Heidän mukaansa tapaustutkimus ei ole synonyymi laadulliselle tutkimukselle.

Tapaustutkimuksen nimikkeellä tehdään tutkimusta useilla tieteenaloilla monenlaisista lähtökohdista ja erilaisin tavoittein. Tämän vuoksi tapaustutkimukselle on vaikea antaa yhtä yleispätevää tai kattavaa määritelmää. Tapaustutkimuksessa nimensä mukaisesti tarkastellaan yhtä tai useampaa 'tapausta', joiden määrittely, analysointi ja ratkaisu ovat tapaustutkimuksen keskeisiä tavoitteita. Tapaustutkimuksessa ei siis ole itsestään selvää tai yhdentekevää, miten tutkittavat tapaukset valitaan, rajataan ja perustellaan. (Eriksson & Koistinen 2005, 4.) Saarela-Kinnunen ja Eskola (2001,159) mainitsevat, että tutkimuksessa on kerrottava käytetyn tapauksen valintakriteerit. Miksi juuri tämä henkilö, ryhmä tai tapahtuma on valittu?

Kanasen (2008, 81–82) mukaan tapaustutkimuksessa on usein vähän tutkittavia. Hänen mukaansa periaatteena onkin, että vähästä saadaan paljon. Tapaustutkimuksella ei pyritä yleistettävyyteen, vaan pikemminkin yhden tai muutaman tapauksen syvälliseen ymmärtämiseen. Jokainen tapaus ja tutkijan tekemä tulkinta on periaatteessa oikea.

Menetelmän käyttö vaatii, että käytetty aineisto on hyvin dokumentoitu ja helposti muiden tarkastettavissa. Saarela-Kinnunen ja Eskola (2001, 164) toteavat, että tavalla tai toisella yksittäistenkin tapausten tieteelliseen tutkimiseen liittyy vähintään piiloinen ajatus yleistettävyydestä jossain merkityksessä. Näitä tapaustutkimuksen periaatteita pyrittiin noudattamaan tässä tutkimuksessa.

5.3.3 Teemahaastattelu ja teemat

Teemahaastattelu, kuten haastattelu yleensäkin, on keskustelua, jolle on määrätty tarkoitus. Haastattelulle on tyypillistä, että se tapahtuu pääasiassa haastateltavan ehdoilla. Tutkimushaastattelussa saatu tieto on tiivistetty ja tieteellisesti varmennettu. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 42–43.) Haastattelu rajataan teemoittelun avulla. Haastattelu on taitolaji, joka voidaan oppia. Pro gradu -opinnäytetyössä se jää kuitenkin useimmilla ainutkertaiseksi kokemukseksi haastattelusta. Teemahaastattelun analysointi on työlästä, koska aineisto on ainutlaatuista. (Kananen 2008, 74–76.) Hirsjärvi ja Hurme (2004, 42–48) kirjoittavat, että teemahaastattelu ei ole kvantitatiiviseen tai kvalitatiiviseen leiriin kuuluva. He korostavat, että haastattelussa on oleellista, että haastattelu etenee teemojen eikä tarkkojen kysymysten varassa. Hirsjärvi ja Hurme käyttävät nimitystä puolistrukturoitu haastattelumenetelmä teemahaastattelussa. Tässä tutkielmassa haastatteluni teemat olivat kaikille samat. Tarkentavat kysymykset toisessa vaiheessa vaihtelivat haastateltavien mukaan, koska jo saadusta materiaalista nousi jokaisen haastateltavan kohdalla uusia mielenkiintoisia kysymyksiä, jotka tarkensivat valittuja teemoja. (Emt., 47–48; Tiittula & Ruusuvuori 2005, 11.)

Koska haastateltava voi suurelta osin määrätä keskustelun suunnan, tästä on se hyöty, että tutkijan ennakkokäsitysten vaikutus jää pieneksi ja hän saa haastateltavien elämäntilanteen kokonaisuudesta monipuolisen ja syvän kuvan. Haittana on, että syntyvä aineisto jää sekavaksi, jolloin tutkijan on työlästä jälkeenpäin jäsenellä sitä ja muodostaa siitä päätelmänsä. Tulosten kertyminen on hidasta ja epävarmaa, ja tutkija saattaa joutua haastattelemaan samaa henkilöä useita kertoja. (Routio, 2010.)

Haastattelun etuihin kuuluu, että tutkija voi arvioida vastausten totuudenmukaisuutta havainnoimalla vastaajan oheisviestintää eli ilmeitä ja käyttäytymistä. Samalla tutkija voi panna merkille ympäristötekijöitä. Niinpä haastattelu antaa yleensä luotettavampia ja syvällisempiä tuloksia kuin kysely. (Emt., 2010.) Haastattelutilanne voi kyllä olla

kokemattomalle haastattelijalle joskus yhtä jännittävä tilanne kuin haastateltavalle, jolloin havainnointi tilanteesta jää melko suppeaksi. Varsinkin ensimmäisten haastattelujen kohdalla tilanne ei ole välttämättä vielä täysin hallinnassa.

Alussa mainitsin, että teemat tarkentuisivat analyysivaiheessa. Niin ei kuitenkaan käynyt, vaan samat teemat pysyivät läpi tutkimuksen. Ainoa kohta, joka aiheutti minulle pohdintaa oli päihteiden käyttö, eli sen merkitys tutkimuksessa. Tulin kuitenkin siihen johtopäätökseen, että päihteiden käyttö marginalisoitumisen näkökulmasta on merkityksellinen tutkimustulosten kannalta, vaikka syrjäytymistä ei tutkitakaan. Päihteet vaikuttavat itsenäistymisprosessiin negatiivisesti. Seuraavat teemat olivat alkuasetelmassa haastatteluja aloitettaessa.

- ✓ nuoren omien arjen taitojen ja asumisohjauksen merkitys
- ✓ koulutuksen ja työn merkitys itsenäistymiselle
- ✓ sosiaalisten suhteiden ja kodin vaikutus itsenäistymiselle
- ✓ yhteiskunnallinen valveutuneisuus

5.4 Tutkimuksen toteuttaminen

Alustavat teemat ja haastattelurunko valmistuivat keväällä 2010, jonka jälkeen tehtiin kaksi testihaastattelua 20-vuotiaalle ja 24-vuotiaalle nuorille naisille. Nuorempi heistä asui JOPA:n (jalat oman pöydän alle) tuetussa asunnossa. Nainen oli hyvin samanlainen haastateltava, kuin lopulliset haastateltavat olivat tutkimuksessa. Toinen testihaastateltava asuu Nuorisosäätiön asunnoissa ja oli jo 17-vuotiaana muuttanut yksin asumaan. Testihaastattelut eivät onnistuneet kovin hyvin, koska kokemattomana haastattelijana etenin liian nopeasti kysymyksissä enkä saanut tilanteisiin keskustelemaa ilmapiiriä. Aikaa oli varattu ensimmäisiin haastatteluihin tunnin verran, mutta haastattelut kestivät vain puoli tuntia. Haastattelut olivat kuitenkin hyödyllisiä, koska ne antoivat mahdollisuuden muokata ja karsia teemoja. Samoin haastattelussa sain harjoitusta haastattelutekniikasta. Kuitenkin haastattelurungon teemat jäivät entiselleen. Toinen nuorista antoi minulle vinkin päihdeteemasta, koska päihteet liittyvät niin oleellisesti suomalaisen nuoren elämään. Haastattelukysymyksiin lisäsin tupakointiin ja alkoholiin liittyvät kysymykset.

Haastatteluluvan sain syyskuussa 2010 ja ensimmäiset haastattelut tein jo saman kuukauden aikana. Seuraavat haastattelukierrokset olivat lokakuussa ja marraskuun alussa. Tutkittavien

mukaan saaminen onnistui mutkitta, ja toiselle haastattelukerralle he lupautuivat välittömästi, kun asiaa heiltä tiedusteltiin. Ensimmäinen haastattelukerta kesti jokaisen kohdalla noin tunnin, mutta toinen kerta vain puolisen tuntia, koska aineistoa ei tarvittu enempää. Itse koin kasvavani haastattelijana jokaisella kerralla. Alun haparoinnin jälkeen löysin itsestäni rennon ja luotettavan haastattelijatyypin. Myös haastateltavat nuoret olivat vapautuneempia toisella haastattelukerralla. Oikeastaan olisin halunnut tehdä vielä yhden haastattelun, mutta jo kerätyn materiaalin runsaus ei antanut siihen aihetta. Jos olisin vielä haastatellut heitä, kysymykseni olisivat olleet henkilökohtaisempia, kuten esimerkiksi mistä syistä olet ollut poliisien kanssa tekemisissä nuoruudessasi. Tai kerro kolme asiaa, jotka nuoruudessasi olivat vaikeimpia asioita, joita kohtasit. Liian henkilökohtaisten kysymysten esittämiseen minulla ei olisi mielestäni ollut riittävä taitoa, koska ne saattavat nostaa nuorelle ikäviä muistoja, joiden avaamiseen en tutkijana olisi voinut lähteä.

Tutkimuksessa olleet nuoret asuvat kaikki nuorisoasunnoissa, ja he ovat olleet tai ovat tuetun asumismuodon piirissä. Varsinaiset haastateltavat nuoret valikoituivat asukkaista sen perusteella, että he olivat asuneet asunnoissa melko pitkään ja kaikilla oli taustana tuetun asumisen muoto. Nykyään tuettu asumismuoto on jo purettu kolmen nuoren kohdalla ja he asuvat aivan tavallisina asukkaina talossa. Haastateltavat olivat iältään 21–25-vuotiaita ja haastateltavista kaksi oli miehiä ja kaksi naisia. Alun perin haastateltavana piti olla kolme naista ja yksi mies, mutta viime hetkellä yksi naisista perui haastattelun ja tilalle saatiin toinen miespuolinen haastateltava. Tämä toi haastatteluun sukupuolten tasapainon.

Haastateltavat olivat helposti lähestyttäviä ja he vastailivat kysymyksiin laajasti. Haastattelut pysyivät hyvin koossa, eivätkä keskustelut lähteneet harhailemaan teemojen ulkopuolelle. Ensimmäiset haastattelut tehtyäni ajattelin, että ryhmähaastattelu olisi onnistunut näiden nuorten kanssa oikein hyvin. Yksi mahdollisuus olisi ollut se, että olisin tehnyt ensin yksilöhaastattelun ja sen jälkeen ryhmähaastattelun samoille nuorille. Olin pohtinut sitä mahdollisuutta, mutta oman haastattelijan kokemattomuuteni takia en uskaltanut käyttää ryhmähaastattelua. Epäroin lähinnä sitä, jos nuoret eivät puhuisikaan avoimesti asioistaan muiden läsnä ollessa.

Haastattelut tapahtuivat kyseisen talon asukkaille tarkoitetussa vapaa-ajan tilassa. Tila oli rauhallinen ja haastattelutilanne pysyi hyvin koossa, koska häiriötekijöitä ei ollut. Aikaa oli varattu tunti jokaista haastateltavaa kohti, mutta heidän kaikkien kohdalla tunti oli liian lyhyt

aika. Kaikki haastattelutilanteet nauhoitettiin, joka mahdollisti häiriöttömän tilanteen eikä asioiden kirjaamiseen paperille tuhraantunut aikaa. Minulla oli puolistrukturoidut kysymykset, joiden järjestystä vaihtelin aina haastateltavan ja keskustelun kulun mukaan. Koetin myös vältellä kysymysten lukemista suoraan paperista joten opettelin kysymykset ulkoa ja niin sain tilanteesta keskustelunomaisen. Nuoret olivat hyvin ulospäin suuntautuneita ja kertoivat avoimesti elämästään tukiasunnossa. Koin itsekin tilanteet paljon rennompina kuin mitä harjoitushaastattelut olivat.

Asumisohjaaja oli ilmoittanut haastateltaville haastatteluajat. Nuoret saapuivat hyvissä ajoin haastattelupaikalle. Haastattelin ensimmäisellä kerralla peräkkäin kahta nuorta. Itse koin viimeisen haastattelun raskaana, koska minulla oli pitkä työpäivä takana. Huomasin olevani hieman väsynyt, enkä mielestäni ollut ”läsnä” haastattelutilanteessa aivan toivomallani tavalla. Seuraavat kaksi haastattelua tein eri päivinä, mikä oli parempi vaihtoehto. Nuoret eivät tienneet kysymyksiä ennakoon. Eräs nuori kommentoikin ensimmäisen haastattelun jälkeen, että luuli minun kyselevän jotain vain asumisohjaajista. Olin pyytänyt asumisohjaajaa olemaan kertomatta haastattelun sisällöstä. Tosin en ollut kertonut hänellekään muuta kuin pääteemat. Toimintatapa oli tietoinen valinta, jossa otin eettiset näkökulmat huomioon. Halusin, että kukaan ei pysty vaikuttamaan haastateltaviini ennakoon, vaan he tulevat haastattelutilanteeseen, jossa kerron heille tutkimuksen tarkoituksen ja merkityksen ennen kuin aloitan varsinaisen haastattelun.

Toisella haastattelukerralla haastattelin kaksi nuorta. Tilanne oli rennompaa heidän kanssaan kuin ensimmäisellä kerralla, koska tunsimme jo toisemme. Kertasin vielä heille tutkimuksen tarkoituksen. Haastattelut kestivät puolisen tuntia. Viimeisellä haastattelukerralla ilmeni ongelmia, koska olin jättänyt äänityslaitteeni työpaikalleni. Haastattelin vain yhtä, koska minulla on äänittävä matkapuhelin, jonka muistiin en saanut mahtumaan kuin yhden haastattelun. Tein haastattelusta onneksi sillä kertaa myös muistiinpanoja, koska äänitys ei onnistunut haluamallani tavalla. Onneksi tämä tapahtui vasta toisella haastattelukierroksella, koska varsinaisen haastattelumateriaalini sain kokoon jo ensimmäisillä haastattelukierroilla. Toisella haastattelukerralla huomasin, että oma ammattiroolini tuli liian paljon mukaan haastatteluihin. Ensimmäisissä haastatteluissa, kun nuoret olivat minulle vielä tuntemattomia, pystyin olemaan vain haastattelijan roolissa, mutta toisella kerralla oma ammatillisuus nuorten elämäntilanteiden ratkaisuihin oli tulla koko ajan esille. Se häiritsi minua, koska en tietenkään voinut ohjata haastateltuja ja antaa heille ratkaisumalleja, sillä roolini oli olla vain

haastattelija. Oman ammattini ja haastattelijan roolin sekoittuminen olivat koko toisen haastattelukierroksen aikana jonkinlainen uhka tai rasite. Siinä tuli esille oma kokemattomuuteni haastattelijana.

5.5 Tutkimuksen etiikka ja oma rooli tutkijana sekä tutkimuksen luotettavuus

Fenomenologis-hermeneuttisen näkemyksen mukaan tutkijan rooli ei ole täysin objektiivinen. Tutkijalla on omat ennakkokäsityksensä ja asenteensa tutkimuksen kohdetta ajatellessaan. Toisen puheen ymmärtäminen omista ennakkokäsityksistä käsin on yleistä, ja siksi tutkijan on pidettävä huoli siitä, että suhtautuu omiin tulkintoihinsa kriittisesti. Tutkijan ihmiskäsitys voi tulla helposti esiin tulkinnoissa. Hänen käsityksensä on todennäköisesti hyvin yleistävä. Tutkimuksen tarkoitus on kuitenkin antaa merkityksiä ja ymmärrystä asiaa tai ilmiötä kohtaan. Tutkielman tekijänä minulla on nuorista tietysti omat käsitykseni. Varsinkin kun itse työskentelen nuorten kanssa. Joskus käsitys saattaa olla liian ymmärtävä tai jopa tuomitseva. Tutkijan roolissa on ollut paljon työstämistä siinä, että pystyy tutkijana olemaan mahdollisimman objektiivinen, koska se poikkeaa merkittävästi työroolista. Tulkinnessa on tärkeitä suhtautua varsin kriittisesti välittömästi spontaaneihin tulkintoihin, koska ne ovat usein omia ennakkokäsityksiä tulkitsevia merkityksiä. Spontaanit ovat arkielämän tulkintoja, ei tutkimustietoa. Siihen päästäkseen tarvitaan refleksiivisyyttä ja kriittisyyttä. Päästäkseen tutkijana toisen ”toiseuteen” (toisen omaan) on irrottauduttava omista ennakkokäsityksistä. (Laine 2007, 34.)

Haastateltavien anonymiteetin säilyminen on ensisijaisen tärkeää. Tutkielmassani en käytä tutkittavien oikeita nimiä enkä kerro heidän asuinpaikkakuntaansa. Tutkielmassa mainitaan, että haastattelut on tehty pienessä eteläsuomalaisessa kaupungissa. Ennen haastattelun alkua kerroin haastateltaville tutkimuksen eettiset ”pelisäännöt”. Saatua aineistoa lupasin käsitellä ja säilyttää huolellisesti. Tutkittavista saatua tietoa en käyttänyt heitä halventavasti. Kaikki tutkimukseen liittyvät dokumentit hävitän heti työn hyväksymisen jälkeen. Nuoret eivät myöskään tieneet, keitä muut haastateltavat asukkaat olivat.

Luottamuksellisen suhteen luomiseen haastateltavia kohtaan kannattaa paneutua. Haastatteluun osallistuminen oli kaikilla haastateltavilla vapaaehtoista ja heille oli kerrottu tutkimuksen tarkoitus kummallakin haastattelukerralla. Tärkeää on muistaa, että tutkijan on

oltava objektiivinen, eikä hän voi ryhtyä muuttamaan tutkittavien elämää. Hänen tulee myös mahdollisuuksien mukaan rohkaista ja kannustaa tutkittaviaan sekä toimia tavallaan ”sillanrakentajana”. Tutkimuksen ongelmana voi olla myös tutkimusprosessin eri vaiheissa tehdyt ratkaisut. (Hirsjärvi ym. 2007, 190.)

Luottamuksen saaminen nuoriin oli minulle ensisijaista. Heillä kaikilla oli paljon kokemusta eri viranomaisista, ja se ei aina ollut haastattelun kannalta etu, koska nuorille oli muodostunut tietty tapa puhua viranomaisille. Pelkonani oli, että he vastailevat niin kuin kuvittelevat minun haluavan heidän vastailevan. Aluksi jouduin tekemään aikalailla pohjatyötä, että he ymmärtäisivät tutkijan roolini. Silloin he voivat kertoa asiat mahdollisimman totuudenmukaisesti.

Tutkimuksen analyysivaiheessa pohdittiin tutkimuseettisiä asioita siitä näkökulmasta, miten pystyy tulkitsemaan haastattelut niin, että niistä löytyy haastateltavan kertomat asiat oikein. Ainoa eettisesti enemmän askarruttanut asia oli se, että asumisohjaajat tiesivät keitä haastateltiin, koska he olivat valinneet haastateltavat. Heille ei kuitenkaan kerrottu haastattelukysymyksiä, ainoastaan tutkimuksen pääpiirteet. Analysointi aiheutti päänvaivaa siinä, kuinka saada nuorten mielipiteet ja anonymiteetti häivytettyä raporttiin niin, että asumisohjaajatkään eivät tunnistaisi heitä vastauksien perusteella. Se tuskin kuitenkaan täysin onnistui.

Tutkimuksen toteutuksen tarkka selvitys on luotettavuutta mitattaessa oleellinen seikka. Koko tutkimusprosessi haastatteluista analyysiin ja synteysiin on kerrottuina tutkimusraportissa. Esimerkiksi haastatteluihin käytetty aika, olosuhteet, haastattelijana onnistuminen ja mahdolliset ongelmat ovat kaikkien luettavissa. Samoin tulosten tulkinta, joka perustuu teemojen pohjalta nousseisiin nuorten kokemuksiin ja merkityksiin sekä teoreettiseen tarkasteluun, niin kirjallisuuden kuin aikaisempienkin tutkimusten näkökulmasta. Lisäksi haastatteluissa olen käyttänyt paljon suoria lainauksia. Validiuden kannalta on myös tärkeätä, että tutkimusmenetelmä on oikea saatuihin tuloksiin nähden. Tässä tutkimusmenetelmänä oli teemahaastattelu, jonka avulla etsittiin nuorten kokemuksia ja merkityksiä tuetussa asumismuodossa asumisesta ja sen avulla itsenäistymisestä.

5.6 Yhteenveto

Tutkimuksen aiheen valinta oli työssä ehkä kaikkein vaikein. Sen jälkeen kun se oli löytynyt, eteni työ aika järjestelmällisesti. Seminaareissa käsiteltiin tutkimussuunnitelma, eikä tutkimusmenetelmän valinta ollut hankalaa. Varsinainen haastattelu ja litterointi sen sijaan veivät yllättävän paljon aikaa. Aikataulutus epäonnistui pahasti. Tulosten analysointi ja johtopäätöksien teko olivat tutkimuksen vaikein ja mielenkiintoisin vaihe, koska siinä sai käyttää omaa luovuuttaan ja pohtia asiaa ja merkityksiä monelta kannoin. Tutkimuskirjallisuuteen perehtyminen avasi tutkimusprosessin ja metodien sisällöt. Tämä oli välttämätöntä, koska muuten analyysi olisi jäänyt vaillinaiseksi. Jos olisi käytetty haastattelulomaketta henkilökohtaisten haastattelujen sijaan, olisi päästy helpommalla samaan lopputulokseen, mutta siinä tapauksessa haastateltavia olisi pitänyt olla useampia kuin neljä. Sisältöanalyysin avulla selvitettiin haastatteluista löytyneitä tuettuun asumismuotoon liittyviä kokemuksia ja merkityksiä. Tutkijan roolin omaksuminen niin, että omat ennakkokäsitykset eivät ole tulkintojen rasitteena, on tarkastelun alla koko analysoinnin ajan.

6 TUTKIMUSTULOKSET JA NIIDEN TULKINTA

6.1 Nuoren arjen taidot ja asumisohjauksen merkitys

Tutkimuksen nuoret tulevat tuetun asumisen piiriin tilanteessa, jossa heidän siirtymänsä nuoruudesta aikuisuuteen ei ole mennyt aivan odotetusti tai siihen on saattanut liittyä riskejä, jotka voisivat lisätä nuoren kohdalla huono-osaisuutta. Tässä luvussa kerron haastattelun tuloksista ja johtopäätöksistä, joista selviää mitkä asiat ovat muuttuneet tuettujen elämässä. Nuorisoasunnoissa nuoren on mahdollisuus asua korkeintaan viisi vuotta. Nämä nuoret ovat asuneet talossa seitsemästä kuukaudesta neljään vuoteen, mutta tuetun asumisen piirissä he ovat olleet puolesta vuodesta vuoteen.

Suomalaisista kotitalouksista jo 40 prosenttia on yksineläjien talouksia. Kaikki haastatellut ovat ns. yksineläjiä. Asuntopoliittisesti yksinasuminen nähdään välitilana, vaikka se voi olla oma valinta yhtä hyvin kuin sattumaakin. Tärkeää olisi pohtia myös sitä, miten yksineläjät kokevat asumisensa. Erilaiset elämänkaaren vaiheet sisältävät siirtymävaiheita, joissa

arvioidaan asumisen tarpeita ja muodostetaan asumisen asenteita ja mieltymyksiä. (Lapintie & Hasu 2010, 154–161.)

Haastateltujen nuorten kohdalla yksinasuminen on välitila, koska heillä asumismuoto voi muuttua useitakin kertoja. Kaksi nuorista oli muuttanut itsenäistymisvaiheessaan useita eri kertoja. Toisella oli takanaan viisi muuttoa, jotka sisälsivät yksinasumista, parisuhteen, kaverin kanssa asumista ja välillä takaisin kotiin muuton sekä toista kertaa nuorisoasunnoissa asumista. Hänelle tuettu asuminen antoi tukea elämänhallintaan, koska nuoren silloinen ajelehtiva elämäntyyli oli aiheuttanut hänelle taloudellisia vaikeuksia ja keskeytyksiä ammatillisissa oppilaitoksissa. Toinen usean kerran muuttaneista oli tuettuun asumismuotoon tullessaan työtön ja asunnoton ja lisäksi hän oli menettänyt luottotietonsa. Kummallekin heistä on elämänhallinnallista merkitystä tuetun asumismuodon tarjoamista tukitoimista ja ohjauksesta. Kaksi haastatelluista oli asunut ainoastaan nuorisoasunnossa tai –asunnoissa lapsuuskodista muuton jälkeen. Heidän elämäntyyliinsä oli vakaampi ja luottotiedot olivat kunnossa. Neljä vuotta talossa asuneen nuoren kohdalla tuki on auttanut häntä alkuun yksinhuoltajuuteen liittyvissä haasteissa. Kotoaan 22-vuotiaana muuttanut nuori on ollut jo aikaisemmin asuntojonossa nuorisoasunnoille, mutta silloin elämäntilanne ei ollut itsenäiseen asumiseen sopiva. Nuoret ovat hakeutuneet nuorisoasuntoihin jokainen eri reittiä. Yksi oli käynyt kymppiluokalta tutustumassa taloon, toinen taas oli kuullut mielenterveystoimistosta paikasta ja kaksi oli hakeutunut kaverin innoittamana. Merkillepantavaa oli se, että kukaan heistä ei ollut tullut sosiaalitoimen ohjaamana. Sitä väylää olisin pitänyt kaikista luonnollisimpana.

Muutin äidin luota 22-vuotiaana. On ensimmäinen oma asunto. Oon lapsena ja nuorena muuttanut noin kymmenen kertaa. Aikaisemmin en voinut muuttaa, vaikka asiasta oli keskusteltu, mutta terveys ja koulujutut estivät muuttamisen. Olin hakenut jo aikaisemminkin tänne, mutta silloin se jäi kun mun tilanne ei ollut sopiva. En olis varmaan ollut silloin siihen valmis. (3/1

Muutin 19-vuotiaana vanhempien luota. Oon asunut talossa jo neljä vuotta ja oon vanhempia asukkaita. Mä jonotin jotain puoli vuotta ennen kun sain ton asunnon. Lapsi on syntynyt täällä ja sit mä muutin isompaan asuntoonkin. (5/1)

Mä muutin 18- vuotiaana pois kotoo. Oon muuttanut ainakin kolme tai neljä kertaa. Viimeks mä asuin siskon luon, vaikka olin oikeasti asunnoton. (2/1)

Kolmen nuoren päivät kuluvat pääasiassa arkisten askareiden parissa. Yksi heistä nukkuu melko pitkään aamulla, koska hän valvoo myöhään yöllä. Tietokone, kotityöt ja kaupassakäynti täyttävät päivät. Yksi haastatelluista käy opiskelemissa kolmena päivänä viikossa, mutta hänelläkin on paljon vapaa-aikaa. Päivisin asumisohjaajat tapaavat nuoria ja auttavat heitä jokaisen tarpeen mukaisesti.

Tuetussa asumisessa me katotaan noita mun asioita aika useesti ohjaajien kanssa. Mä pääsin opiskelemaan tohon viereen ammattikouluun. Mulla on noi tiistait ja keskiviikot vapaata. Silloin mä en tee oikein mitään ihmeellistä, oon kotona ja käyn isän luona.(1/2)

Harrastan liikuntaa, en enää pelaa missään joukkueessa. Herään aika myöhään, vasta joskus kahdentoista jälkeen. Oon aika paljon tietokoneella päivisin. Noin pari kolme tuntia. Ennen siinä meni koko päivä.(6/1)

Mä oon työtön ja mun arki on sitä, että siivoon, katon tv:tä ja käyn siskon luona, tapaan mä kavereitakin. (2/1)

Mun päivä on semmonen, että vien lapsen päiväkotiin ja sit siivoon ja kokkaan ja käyn asioilla. Hoidan noita kelan ja työkkärin juttuja. Iltapäivällä haen lapsen päiväkodista. Välillä oon ollu sijaisena ja työkokeilussa. (5/1)

Yksi nuorista kertoi valvovansa pitkään ja nukkuvansa puoleen päivään. Säännöllisellä päivärhythmillä on nuorille merkitystä arjenhallinnan kannalta. Arjenhallinta olikin kolmella haastatelluista kohdallaan. Kaksi heistä kertoi, että aikaisemmin päivärhythmin kanssa oli ollut ongelmia, mutta nyt asia on järjestyksessä. Toisella heistä on lapsi ja toinen opiskelee, joten aamulla on välttämätöntä herätä ajoissa. Valvomisen syyksi he sanoivat yleisesti tietokoneelle ”jumiutumisen”. Yksi kertoi aikaisemmin valvoneensa myöhään, koska ”roikkui” Facebookissa. Nyt hän menee nukkumaan samaan aikaan kuin lapsi, että jaksaa nousta aamulla aikaisin.

En mä enää hirveesti valvo niin kuin ennen, joskus menee yli kahentoista mutta yleensä mä meen ennen kahtatoista nukkuun jo. En mä jaksa enää kauheesti valvoo. Silloin kun mä sen kaverin kanssa asuin niin oliärytmit sekasin. (1/2)

On ollut unihäiriö jo vuosia ja joskus menee myöhään tai uni ei tuu ollenkaan. (6/2)

Lapsi muutti sitä valvomista, enää en hirveesti valvo. Ennen notkuin facebookissa yömyöhään. Nyt menen nukkumaan jo ajoissa, eilenkin jo yhentoista maissa. (5/2)

Mun päivärytmi ei oo sekasin, se on ihan päinvastoin. Mä en jaksa valvoa, väsähdän ennen kymmentä ja yhentoista maissa. (2/2)

Raha-asioiden hoitoon nuoret tarvitsivat alkuvaiheessa paljon asumisohjaajien ja viranomaisten ohjausta. Kaikkien haastattemieni nuorten taloudellinen tilanne on heikko. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tilastoraportin mukaan nuoren toimeentulotukiasiakkaiden määrä lisääntyi nopeasti vuonna 2009. Suurin lisäys kohdistui nuoriin 18- 29-vuotiaisiin aikuisiin, joiden määrä lisääntyi edellisvuoteen verrattuna 20 prosenttia ja uusien asiakkaiden osalta yli 40 prosenttia. (Virtanen & Kiuru 2010, 1.) Haastateltujen nuorten toimeentuloasiakkuus selittyy sillä, että kukaan heistä ei ole työssä. Näistä nuorista kahdella on kuitenkin ammatillinen koulutus ja yhdellä ammatillinen kurssi käytyä, mutta työkokemusta omalta alalta ei yhdellä ole lainkaan ja kahdella joitakin pieniä pätkätöitä lukuun ottamatta vain vähän. Heidän valmistumisestaan on jo kulunut aikaa kolmesta neljään vuotta.

Mä kävin sen kurssin ja sen jälkeen olin töissä, mut siitä on kohta kaks vuotta.(6/5)

Työelämässä olin vain pätkätöissä, en vakipaikassa. Pisin työsuhde oli viimeks puolivuotta.(2/5)

Arjenhallinnan kannalta oleellinen asia, kuten ruokakaupassa asiointi, vaatii nuorilta opettelua hintojen vertailussa ja ruoanlaitossa. He myös kertoivat asioivansa yleensä kaupassa vain kaksi tai kolme kertaa viikossa. Asumisohjauksella on merkitystä arjenhallinnan taitojen kehittämisessä.

Ostan aina kaikkein halvimmat tuotteet ja tarjouksia.6/3)

No nyt oon ruvennu kattoon tarjouksia, siis silloin kun mä asuin kotona, en kattonu yhtään, mutta nyt kun oon asunut yksin, ni kattelen paljon tarjouksia ja teen ruokaa niitten mukaan. Halpamerkit on ihan hyviä.(5/5)

En mä oikeestaan kauheesti sillai kato. Kyllä mä silloin, kun on vähän rahaa, niin mä lasken puhelimella, jos on tietty rahasumma, niin kyllä mä katon mitä mä saan. Silloin en mitään hirveen kallista osta – en mä osta normaalistikaan.(1/5)

Haastattelujen perusteella nuorten raha-asioiden hoito on kehittynyt asumisen aikana hyvään suuntaan. He suunnittelevat asioitaan tarkemmin. Varsinkin raha-asioitaan, koska tulot ovat pienet. Sami Kivelän (2009, 32–34) tutkimustuloksissa raha-asioiden hoidossa on tapahtunut suurin myönteinen kehitys. Tutkielmani tukee myös Sami Kivelän tuloksia. Kysyessäni laskujen maksusta, nuoret kertoivat hoitavansa vuokran ja muut laskut heti, kun saavat rahaa. Laskuista jääneillä rahoilla he koettavat selvitä loppukuukauden. Nuoret ilmoittavat suunnittelevansa rahankäyttöä etukäteen, jotta tietäisivät paljonko rahaa jää käytettäväksi elämiseen. Kehitystä talousasioidenhoidossa oli tapahtunut kaikilla muilla paitsi yhdellä pojalla, joka on hoitanut raha-asioitaan aikaisemminkin hyvin. Heikko rahatilanne aiheuttaa nuorille kuitenkin eniten päänvaivaa ja huolta. Yksi nuorista sanoi miettivänsä raha-asioita päivittäin.

Mä elän työmarkkinatuella. Se riittää just perusmenoihin. Mut ei siitä mitään jää., mut sillä on elettävä. Mä hoidan raha-asioitani melko hyvin.(2/2)

Rahatilanne on aina välillä huonompi ei oikein osaa ajatella miten ne varat riittää. Kyllä mä pärjään kuitenkin, saan asumistukee ja opintotukee. Viimeks toimeentulotuessa huomioitiin kouluvaatteet, kirjat ja kengät. Yleensä kerran kuussa laitan sossuun hakemuksen ja mä yleensä ite hoidan ne asiat. Alussa kun mä muutin tänne niin silloin soitin asumisohjaajan puhelimesta sinne. Ne lähettää mulle aina sen kirjallisen hakemuksen sieltä sossusta. Kyllä mä aina vuokrat hoidan. Mä sain takautuvasti opintorahaa, niin mä maksoin heti siitä vuokran, ettei käy niin, että ei sit ookaan rahaa, kun on vuokranmaksuaika.(1/2)

Työmarkkinatukea ja sossusta täydentävää toimeentulotukea. Rahatilanne on kohtalainen kyllä ne riittää. Laskut maksan heti kun on rahaa. Mä suunnittelen laskujen maksun.(6/2)

Mä saan työmarkkinatukea, mutta toi kaupunkilisä loppu kun lapsi meni tarhaan. Ainakin 200 euroo pieneni eli tosi paljon. Mä saan sossust asumistukea ja lapsilisää ja elatustukea. Kun laskut maksaa niin ei jää paljoo käteen. Paremmiin mulla nyt on rahaa kun silloin alussa kun muutin tänne. Multa meni kaikki mitä mä sain ja mä ehdin käyttää ne jo enne kun ne tuli tilille. Sit mulla oli kauheet velat ja kaikkee. Nyt kun on lapsi, niin se on tietysti etusijalla, että sillä on kaikki tarpeellinen. Nyt osaa olla niin, että ei lähde heti kauppaan shoppaileen. Laskut mä maksan heti kun on rahaa, mutta en mä sitä suunnittele sen enempää. (5/1)

Nuorista kolme elää työmarkkinatuella ja toimeentulotuella. Yksi saa myös asumistukea. Nuorten tulot ovat pienet, mutta siitä huolimatta he tulevat jotenkin toimeen. Mitään isompaa he eivät voi hankkia, elleivät lainaa rahaa tuttaviltaan tai perheenjäseniltään. Yksi heistä käyttää hankintoihin osamaksuja. Tutkimuksen yhtenä tutkimuskysymyksenä oli nuoren arjenhallinta. Taloudellisesti selviytyminen on arjenhallinnan perusedellytys. Tutkimuksen mukaan siinä on tapahtunut haastateltujen kohdalla eniten muutosta myönteiseen suuntaan. Heistä kaikki suunnittelevat talouttaan siten, että laskut tulevat maksetuiksi ajallaan.

Sami Myllyniemen tutkimuksessa (2009b, 127) nuoret olivat tyytymättömiä taloudelliseen tilanteeseensa tutkimuksessa kysytyistä elämänalueista. Kyselyssä ei selvitetty tulotasoa tai varallisuutta, vaan nuorten omaa kokemusta taloudellisesta tilanteestaan. Tyytyväisyyteen luonnollisesti vaikuttaa vaatimus- ja vertailutaso. Nuorten oma kokemus taloudellisesta hyvinvoinnistaan ei välttämättä ole aivan niin huono kuin euroja laskemalla voisi luulla. Esimerkiksi Kelan tutkimuksessa toisen asteen opiskelijoiden elämäntilanteesta ja toimeentulosta havaittiin, että varsinkin lukiolaisten oman toimeentulon kokemus on positiivisempi kuin heidän pienten tulojensa perusteella voitaisiin olettaa (Hämäläinen ym. 2007, 99). Tämän tutkimuksen nuoret ovat Myllyniemen tutkimuksen kanssa yhteneväisiä, koska heille rahattomuus tuottaa päänvaivaa ja raha-asioiden järjestelyyn kuluu heiltä paljon aikaa.

Oikeastaan eniten ongelmia tuottaa raha-asiat, ett sillee, että en osaa säästää. Rahan käyttö on hankalaa, en osaa säästää kun tulee rahaa, se menee kaikki, ensin maksan kyllä laskut ja muut, mutta jos pitäisi alkaa säästää, niin siitä ei tulisi mitään.(2/3)

Mä en osaa sillai hahmottaa, että mitä maksaa ja onko siihen varaa. Mä ajattelin, että ens kuussa mä alkaisin miettiin mihin mulla menee rahaa ja paljonko. Niin sillai mä alkaisin hahmottaa, että missä mä voisin säästää. Kun sattuu meneen osteleen kaiken näköstä mitä ei tarvikkaan. Niitä houkutusia on kaikenlaisia..(1/4)

Edellinen kuvaa hyvin sitä, miten helposti nuorilla ”mopo karkaa käsistä” kulutuksessa ja he ajautuvat taloudellisesti tiukoille. Useilla nuorilla luottotiedot menevät. Niin oli käynyt kahdelle haastateltavalle nuorelle, joilla oli ollut aikaisemmin ongelmia vuokran maksuissa ja muissa laskujen hoidossa. Toinen heistä oli menossa velkaneuvojalle yhdessä asumisohjaajan kanssa. Eräs nuorista kertoi, että hänen vanhemmiltaan ovat luottotiedot menneet ja hän itse aikoo pitää huolen siitä, että sitä hänen kohdallaan ei tapahdu.

Suomen Asiakastieto Oy:n mukaan vuoden 2010 tammi-maaliskuussa uusia maksuhäiriömerkintöjä rekisteröitiin alle 30-vuotiailla nuorilla yhteensä noin 65 000. Määrä on 50 prosenttia suurempi kuin kaksi vuotta sitten, ja 10 prosenttia suurempi kuin viime vuonna. Maksuhäiriöiden syynä ovat useimmiten maksamattomat pikalainat ja puhelinlaskut, mutta myös vuokratilaukset ovat nuorilla keskimääräistä yleisempiä. Leimallista nuorten maksuhäiriömerkinnöille on kuitenkin se, että niiden takana olevat velkasummat ovat vain muutaman satasen suuruisia. (Takuu-Säätiö 2010.) Koljonen ja Römer-Paakkasen (2000, 7-9) tutkimuksessa selkeä ja yleisin ylivelkaantumistekijä nuorilla on työttömyys sekä kulutuskulttuurin muutos ja siihen liittyen kyvyttömyys toimia markkinoilla. Nuoriin kohdistuva kasvava markkinointi ja korkea nuorisotyöttömyys edesauttavat nuorten holtitonta rahankäyttöä. Työsuhteet ovat usein määräaikaista, eivätkä anna pitkäaikaista taloudellista turvaa. Muita ylivelkaantumisen syitä nuorilla ovat esimerkiksi laskujen kasautuminen vähitellen, kodin perustaminen, suuri kulutus suhteessa tuloihin, pelihimo, mielenterveysongelmat, avo- tai avioero ja taitamattomuus taloudellisissa asioissa. Kuluttaminen kuuluu niin vahvasti nykyiseen nuorisokulttuuriin, että sen kyseenalaistaminen ja käyttäytymisen muuttaminen ovat ilman ulkopuolisten ohjausta vaikeaa. Varsinkin itsenäistymisvaiheessa nuori ”törmää” kuluttamisen todellisuuteen. Edellisten

tutkimustulosten valossa tutkimukseni nuorilla oli ollut sama tilanne velkaantuessaan. Haastatelluista kahdelle nuorelle luottohäiriömerkintöjä aiheuttivat kulutusluotot, vuokratästit ja kännykkälaskut.

No yleensä osamaksulla hankin isommat jutut. Mä innostuin tosta osamaksusta, niin mulla oli silloin pari vuotta taaksepäin monta osamaksua rästissä, telkkari, kamera, tietokone ja muuta. Sit kun mä sain maksettua ne, niin mä ajattelin, että en helkkarissa ota enää noin montaa kerrallaan. Se teki niin paljon yhteensä, jos yks lasku oli 70 € ja toinen 30 € ja kolmas parikymppi!(5/5)

Ne tutkimuksen nuoret, joilla on ollut tai on maksuhäiriöitä (kaksi haastatelluista), vaivautuivat selvästi kysyttäessä niistä tai jopa ohittivat kysymyksen. Siitä voi päätellä, että maksuhäiriöt aiheuttavat nuorille häpeäntunnetta ja ikäviä muistoja menneestä. Toinen haastatelluista laittoi asian nuoruuden tiliin, sillä maksuhäiriöt olivat tulleet hänen ollessa noin 17-vuotias, juuri kotoa pois muutettuaan.

Merkillepantava seikka on lähes kaikkien haastateltavien nuorten kohdalla se, että suoranaisesti rahallista tukea he eivät saa vanhemmiltaan. ”Voin pyytää rahaa, mutta ikinä sitä ei ole tai eivät anna”, kiteyttää yksi vastaaja kysyttäessä häneltä, voiko hän turvautua vanhempiinsa taloudellisesti. Yksi haastatelluista kertoi saavansa rahaa vanhemmiltaan tarvittaessa päivittäisiin tarpeisiinsa. jos esimerkiksi tarvitsee ruokaa tai lapselleen vaippoja. Toisaalta nuorille omillaan pärjääminen oli tärkeää. He liittivät sen aikuistumiseen hyvin vahvasti. Nuoret kertovat olevansa pääsääntöisesti hyvissä väleissä vanhempiensa kanssa. Kaikki saavat henkistä ja materiaalista tukea vanhemmiltaan (pikku tavaroita, kodin tarvikkeita, ruokaa ym.). Nuorten kokemukset olivat Suutarin tutkimuksen kanssa yhdenmukaisia.

Isä käy mua aina välillä auttamassa ja asumisohjaajan kanssa ollaan juteltu asioista. Täältä mä sain sängyt ja muutkin huonekalut. Mä viimeksi muutin niin nopeesti, että kaikki jäi tänne. Ja kun tulin takas, mulla ei ollut mitään.(1/5)

Äiti auttaa mua ja oon saanut asumisohjaajilta tukea. Lapsen hoitoapua saan siskoilta ja mummulta ja vanhemmilta.(5/6)

Sisko ja vanhemmat auttaa jos tarvin apua. Äidiltä kuitenkin eniten. (2/4)

Nuorten ja vanhempien välisiä suhteita jäsentää korostuneesti taloudellinen tuki, joka on konkreettista kannattelua ja huolenpitoa arjen niukkuudessa. Tuki voi olla suoraviivaista rahallista tukea, joka saa muotonsa esimerkiksi täysi-ikäisen lapsen mahdollisuutena asua lapsuudenkodissa. Yleensä nuoret kuitenkin korostivat sitä, etteivät vanhemmat anna heille rahaa vaan tarjoavat ennemmin muuta materiaalista tukea. Epäsuora taloudellinen tuki voi olla esimerkiksi itsenäisesti asuvan nuoren avustamista erilaisissa kodinhankinnoissa tai mahdollisuuden käydä vanhempien luona syömässä. Luottamus vanhempiin merkitsee nuorelle ensisijaisesti sitä, että hän tietää voivansa hädän tullen kääntyä vanhempiensa puoleen, olipa oma tilanne mikä hyvänsä. (Suutari 2001, 162.) Emotionaalinen huolenpito on aina läsnä nuorten ja vanhempien välisissä suhteissa. Se ilmenee epäsuorasti taloudellisena tukemisena, mutta myös nuoren konkreettisena sosiaalisena tukemisena elämän ongelma- ja valintatilanteissa. (Emt., 164.) Suutarin tutkimus tukee tuloksillaan haastattelemieni nuorten tilannetta. Tutkimukseni nuorille vanhempien tuki on merkityksellistä ja se on usein muuta kuin taloudellista tukea.

James Côté (2005, 223) kirjoittaa, kuinka aikuistumisen esteenä on yhä näkyvimmin tilanteen luoma vankila, jossa työtön ja kouluttamaton nuori elää vanhempiensa (jotka ovat myös usein vailla työtä) luona ja hänen siirtymänsä aikuisuuteen ja itsenäisyyteen viivästyy. Hän on juuttuneena usein hyvin kapea-alaiseen yhteisöön, jonka kohtalona on vielä kiihtyvä köyhyys ja sen myötä näköalattomuus muun elämän suhteen.

Mark Krueger (2007, 119) kirjoittaa siitä, että huolimatta kulttuurisista, perhe-, tai ympäristötekijöistä, vuorovaikutus muokkaa kasvuiässä olevia jatkuvasti. Kruegerin mukaan nuorisotyö on inhimillistä vuorovaikutusta, joka on rikastettu ja täytetty tunteilla, haasteilla, taistelulla ja löydöillä, jotka ovat osa inhimillisyyttä. Hän painotti myös sitä, kuinka olemalla avoimesti läsnä ”opin koko ajan itsestäni ja kokemukseni on pelissä”. Läsnäolo tasaa kaikkein suurimmat eroavuudet, jos ihminen on aito ja utelias toisen tekemiselle.

Ohjaajat välillä käy ja kyselee kuulumisia ja siinä samalla ne sanoo, että voisit siivota.(2/3)

Ohjaajat käy joskus, jos on asiaa tai muuten vaan.(6/3)

Ne nuoret, joiden elämänkulku poikkeaa tavalla tai toisella normaaliksi käsitetystä ja määritellystä elämänkulusta, joko olosuhteiden pakosta, omien valintojen tai ominaisuuksien

vuoksi, ovat valtiointervention kohteita. Näitä ryhmiä ovat esimerkiksi koulunsa keskeyttäneet tai työttömät nuoret. (Puuronen 1997, 156.) Tuetun asumismuodon asukkaat saavat paljon asumisohjaajilta neuvoja, opastusta ja kannustusta asioidensa hoitamisessa. Asumisohjaajien tarjoama keskusteluapu, samoin pelkkä läsnäolo talossa, tarjoaa nuorille takaportin omien asioiden hoitoon, jos ei itse niistä usko selviytyvänsä. Nuorten yksinäisyyden lievittämiseen asumisohjaajien läsnäololla on selvästi positiivinen vaikutus. Heillä on paikka, minne voi mennä keskustelemaan, vaikka vain ”niitä näitä”. Tutkimuksen nuorille aikuisen läsnäolo on tärkeää, vaikka he eivät haastattelussa sitä suoraan sanokaan. Kysymykseen asumisohjaajien läsnäolon merkityksestä, vastaa jokainen haastateltava, että asumisohjaajien läsnäolo on välttämätöntä.

Kun samassa talossa on vaan nuoria asujia, niin ei siitä tulisi mitään ilman ohjaajia. Viikonloppuisin kun ohjaajat eivät ole paikalla on selvästi rauhatonta ja sattuu kaikenlaista häiriöä, se ei vaan silloin ”pelitä” oikein. (1/2)

Kaikki saavat asumisohjaajilta riittävästi tukea, kun sitä tarvitsevat. Asumisohjaajat ovat aina myös olleet tavattavissa, kun nuorilla on ollut heiltä jotain kysyttävää tai keskusteltavaa. Tarve tukeen on selvästi vähentynyt, jos nuori on asunut jo pitkään asunnoilla. Nuoret ovat oppineet hoitamaan asioitaan itsenäisemmin, mikä on tietysti asumisohjauksen tarkoituskin. Toisaalta kaikki haastateltavat ilmoittavat tarvitsevansa vielä asumisohjaajien neuvoja, vaikka ohjauksen tarve onkin vähentynyt ja muuttanut muotoaan.

Aluksi oli sitä, kun kysy jotain, niin sain apua, mutta nyt ei enää kyllä tarvii niin paljoo. Mä itte osaan suht hyvin noi hommat jo hoitaa.(3/2)

Joskus ne käy ylhäällä, mut useimmin mä käyn täällä alhaalla niiden luona. No useimmin kun mulla on jotain asiaa, esimerkiksi kun tulee joku ”lappu” postissa. Mä tekstaan ohjaajalle, että mä en tajua tätä lappua tai kun mun piti hakee kouluun mä tekstasin:” Voinko tulla alhaalla käymään?” Ja sit mä tulin tänne ja me hoidettiin se asia.(5/11)

Ohjaajan kanssa juttelen kuitenkin paljon ja käyn kyseleen kun tarvin jotain. Joo usein nähdään. Niiden kanssa on tietty tapaaminen säännöllisesti eli joka viikko. Nyt ne on alkanut pikkusen vähentyä, ei ihan aina keskustella sillai, mut käyn mä kuitenkin aika usein juttelemassa. Ei vaan aina ajan kanssa, vaan

muutenkin. Ne toivoo, että vaikka jää pois tuetusta niin siellä käy muutenkin. On mä siinä tuetussa vielä, mut ne vähentää sitä.(1/14)

Tää on riittävän hyvä. Voisin suositella ainakin semmosille jotka on saman kokenu kun minä ja tästä saa lisäpotkua siihen seuraavaan asuntoon.(7/4)

Kempainen (2008, 39) mainitsee tutkimuksessaan, että tuettu asuminen on vaikuttanut toivotun muutoksen aikaansaamiseen ja se on toiminut tärkeänä interventiona. Tämän tutkimuksen nuoret eivät olleet erityisen ongelmallisia tullessaan tuettuun asumiseen, mutta kaikkien kohdalla arjenhallintataidoissa ja osalla elämäntavoissa muutos parempaan on tapahtunut. Kempaisen havainnot tukevat tämän tutkimuksen havaintoja siitä, että tuettaville asumismuoto on ollut merkityksellistä aikuistumisen kannalta. Ainoastaan yhden kohdalla ei merkittävää muutosta ole aikaisempaan.

Aika paljon on muuttunut. Aluks mä olin ihan teini, pidin bileitä ja sillee, mutta nyt mä oon rauhoittunut. Se oli vaan siinä alussa kun oli hienoo muuttaa yksin asumaan. Koulukin meni silloin aika huonosti, kun oli muut asiat vaan mielessä. Sit kun mä rauhoituin niin koulukin alkoi mennä tosi hyvin. (4/1)

Se, mikä on tuetun asumisen tuomaa muutosta, ja mikä nuoren omassa kehityksessä tapahtuvaa muutosta, on vaikea sanoa. Joka tapauksessa asiaa kysyttäessä nuoret kokevat tuetulla asumisella olevan vaikutusta heidän elämäänsä. Päiviin on tullut järjestystä ja raha-asiat ovat kaikilla jokseenkin kunnossa.

No oikeestaan vois sanoo, että periaatteessa kaikki on muuttunut sen jälkeen kun tänne muutin, positiiviseen suuntaan.(7/1)

On mun elämä rauhottunut kun muutin tänne, on sitä rahaakin vähän. Tietää että tarvii ostaa vaan ittelleen, ei tarvi aatella muita. On elämä sillai helpottunut. Koulukin on vieressä ja siitä on tullut järjestystä elämään, ei tarvi miettiä enää, koska pitäis lähete kouluun. Bussilipuissa oon säästännyt.

On mun elämä sillai parantunut, välillä on ylämäkiä ja alamäkiä, mutta muuten sillai perustasolla on ok.(1/6)

On mun elämä helpottunut toisaalta, mutta oli vanhempien luona helpompaa kun oli vielä nuori. Siinä on puolensa ja puolensa.(2/4)

Mutta ei se nyt mitään niinku vaikeeta oo. Mutta olihan kotona helpompaa. Ruuat oli pöydässä ja laskut maksettuna.(5/6)

Ei mun elämä hirveesti oo helpottunut kun muutin, mutta saan olla rauhassa ja omissa oloissani. Jos en ois päässy tänne asumaan, ois se elämä toisenlaista. Asunnot on aika tiukilla, en ole varma olisinko saanut mistään asuntoa.(3/4)

Nuoret eivät löytäneet mitään negatiivista sanottavaa talon toiminnasta. Ainoastaan positiivisia arvioita tuli kaikilta haastatelluilta. Nekin asiat, jotka voisivat häiritä jossain toisessa talossa vanhempia asukkaita, eivät häirinneet nuoria juuri lainkaan. Aikaisempien järjestyshäiriöiden poistuminen huomioitiin ja se koettiin hyvänä edistysaskeleena talon kannalta. Asumisohjaajien toiminnasta ei löytynyt myöskään mitään kritisoitavaa.

Ei täällä toiminnassa oo mikään huonoo. Jotkut pitää juhlia ja kuuntelee musiikkia lujaa, kun ne muuttaa tänne, niin se on semmosta alussa, niin se oli mullaki. Oon mä joskus sanonut siitä ohjaajille, ja ne kyllä puhuu sit siitä sille, joka metelöi ja ne voi antaa varoituksiakin. Mulle ei kyllä koskaan huomautettu siitä. (4/1)

Kun noi kamerat tuli, niin täällä on rauhoittunut selvästi, hissi ei aikaisemmin toiminut, kun se aina rikottiin, mutta nyt mä en muista edes, koska se oli viimeks rikki. Samoin toi alakerran oven lasi oli rikki aikaisemmin usein, mutta nyt se on pysynyt ehjänä. Ei tuu mikään mieleen mitä haluaisin muuttaa täällä. (4/1)

Asumisohjaajissa ei kyllä mikään ärsytä. Ne on aina ollut tosi mahtavia, helppo kertoo niille kaikkee ja kysyä, ei mua mikään ärsytä niissä. Äitiyteen oon saanut kovasti tukea. Me mentiin hetiohjaajan kans tonne kirpparille ostaan lasten vaatteita ja monissa muissakin asioissa se on mua neuvonu.(4/2)

Tuetun asumismuodon tarjoama mahdollisuus aikuistumiseen ja kodista irtautumiseen on merkittävä. Lapsuutta koskevaan kysymykseen tuli vastauksia oikeastaan laidasta laitaan. Yksi kertoo lapsuutensa olleen aika rankka. Toinen taas on sitä mieltä, että lapsuus oli ehkä elämän parasta aikaa, mutta oli siinä ollut huonoakin. Kolmas kuvailee lapsuuden olleen hyvä ja on omasta mielestään esikoisena jopa ”lellitkin” lapsi. Meille suomalaisille onnellinen

lapsuus on myytti, jota pidetään yllä. Sen sijaan nuoruuteen ja aikuisuuteen lisäämme myös muitakin tunteita. Cacciatore (2007, 155–156) kirjoittaa, että kodissa muiden perheenjäsenten läsnäolo ja huomioonottaminen voi tuntua nuoresta tukalalta. Aikuisten neuvot saattavat kiusata häntä ja koti saattaa muistuttaa häntä riippuvuudesta vanhempiin. Nuori haluaa olla vapaa ja päättää omista asioistaan. Muuton jälkeen nuori saattaa nähdä lapsuudenkodin uudessa myönteisemmässä valossa. Kaikki haastatellut olivat sitä mieltä, että halusivat itse muuttaa pois kotoaan. Koti oli tullut heille ”ahtaaksi”, josta he halusivat omaan rauhaan.

*Mä halusin muuttaa heti 18-vuotiaana, mut en mä saanut vielä silloin asuntoa.
Mulla on kaksi pikku siskoo ja halusin omaan rauhaan.(5/3)*

Olin 17-vuotias kun muutin pois isän luota poikakaverin luokse.(1/1)

*Mä halusin itse muuttaa pois kotoa sit, kun tiesin et musta on siihen.
Vanhemmat päätti yhdessä, että voin muuttaa sit kun oon valmis siihen. Sit mä
vaan muutin. (2/2)*

Haastatellut nuoret olivat kuitenkin kaikki muuttaneet omilleen jo 17–22-vuotiaina. Nuorten aikainen kotoa pois muutto oli tapahtunut heidän omasta tahdostaan. Toisaalta voi olla myös niin, että haastateltavat eivät halunneet kertoa todellisia syitä. He halusivat kaunistella asiaa, että päätös oli heidän omansa, vaikka siihen olisi ollut muitakin syitä.

Nikanderin (2009) tutkimuksessa suomalaiset nuoret muuttavat keskimäärin noin 21-vuotiaina pois kotoaan. Nämä nuoret ovat muuttaneet 17-, 18-, 19- ja 22-vuotiaina ensimmäiseen omaan asuntoonsa vanhempien luota. He ovat yhtä lukuun ottamatta siis keskimääräistä nuorempia muuttaessaan omilleen. Nuorista suurin osa muutti asumaan yksin. Vain yksi nuori muutti poikaystävänsä kanssa asumaan. Tutkimusten mukaan suomalaiset nuoret muuttavat yleensä yksin asumaan, kun taas Euroopassa varsinkin tytöt muuttavat asumaan jonkun toisen kanssa. Tutkimuksessa naiset eivät Euroopassa, poisluettuna Saksa ja Suomi, muuta yksin asumaan alle 25-vuotiaina. Vesa Keskisen (1992, 15) tutkimuksessa tyttöjen varhaisemman asumisuralle lähdön taustoiksi hän mainitsee muun muassa seuraavia tekijöitä; tytöillä on suuri itsenäistymisen tarve, he kypsyvät ja itsenäistyvät varhaisessa vaiheessa sekä heillä on valmius lähteä elämään omilleen. Tytöt myös muuttavat parisuhteeseen poikia nuorempana. Edellinen tukee tutkimustani siinä mielessä, että

haastatellut tytöt olivat muuttaneet kotoaan 17- ja 19-vuotiaina. Haastatellut nuoret miehet olivat 18- ja 22-vuotiaita muutettuaan yksin asumaan. Nuorten muutto kotoa on ollut heidän oma päätöksensä, jota vanhemmat ovat yhtä lukuun ottamatta tukeneet. Nuoret ovat hakeneet muutolla itselleen enemmän vapautta ja rauhaa sekä yksityisyyttä siis asioita, jotka korostuvat nuoren itsenäistymisprosessissa.

Tuetussa asumismuodossa vahvistetaan nuoren arjentaiteja asumisohjaajien opastuksella. Nuorten arjentaidot ovat haastattelujeni perusteella hyvät. Taidot ovat heidän kertomansa mukaan kohentuneet merkittävästi. Nuoret seuraavat kaupassa hintoja ja valmistavat pääasiassa itse ruokansa. Siivous ei aiheuta heille ongelmia eikä vaatehuoltokaan. Lapsuuden kodissa kotitöihin osallistuminen oli osalle tuttua. Eräs nuori totesi, että teki jotain kun oli pakko tai osallistui kodin hoitoon tilanteen mukaan. Toinen nuori taas kertoi, että muutettuaan nuorisoasuntoihin hänen kodinhoidossaan oli tapahtunut muutos selvästi parempaan. Asumisohjaajien panos arjen hoitamisessa näkyy siinä, että he käyvät tapaamassa nuoria heidän asunnoissaan ja samalla kiinnittävät huomiota esimerkiksi kodin siisteyteen

Kyllä täytyy sanoa itse, että kun ei ole mitään tekemistä, niin pidän huushollini kunnossa. Alan siivoon ja tiskaan. Se on tullut vanhemmiten, ennen nuorempana ei se kiinnostanut yhtään, nyt se sitten on ihan selvää, kun ennen vain pakon edessä tein, kun äiti pakotti siivoon, silloin oli pakko tehdä. Sen huomaa nyt kun asuu yksin, että se ei oo hienoo jos kämppä on sekasin.(2/2)

Kyllä mä osaan perusruokaa laittaa ja siivotakin. Töissä oon ollut siivoomassa kaupungilla kouluja. Niillä tuloilla mä maksoin vuokrat ja laskut, ei niistä säätöön jäänt. Kyllä mä yritin kaikkee hankkia, mutta vielä on vähän puutteita. (1/3)

Arjentaidot on mulla hyvät. Äiti on opettanut mulle ne kaikki taidot. Pienestä pitäen mä oon halunnut aina oppia kaikkee. Mulla on kyllä myös koulutus. (5/4)

Siivouksesta selviän ihan hyvin ja ruokaakin osaan laittaa kun katon ohjeista. En tarvi apua niissä. Pyykin pesen äidillä. Kotona kun asuin silloin kävin joskus kaupassa ja siivosin ja pesin pyykkiä. Isompi siivous ei oo oikein mukavaa, mutta pakko sekin on tehdä. (1/3)

Mä asuin isän kanssa sit kun äiti ja isä eros kun mä olin yläasteella kasilla tai ysillä. Silloin mä pesin pyykit ja siivoilin.(1/4)

Nuorisolain § 7 kolmannessa momentissa säädetään moniammatillisesta yhteistyöstä nuorisotyössä ja nuorisopolitiikassa. Yhteistyön koordinoitua edellyttää nuorisolaki (72/2006). Se velvoittaa kuntia parantamaan nuorten kasvu- ja elinoloja moniammatillisena yhteistyönä paikallisten viranomaisten, nuorten, nuorisoyhdistysten ja muiden nuorisotyötä tekevien järjestöjen kanssa (normatiivinen peruste). (Siurala 2007, 45.) Asumisohjaajilla on hyvät ja toimivat verkostot, joista nuoret hyötyvät monella tapaa. Laajoihin verkostoihin vaikuttaa osaltaan se, että kyseessä on melko pieni kaupunki ja asumisohjaajilla on jo pitkä työkokemus alalta, joten he tuntevat alan toimijat. Viranomaisten verkostotyöllä on tässä paljon merkitystä, jotta löydetään erityisesti ne nuoret, jotka ovat asunnottomia tai vakavan asunnottomuuden uhan edessä. Tutkimuspaikkakunnalla on moniammatillinen yhteistyöryhmä, joka mahdollistaa ongelmaisten tai tukea tarvitsevien nuorten tavoittamisen mahdollisimman nopeasti.

Kivelän (2009, 32–34) tutkimuksessa mainitaan viranomaisasiointi, jota myös pidetään vaikeimpana asiana hoitaa. Tutkimuksen nuoret ovat oppineet toimimaan eri viranomaistapaamisissa. Se on ollut nuorille hankalaa, koska heidän käsityksensä viranomaisista ovat melko negatiivisia. Ihmisten ylläpitämien eri instituutioiden toimintatavat vakiintuvat, ja yksilöt siinä sisäistävät sen osaksi omaa elämäänsä. He muokkaavat, muotoilevat ja uusintavat (vanhan ja jo opitun ohella) käytäntöjä, ajattelua ja toimintaa. (Lähde 2001, 219) Tätä ajattelun muokkaamista on tapahtunut tutkittavien nuorten kohdalla. He ovat pystyneet muuttamaan vanhoja opittuja toimintatapojaan asumisen aikana, kuten esimerkiksi viranomaisasiointia, rahankäyttöä, kodinhoitoa, kaupassa-asiointia ja ammatinvalintaan liittyviä asioita. Kaikista kriittisimmät arviot kohdistuivat työvoimaviranomaisiin ja sosiaalityöntekijään. Toisaalta urasuunnittelija oli auttanut nuorta hyvin koulutusasioissa, ja kiitosta sai myös neuvolan terveydenhoitaja. Nuoria yhdistävä tekijä tutkimuksessa on se, että heillä on paljon kontakteja eri viranomaisten kanssa. Käsitykset viranomaisista vaihtelivat laidasta laitaan. Joissain tapauksissa nuoret olivat tyytyväisiä viranomaisten toimintaan, toisissa sitten taas eivät.

Mä oon sitä mieltä, että työkkärissä ne ei osaa neuvoa mitään. Mun työharjoittelukin meni pieleen, mutta asumisohjaaja soitti sinne ja sit vasta pääsin työkokeiluun.(5/3)

Sossusta en oo paljoo saanut kun lapsi syntyi, niin sain jotain 100 euroo. ei sillä paljoo mitää saanut. Onneksi isä ja sisko ostivat vaunut. Sossusta saan sähkölaskun verran tukee, en muuta toimeentulotukee saa. Oon saanut apua neuvolasta tosi paljon. Mulla on ollut ihan hirveen kiva terveydenhoitajakin ja asumisohjaajan kanssa oon paljon jutellut ja saanu tukee.(5/4)

Mä oon yhteydessä sossuun ja työkkäriin aika säännöllisesti. No mitäs mä nyt sanoisin, suurin osa niistä on vähän ”teen vain työtäni” –tyyppjä. On siellä varmaan niitäkin, jotka osais auttaa, mutta niille pitää esittää niin ku oikeita kysymyksiä. Määkin olin sillain vähän hukassa, että kun mä en osaa täyttää tätä lomaketta ja tätä, kun muutin tähän. Asumisohjaajat ovat ohjanneet mua eniten.(5/8)

Verkostoon perustuva moniammatillinen työskentelytapa tuottaa yhteistä ymmärrystä ja laajempaa kokonaiskuvaa nuoren tilanteesta. Työskentelytapa tekee eri toimijoiden yhteiset intressit näkyviksi, ja sen haaste on yhdistää ammattilaisten erilaiset todellisuudet ja diskurssit asiakkaan hyväksi. (Hongisto 2005, 14.) Verkostomaisen toiminnan avulla toimijat voivat keskittyä omaan ydinosaan, ja samalla hyödyntää verkoston kautta toisten osaamista omaksi ja kaikkien yhteiseksi hyödyksi. Näin saadaan myös hajanaiset ja vähäiset resurssit mahdollisimman tehokkaaseen käyttöön. Asumisohjaajat tarvitsevat toiminnassaan hyvät verkostot, koska muuten toimintaa on vaikeata toteuttaa monipuolisesti nuoren tarpeisiin vastaten. (Soanjärvi 2007, 155–156.)

Nuori aikuinen tarvitsee paljon tietoa yhteiskunnan tukijärjestelmistä ja palveluista. Hän tarvitsee tukea usealla elämänalueella liittyen muun muassa työnhakuun ja opiskeluun, oman asumismuodon harkintaan ja terveydenhuoltopalveluiden mahdollisuuksiin. Tässä vaiheessa nuori on altis erilaisille riippuvuuksille, masennukselle, ahdistushäiriöille ja jopa skitsofrenialle. Elleivät omat siivet kannakaan, nuori tarvitsee nopeasti ja tehokasta apua tilanteeseensa. (Cacciatore 2007, 157.)

Hänninen (2000, 61) kirjoittaa reflektoidusta identiteetistä, jossa tietoisien identiteetin rakentamista tapahtuu erityisesti silloin, kun rutiininomainen elämäntapa syystä tai toisesta katkeaa, kun elämänprojekteja on arvioitava uudestaan tai kun elämänprojektit joutuvat ristiriitaan keskenään. Tutkimuksen nuorten kohdalla on ollut elämäntapaan liittyviä asioita, jotka ovat vaatineet heiltä uutta vastuunottoa ja asioiden järjestämistä toivottuun suuntaan. Heidän asumispolkunsa ja siirtymät eivät kaikilla ole edenneet aina toivotulla tavalla. Nuorisotyöttömyys on riippaissut heitä, opintojen keskeytyminen on ollut kahden nuoren kohdalla tosiasia, vastuun kantaminen yksin lapsesta ja lisäksi taloudelliset vaikeudet ovat kaikille arkipäivää. Seurauksena epäonnistumisista on ollut joissain tapauksissa stressiä, masennusta, yksinäisyyttä ja näköalattomuutta tulevaisuuden suhteen.

Kupari pohtii selvityksessään sitä, että asukkailla täytyy ensinnäkin olla tietoa siitä, minkälaisia vaikutusmahdollisuuksia heillä on ja minkälaisia vaikutuskanavia he voivat hyödyntää. Jotta vaikuttaminen olisi mielekästä, asukkaiden pitää myös tietää perusasioita vuokra-asumisesta. Ainakin vuokranmääräytyminen on sellainen asia, mikä pitää tietää. Mitä enemmän asukkailla on tietoa kiinteistöpidosta, sitä tehokkaampaa on vaikuttaminen. (Kupari 2010, 43.) Tämän tutkimuksen nuorille asiat on selvitetty. Se käy ilmi haastatteluista sekä tuetun asumisen prosessikaaviosta (kuva 1).

No en kiristäis sääntöjä, tietysti jos joku paikka menee rikki, niin en mä siitä tykkää, kun mä joudun sit maksaan niitä vuokrissa, niin eihän se oo kivaa. Paikat sais olla kunnossa.(3/2)

Soila Siltamäen (2008, 65–71) tutkimuksessa verrattiin sijaishuollossa ja vanhempiensa luona kasvaneiden nuorten aikuistumisprosesseja. Siltamäki toteaa, että aikuistuvalla nuorella ei ole merkitystä sillä, kuka aikuinen tukea antaa, kunhan vain aikuisen tukea on mahdollista saada. Siltamäen tutkimuksessa vanhempien tuella on erittäin paljon merkitystä aikuistuvalla nuorella. Siltamäki (2008, 71) kirjoittaa, että jos vanhempien tukea ei ole saatavilla, korostuu ystävien ja muun tuen merkitys. Ihminen ei vain kärsi huonoista asunto-oloista ja köyhyydestä, vaan myös rakkauden puutteesta ja tunnustusta vaille jäämisestä (Allardt 1998, 40). Allardt viittaa 70-luvulla tehtyyn pohjoismaiseen hyvinvointitutkimukseen, jossa tutkittiin sitä kuinka tärkeitä ystävyysuhteet ovat ihmiselle heidän rakentaessaan elämäänsä ja sosiaalista maailmaansa. Samoin Allardt toteaa, että jos ihmisellä ei ole minkäänlaista yhteyttä tai ryhmää, jonka hän tuntee omakseen, vallitsee yksilöllinen hätätila. Työtön henkilö voi jäädessään työttömäksi menettää ainoan sosiaalisen yhteisyytensä. (Emt., 42–44.)

Tutkimuksessa myös yhden nuoren kohdalla ystävien merkitys korostui. Nuori saattaa esimerkiksi ”rahapulassa” turvautua ystävien apuun ennemmin kuin vanhempiansa. Tutkimuksen havainnot ovat samansuuntaisia kuin Siltamäen. Nuori tarvitsee omien vanhempiansa tukea hyvin paljon, mutta jos tukea ei ole, muidenkin välittävien aikuisten tuki on nuorelle aikuistumisprosessissa välttämätöntä.

Asumisohjaajat ”paikkaavat” vanhempien jättämää aukkoa siinä tapauksessa, jos nuorella ei ole vanhempiensa toimivaa suhdetta. Nuorisokasvatuksen näkökulmasta arkielämän informaaliset oppimistilanteet voivat olla niitä merkittäviä oppimiskokemuksia, joilla on merkitysperspektiivejä laajentava vaikutus nuorten elämässä. Laajimmillaan oppimisessa on kyse yksilön kannalta elämänhallintataitojen omaksumisesta ja kokonaisjäsentämisestä. (Penttinen 2007, 272.) Tässä tilanteessa asumisohjaajat antavat nuorelle tukensa ja tarjoavat oppimistilanteita elämänhallintaan. Nuorista kolme on suurimman osan päivästä yksi asunnossaan, koska heillä ei ole mitään säännöllistä tekemistä, joita työ tai koulutus voisi heille antaa. Asumisohjaajien järjestämät retket, ”pelireissut”, talkoot ja yhteiset tapahtumat sekä juhlat ovat haastatelluille nuorille selvästi tärkeitä ja elämään sisältöä tuovia asioita. Heidän rahavaransa eivät riittäisi harrastuksiin, mutta asumisohjaajien järjestämät ilmaiset virikkeet ovat paikkaamassa tätä vajetta.

No, noi yhteiset jutut, vaikka mä en niihin kaikkiin ole päässykkään mukaan. Nytkin ois ollu keilailua, mutta mä en päässy sinne mukaan. Aina on kaikenlaista tosi paljon. Siellä tapaa muita asukkaita ja tutustuu helposti. Nytkin mä tutustuin yhteen, joka pyysi mua heti käymään niille, vaikka olin vaan kerran tavannut täällä talkoissa, kaikki on niin avoimia täällä. (4/1)

Onhan se, joskus kun on kotona, niin on vähän tylsääkin, siin sillai on vaihtelua.(3/1)

Nyt kun en oo enää tuetussa niin enää ei niin usein tavata, mutta huomennakin lähdetään keilailemaan ja tavataan muutenkin yhteisissä jutuissa.(3/1)

Ei mulla oo enää kauheasti tarvetta tavata ohjaajia, mutta saa niiltä apua sit jos tarvii, alussa oli enemmän, nyt mä osaan hoitaa noi hommat. Mä menen tutustumaan työpajalle aika pian, niin ohjaaja tulee mukaan sinne. (3/2)

Ei mulla kuitenkaan ikävä tuu tänne, vaihdan paikkakuntaa varmasti. Ohjaajat ekaks juttelee vähän muuta, mut sitten kysyy suoraan jos jotain on, ja se on ihan hyvä toimintatapa.(3/4)

Tämän tutkimuksen nuoret ovat jääneet työn ja osittain myös koulutuksen marginaaliin, mutta he eivät kuitenkaan elä yhteisön ulkopuolella. Jokaisella on ympärillään sosiaalinen verkosto, joka rakentuu pääasiassa perhe- ja ystävyysuhteiden sekä joidenkin institutionaalisten kontaktien varaan, kuten asumisohjaajat, sosiaalityöntekijät ja työvoimaviranomaiset.

Kemppaisen (2008, 57) tutkimuksessa nuorille oli merkitystä myös sillä, että he saivat tuetun asumisen aikana uusia ystäviä ja sosiaalinen verkosto oli laajentunut. Tutkimustulokseni vahvistavat Kemppaisen pro gradu -tutkielman tuloksia. Tiina Kupari mainitsee myös, että tärkeintä on vaikuttaa motivaatioon. Motivaatioon vaikuttaa se, miten hyödylliseksi tai tärkeäksi toiminta koetaan. Osallistujia voi houkutella paikalle myös ilmaisella ruualla ja tavoitella hyötynäkökulmaa sitä kautta, mutta kestäväntä asukastoiminnan kannalta lienee vedota itse toiminnan tärkeyteen. Toiminnan sisältö on tärkeä motivaation synnyttäjä. Talon ydinporukka voi olla mukana kaikessa riippumatta siitä, mitä tehdään, mutta uusien kasvojen paikalle saaminen tapahtuu yleensä sitä kautta, että asukkaat kiinnostuvat toiminnan sisällöstä. Asukastoiminnassa lähtökohtaisesti tärkeää on toiminnan vapaaehtoisuus, asukaslähtöisyys ja omaehtoisuus. (Kupari 2010, 43–44.)

Yhteiset jutut on tärkeitä kun ei ole muutakaan tekemistä. Jos on vaan kotona, niin on se aika tylsää. Näillä yhteisillä tapaamisilla saa vaihtelua arkeen. Ohjaajien kanssa on tullut juteltua paljon urheilusta, se on mun mielenkiinnon kohde muutenkin. On ne kysyneet joskus mun olotilastakin ja viime aikoina koulutusasioista.(3/1)

Sosiaalinen toiminta on informaalia kasvatusta, jossa nuoret tapaavat toisiaan ja voivat keskustella ohjaajien kanssa luontevan toiminnan kautta vaikeistakin asioista tai arkipäivään liittyvistä kysymyksistä. Informaalille koulutukselle on tyypillistä, että ohjaaja sekä oppilas harrastavat tai tekevät yhdessä jotain ja siitä muodostuu oppimisprosessi, mikä tapahtuu heidän jokapäiväisessä elinympäristössään. Oppimisprosessissa on tarkoitus jakaa harrastus ja ongelmat. (Batsleer 2008, 30–35.) Nivala (2007, 114) pohtii, että kriittisen ja vastuullisen ajattelun ja toiminnan valmiuksien kehittymiseksi tarvitaan kokonaisvaltaisesti nuoren autonomisen toimintakyvyn tukea. Tällainen kasvatus ei ole ainoastaan yhteiskunnallisten

tietojen ja taitojen omaksumista, vaan sen tulee olla laaja-alaista persoonallisen kasvun vahvistamista. Informaalinen kasvatus tukee nuoren omaa rationaalista ajattelua, itsenäistä tiedon hankintaa ja arviointia sekä mielikuvituksen ja luovuuden kehitystä.

Tähän vastuullisen ajattelun ja toiminnan valmiuksien kehittymiseen asumisohjaajien toiminta tähtää. Esimerkiksi kysymyksessä: ”Käyvätkö asumisohjaajat tekemässä ”tupatarkastuksia” hänen asunnollaan?” Nuori kommentoi, että asumisohjaajat eivät käy varsinaisesti ”tupatarkastuksella”, mutta saattavat muun keskustelun lomassa huomauttaa, että asunto pitäisi siivota. Nuoren kokemus ohjaajan toiminnasta ei ole negatiivinen, vaan tilanteeseen sopiva luonnollinen toimintatapa. Ei siis pelkästään tupatarkastus. Ohjaajien toiminta on tarkoituksellisesti ohjaavaa, mutta niin, että nuori ei sitä miellä käskynä, vaan enemmän huolenpitona ja välittämisenä. Silloin ohjaus haluttuun suuntaan menee paremmin perille ja nuori ikään kuin huomaa omat vahvuutensa ja parantamisen kohteensa.

Kiilakoski (2007, 57–61) kirjoittaa nuorten parissa toimivien ihmisten päätehtävistä. Hänen mielestään heidän tehtävänä on ruokkia toivoa paremmasta tulevaisuudesta. Kasvattajan tehtävänä on katsoa ongelmia silmästä silmään ja nähdä tilanteet realistisesti. Yhtä pelottomasti hänen on uskottava siihen, että tulevaisuudessa tilanteelle voidaan tehdä jotain. Ajatuksena on, ettei nuori saa ainoastaan sopeutua sietämään ongelmia. Sen sijaan tulisi luoda valtautumisen tunnetta, joka synnyttää halua ja uskoa muuttaa asioita paremmiksi. Hänen ajatustensa taustalla vaikuttaa näkemys ihmiskäsityksestä, jonka mukaan sosiaaliset olosuhteet vaikuttavat oleellisesti yksilön kykyyn ohjata omaa elämäänsä. Tämän takia ihmiset eivät voi vapautua vain ajatuksissaan. Vaaditaan myös sosiaalisen ympäristön muuttamista. (Kiilakoski 2007, 61.) Nuorten kanssa käytävät keskustelut ja tapaamiset ovat hyvin ”voimaannuttavia”. Niissä esimerkiksi etsitään opiskelumahdollisuuksia, keskustellaan äitiyteen liittyviä asioita, käydään yhdessä ostamassa nuorelle tarvikkeita, jutellaan päihteiden käytöstä ja harrastuksiin liittyvistä asioista. Asumisohjaajien helppo lähestyttävyys on toiminnan peruskivi. Ilman sitä nuoret olisivat omissa asunnoissaan ongelmiansa kanssa yksin.

On helppo, muutama vitsi alkuun ja siitä se sit lähtee. (3/1)

On tosi helppo, että ne on vähän samaa tasoo kun mekin nuoret ollaan täällä. Ei oo sellasta kylmää ilmapiiriä, mikään ei ärsytä niiden toiminnassa.(7/1)

Mä tykkään noiden ohjaajien kanssa olla ja jutella sekä touhuta kaikenlaista. Ei niissä ärsytä mua mikään. Hyviä puolia on kun saa jutella niiden kanssa ja ne auttavat, jos on tarvetta. Sit sen huomaa kun menee vapaille markkinoille, kun ei oo ohjaajia siellä. (3/4)

Nuoret pitävät oleellisena rentoa ja vapautunutta ilmapiiriä, jonka luomista he arvostavat ohjaajissa eniten. Huumorin avulla voidaan käsitellä vaikeakin asia niin, että se näyttää positiivisemmalta. Huumorintaju on ihmisillä psyykkisen hyvinvoinnin perustekijä. (Ojanen 2007, 232.) Ikävistä asioista pitää keskustella suoraan mikäli asumisohjaajat haluavat esimerkiksi muutosta nuoren toimintatapoihin. Nuoret arvostavat asumisohjaajien suorapuheisuutta, ja kokevat sen toiminnan peruspilariksi. Ihmiset tarvitsevat mahdollisuuksia keskusteluihin, joissa punnitaan ja vertaillaan erilaisia arvoja, näkemyksiä, mieltymyksiä ja elämäntapoja. Samoin he tarvitsevat keskusteluja, joissa erilaisia näkemyksiä ja elämäntapoja ei kielletä. Nuoret tiedostavat omat kykynsä valintoihin ja oppivat laittamaan asiat tärkeysjärjestykseen. (Takkunen, Takkunen & Heikkuri 2007, 482.)

Kolme haastatelluista kertoi kehittyneensä raha-asioiden hoidossa tuetussa asumismuodossa. Se oli asia, jonka he mainitsivat haastattelun monessa eri kohdassa. Laskujen hoitaminen ajallaan oli heille hyvin tärkeää. Se on myös asumisohjaajien yksi nuoriin kohdistuva kehittämisasia, johon paneudutaan heti alusta alkaen, kun nuori muuttaa tuettuun asumiseen.

Mä saan työmarkkinatukee, mutta toi kuntailisä loppu kun tyttö meni tarhaan. Ainakin 200 pieneni eli tosi paljon. Mä saan sossusta asumistukee ja lapsilisää ja elatustukee. Kun laskut maksaa niin ei jää paljoo käteen. Paremmiin mulla nyt on rahaa, kun silloin alussa kun muutin tänne. Multa meni kaikki mitä mä sain ja mä ehdin käyttää ne jo ennen kun ne tuli tilille. Sit mulla oli kauheet velat ja kaikkee. (5/2)

Nyt kun on lapsi, niin se on tietysti etusijalla, että sillä on kaikki tarpeellinen. Nyt osaa olla niin, että ei lähde heti kauppaan shoppaileen. Laskut mä maksan heti kun on rahaa, mutta en mä sitä suunnittele sen enempiä. Oon mä joutunut jotain päiviä vaihtaan, mutta kaikki oon saanut maksettua. (5/2)

Isot ostokset ostan yleensä osamaksulla. Pari vuotta sit mulla oli monta osamaksua päällekkäin telkkari, kamera ja tietokone. Sit kun ne sai mkskettua mä päätin, että en enää ota montaa saman aikaani. (5/5)

Mä elän työmarkkinatuella. Se riittää just perusmenoihin. Mut ei siitä mitään jää, mut sillä on elettävä. Mä hoidan raha-asioitani melko hyvin. (2/2)

Taloudellinen tilanne on aina välillä huonompi, ei oikein osaa ajatella miten ne varat riittää. Kyllä mä pärjään kuitenkin, saan asumistukea ja opintotukea. (1/2)

Yleensä kerran kuussa laitan sossuun hakemuksen ja mä yleensä itse hoidan ne asiat. Alussa kun mä muutin tänne niin silloin soitin asumisohjaajan puhelimesta sinne. Ne lähettää mulle aina sen kirjallisen hakemuksen sieltä sossusta. Kyllä mä aina vuokrat hoidan. Mä sain takautuvasti opintorahaa, niin mä maksoin heti siitä vuokran, ettei käy niin, että ei sit ookaan rahaa kun on vuokranmaksuaika. (1/3)

Työmarkkinatukee ja sossusta täydentävää toimeentulotukee. Rahatilanne on kohtalainen kyllä ne riittää. Laskut maksan heti kun on rahaa. Mä kans suunnittelen laskujen maksun. (6/2)

6.2 Koulutuksen ja työn merkitys itsenäistymiselle

Asumisohjaajien ja uraohjaajien panos on merkityksellistä asukkaiden ammatinvalinnassa ja työnhajauksessa. Niissä pääpaino on yksilöohjauksessa. Tutkimuksen nuorista kolme on työttömänä ja yksi opiskelee. Työllisyystilanne kyseisessä kaupungissa on heikko muillakin kuin vain nuorilla. Itsensä arvostaminen laskee ja psykologinen ahdistus lisääntyvät niillä, jotka valmistuvat kouluista työttömiksi verrattuna niihin, jotka löytävät työtä. Nuoret näkevät työttömyyden sosiaalisena tekijänä enemmän kuin, että se johtuisi henkilökohtaisista syistä. (Kroger 2007, 121.) Nuoria valmistuu koulutusjärjestelmästä jatkuvasti työttömiksi, jopa korkeakouluista. Haastatelluista kaksi on kouluttautunut ammattiin. Yksi opiskeli, mutta häneen opintonsa ovat keskeytyneet aikaisemmin kaksi kertaa. Yhdellä opiskelut ovat keskeytyneet terveydellisistä syistä, mutta hän kävi myöhemmin ammattikurssin. Miten nuori

jaksaa uskoa koulutuksen tarjoamiin mahdollisuuksiin, vaikka ei ole saanut ammattiaan vastaavaa työtä? Onko mahdollista saada nuoret uskomaan tulevaisuuteen, joka näyttää työllisyyden kannalta nyt niin synkältä? Onko työllisyystilanne sittenkään niin synkkä heidän mielestään, kuin se ehkä ulkopuolisesta näyttää. Mikäli nuori kokee työn epätyytyttävänä tai on pätkätyöläinen, aiheuttaa se samoja oireita kuin työttömyys. Samoin opinto-ohjauksen on oltava kiinnostavaa ja sopivaa, eri alueilta (Emt., 125). Niiden nuorten, jotka aikovat hakea koulutukseen, on asumisohjaajien tuella suuri merkitys. He ovat selvittäneet yhdessä nuoren kanssa erilaisia koulutusmahdollisuuksia ja luovat uskoa nuoreen koulutuksen vaikuttavuudesta niin, että nuori on ollut valmis hakemaan uudelleen koulutukseen. Mielenkiintoista tutkimuksessa on se, että haun esteenä ei ollut kouluviihtymättömyys, vaikka kukaan haastatelluista ei sanonut viihtyneensä aikaisemmin koulussa. Päinvastoin heillä kaikilla on ollut jotain ongelmia, kuten esimerkiksi keskittymishäiriöitä ja hitautta oppimisessa.

”Onhan mulla ollut paljonkin, mulla on ADHD ja keskittymisessä on hankaluutensa. Ja nyt on ollut sillai, että mä en halua käydä koulua, kun en tykkää koulusta. Silloin kun mä valmistuin, mä sanoin ittelleni, että nyt mun koulut on käyty. Tää on nyt pakkopaikka, kun tässä ei oo töitä lähimaillakaan.”
(2/5)

Tutkimuksen nuoret suhtautuvat työssäkäyntiin hyvin positiivisesti. Kemppainen (2008, 57) on löytänyt samansuuntaisia tuloksia omassa tutkimuksessaan, jossa hän mainitsee, että itse työn tekeminenkin oli tärkeätä jollekin. Samoin työn välineellinen arvo korostui, jolloin nuoret voivat esimerkiksi hankkia oman asunnon, mikä antaa myös kokemuksia itsenäisestä pärjäämisestä. Haastateltujen nuorten mielestä työssä käyminen on kannattavampaa kuin kotona istuminen rahattomana. Silloin voi elättää itsensä ja perheensä.

Jos olisi töitä, voisin matkustella.(2/9)

Ostan aina kaikkein halvimmat tavarat ja tarjouksia, kun ei ole töitä ja rahat eivät riitä mihinkää.(2/4)

Huomioitavaa tutkimuksessa on myös se, että kaikki nuoret ovat työnteon kannattavuudesta samaa mieltä. Nyt he tulevat toimeen pienellä budjetilla erilaisten tukien varassa. Tukien seurauksena saattaisi pahimmillaan käydä niin, että nuoret mukauttavat elämänsä tukirahoihin ja samalla passivoituvat opiskelupaikan ja työn haussa. Näin ei heille kuitenkaan ole käynyt.

On työssäkäynti kannattavaa, olen aina ollut sitä mieltä. Olen kaikille sanonut, että ennemmin olisin töissä kuin istuisin kotona. Ois jotain aktiviteettia päivässä.(2/5)

On kyllä se on mun mielestä. Vähän riippuu mitä työtä tekee, mutta mikä tahansa työ on kannattavaa. Parempi kun että on vaan. Ei toi sossu kyllä oo ruusuilla tanssimista, olisin mielummin työssä.(5/8)

Kysyttäessä nuorilta moniko heidän kaveripiiristään käy työssä, antoivat he seuraavia vastauksia. Yhden nuoren kavereista suurin osa on työttöminä ja hyvin vähän on opiskelijoita. Kahdella haastatelluista kaverit taas olivat lähes kaikki työelämässä. Yhden ystävät olivat sekä työssä että opiskelivat.

Eduskunta hyväksyi 8.12.2010 muutoksen toimeentulotukilain § 10:een. Vuoden 2011 alusta lähtien ammattikouluttamattomien 18–25-vuotiaiden nuorten aikuisten toimeentulotuen perusosaa voidaan leikata 20–40 prosenttia, mikäli he keskeyttävät opintonsa tai jättävät hakematta ammattikouluun tai ammattikorkeakouluun. (Kojo & Lähteenmaa 2010.) Lain tavoite on aktivoita nuori selvittämään yhdessä sosiaalityöntekijän ja työvoimaviranomaisten kanssa oma elämäntilanteensa, jonka perusteella tehdään nuorta sitovat suunnitelmat. Jos suunnitelmat auttavat nuoria, silloin laki toimii, mutta jos se ajaa työttömät nuoret suureen ahdinkoon, mitä hyötyä siitä on kenellekään. Haastatellut nuoret ovat todella huolissaan tulevaisuudestaan ja siitä, kuinka he saisivat työtä itselleen. Positiivisena voi pitää sitä, että jokaisella nuorella on kokemusta työelämästä edes jonkin verran.

”Työelämässä olen ollut vain pätkätöissä, en vakipaikassa. Pisin työsuhde oli viimeks puoli vuotta”. (2/5)

Helve pohti työttömyyden vaikutusta aikuistumiseen, jos nuori kohtaa vaikeuksia pääsyssä kiinni työelämään. Nuoren työttömyys on myös suurempi yhteiskunnallinen ongelma kuin vain pelkästään yksilön sosiaalisiin ihmissuhteisiin tai itsetuntoon vaikuttava tekijä. Työttömyys on este nuoren itsenäistymiselle, jolloin hänen pitäisi muuttaa pois lapsuudenkodistaan ja integroitua työn kautta yhteiskuntaan. Helve toteaa myös, että työttömyys on psykologisesti haavoittavampi kokemus nuorelle kuin aikuiselle, ja sen merkitys nuoren koko elämään on suurempi. (Helve 2002, 61–62.) Nuoren työttömyys ajoittuu siihen vaiheeseen, jolloin nuoren pitäisi itsenäistyä, mahdollisesti perustaa perhe, opetella työelämän pelisäännöt

ja rakentaa omaa tulevaisuuttaan. Jos taloudellinen tulevaisuuden näkymä on hyvin epävarma, ei nuori voi toteuttaa niitä kehitystehtäviään, mitä hän voisi työelämän kautta saada ja toteuttaa. Nuoren elämä voi muuttua hyvin näköalattomaksi ja pelkäksi selviytymistarinaksi, jossa ainoa tavoite on selvitä päivästä toiseen. Tutkimuksen nuoret ovat kaikesta huolimatta hyvin tulevaisuuteen suuntautuneita. Osaltaan siihen vaikuttaa asumisohjaajien panos nuoren aktiivisuuden säilyttämiseksi.

Sillai et pärjää omillansa ois joku työpaikka tai koulutus. Ehkä sit jos se ois semmonen työpaikka, jossa sais olla pitempäänkin. niin voisit suunnitella elämää.(3/7)

Yksi haastatelluista on ollut tuetussa työllistämisessä oman muistinsa mukaan kolmesta neljään kertaa. Opiskelemissa oleva nuori on ollut kunnalla työsuhteessa, joka olisi jatkunut vielä syksylläkin, mutta hänellä alkoivat opinnot. Osa on käynyt työnhakukursseja, ja yhdellä on nuorten pidempiaikainen työllisyyskurssi takana. Yksi on käynyt vuodenpituisen työllisyyskurssin ja saanut itselleen sitä kautta ammatin, mutta työtä ei sen kurssin jälkeen ole ollut kuin puoli vuotta. Nyt tämäkin nuori etsi itselleen uutta ammattia, kunhan ensin selvitetään terveydelliset rajoitteet hänen kohdallaan. Työkokeilupaiikka nuorelle oli jo luvattu, ja hän oli menossa yhdessä asumisohjaajan kanssa tutustumaan työpajaan. Huolimatta siitä, että yhteiskunta on tarjonnut nuorille mahdollisuuksia parantaa työnhakutaitoja tai ammatinvalinnanohjausta, silti vaikeudet päästä työelämään näkyivät nuorissa psykologisesti, sosiaalisesti ja yhteiskunnallisesti. Itsetunnon kehitys ja sosiaaliset ihmissuhteet, kuten myös kiinnittyminen yhteiskuntaan, saattavat kärsiä työttömyyden vaikutuksesta. Helve pohtii myös sitä, mitä vaikutuksia työttömyydestä on nuoren ajankäytölle, kun siirtymä koulusta työelämään vaikeutuu. Hän toteaa, että stressi lisääntyy ja jatkuva rahapula estää nuoria rakentamasta omaa elämäänsä. (Helve 2002, 61.) Nämä kaikki edellä mainitut seikat tulevat esille tutkimuksessa, koska nuoret palaavat lähes joka kysymyksen kohdalla työttömyyteen ja rahattomuuteen. Näiden nuorten itsenäistymisen perusongelmana voidaan pitää työttömyyttä. Heiltä saa selkeitä vastauksia siihen mikä muuttuu, jos heillä olisi työtä.

”Elämäntavat muuttuis parempaan suuntaan, kun ois vakiotyöpaikka ja vakio palkka, vois hankkia kaikkea ja suunnitella tulevaisuutta.”(2/5)

”Kyllä se ois tärkeätä, että ois semmonen ala, josta tykkäis. Kotona istuminen pitemmän päälle sillai tylsistyyttä.”(6/5)

Lapsuudenkodista muuttaminen ei ollut estynyt nuorilla työttömyyden vuoksi. Nämä nuoret ovat muuttaneet yhtä lukuun ottamatta jopa keskimääräistä nuorempina kotoaan. He eivät ole ajatelleet taloudellista selviytymistään muuttovaiheessa, vaan muutto omilleen on ollut heille tärkeämpää.

6.3 Sosiaalisten suhteiden ja kodin vaikutus itsenäistymiselle

Tuloksissa sukupuolen vaikutus on melko stereotyyppinen kotitöihin osallistumisessa ja sisarusten hoidossa. Siinä sukupuolen vaikutus näkyy tutkimuksessa kaikkein selvimmin. Haastatellut tytöt ovat kertomansa mukaan hoitaneet pienempiä sisaruksiaan paljon, ja olleet muutenkin äidin apuna kotitöissä, kun taas pojat eivät maininneet pienempien sisarusten hoidosta mitään, vaikka kaikilla haastatelluilla on siskoja tai veljiä. Samoin kotitöihin osallistuminen on pojilla vähäistä. Toinen heistä ilmoittaa tehneensä kotitöitä vain silloin, kun äiti oli ”painostanut” siihen. Yhden haastatellun vanhemmat asuvat yhdessä, yhden äiti on yksinhuoltaja ja kahden nuoren vanhemmat ovat uudessa parisuhteessa. Tutkimuksessa vanhempien perhesuhteiden vaikutus ei näy nuoren itsenäistymisessä. Nuori, jonka vanhemmat ovat yhdessä, saa enemmän taloudellista apua kuin muut tutkimuksen nuoret. Se selittyy sillä, että nuoren vanhemmat asuvat lähistöllä. Suhteet sisaruksiin vaihtelevat paljon senkin mukaan, kuinka kaukana he asuvat toisistaan. Haastateltavilla on kuitenkin joku sisaruksista, kenen kanssa he ovat läheisiä. Toisaalta heillä on myös hyvin vieraiksi jääneitä sisaruksia, joita he tapaavat vain satunnaisesti. Yksi nuori oli ”majailnut” siskonsa luona silloin, kun oli asunnottomana. Hän kuvaa heidän suhdettaan läheiseksi. Yksi haastatelluista ei ole äitinsä kanssa paljoakaan tekemisissä, mutta ei kuvaa kuitenkaan heidän välejänsä vihamielisinä vaan lähinnä etäisinä. Isäänsä ja tämän uuteen vaimoon hänellä sen sijaan on hyvät ja läheiset välit. Isän kanssa on ollut välirikko silloin, kun nuori muutti 17-vuotiaana pois isänsä luota. Nyt heillä on läheiset välit.

Aikuisuuden perinteisten, ulkoisten tunnusmerkkien merkitys aikuisuuden mittareina saattaa olla vähentymässä, erityisesti tilanteessa, jossa yhä useampien nuorten on niitä vaikea saavuttaa. Vanha ihanne aikuisesta, joka on vakiinnuttanut asemansa eri elämänalueilla, näyttää sitkeältä yhteiskunnan merkittävistä muutoksista huolimatta. (Aapola & Ketokivi

2005, 27). Nuorisobarometrin 2009 mukaan tärkeimmäksi aikuistumisen mitaksi nuoret ilmoittavat kyvyn elättää itsensä, mikä useimmille tarkoittaa työntekoa. On merkillepantavaa huomata, kuinka nämä nuoret pienistä tuloista huolimatta selvisivät laskuistaan. Heidänkin mielestään aikuistuminen on sitä, että pystyy huolehtimaan asioistaan ja käy työssä.

Kysyttäessä aikuisuudesta ja siitä, mitä se heidän mielestään tarkoittaa, vastauksiksi he kommentoivat seuraavaa:

No varmaan sillai, et pystyy pärjään omillaan. Iskäkin sanoi silloin, kun mä muutin pois kotoo, että ne ei auta kun mä lähden, että kun mä lähden, niin sit ei voi mennä enää takasin. No ehkä just sitä, kun asuu itsekseen, niin pitää vaan pärjätä.(1/12)

No sillai, että pärjää omillaan ja ois joku työpaikka ja koulutus.(3/7)

Jaaha, vastuun ottaminen ja työpaikka.(2/6)

Työpaikka ja vastuun ottaminen omista asioista on tutkimuksen nuorten mielestä aikuisuutta. Sitä se tietysti onkin, mutta he eivät ole vielä kuitenkaan mielestään aivan aikuisia. Yhden kommentti kuvaa hyvin asiaa. Kaisa Ketokivi (2005, 111) sai omassa tutkimuksessaan samanlaisia kommentteja, jossa haastateltavat nostivat aikuisuuden tärkeimmäksi kriteeriksi valmiuden kantaa vastuuta – vaikka sitä ei haluaisikaan.

Se on ”fifty- fifty”oon aikuinen vai en? Sisäinen lapsi löytyy kuitenkin.(2/6)

En mä vieläkään oikeen oo. Kyllä mä osaan asioita hoitaa niin kuin aikuiset tekee, mutta jotkut asiat vaan päätyy sinne lapsuuden rajoille kuitenkin. Mä haluan säännöllisen työn ja voi ne harrastuksetkin auttaa eteenpäin.(1/12)

Myllyniemi kirjoittaa Nuorisobarometrissa 2009, että aikuistumisen kannalta merkittävää on lapsen saanti ja siitä vastuun ottaminen. Tutkimuksen mukaan konkreettisista siirtymistä parhaiten aikuistumisen osoittimeksi käy juuri lapsen saanti. Sitä mieltä ovat varsinkin ne nuoret, joilla on omia lapsia. (Myllyniemi 2009a, 138.) Jahnukaisen tutkimuksessa mainittiin myös perheen perustamisen olevan suojaavana tekijänä. Tässäkin tapauksessa nuori äiti korostaa sitä, kuinka lapsen tarpeet menevät kaiken edelle. Hän ei ole enää ainoastaan itsestään vastuussa ja omasta hyvinvoinnistaan, vaan ensisijaisesti hänen pitää kantaa vastuun lapsen tarpeista. Lapsi on kasvattanut tässä tapauksessa äitiään yhtä paljon kuin äiti lastaan.

Nuorena yksin lapsen saaminen ei voi olla aivan riskitöntä, vaikka tässä tapauksessa äidillä on hyvät turvaverkot lähellä. Lisäksi hän saa tukea äitiyteensä neuvolasta ja asumisohjaajalta. Lapsen kanssa yksin eläminen on joskus raskasta, kun vastuu painaa ja tulevaisuus on kaikilta osin avoinna. Tälläkin äidillä oli erityisesti alkuaikoina yksinäisiä hetkiä, kun kaverit menivät viikonloppuisin juhlimaan ja hän jäi yksin lapsen kanssa kotiin.

En mä nyt tunne yksinäisyyttä, mutta kyllä silloin kun olin ihan yksin sinkkuna, niin vaikka mulla oli hirveen hyvä tukiverkosto niin silloin tuntui vähän, kun kaverit meni ja juhli. Mä tunsin että oon ihan yksin. mutta se sit muuttu kun otti kavereihin vaan yhteyttä ja ehdotti jotain muuta kuin juhlimista. Sitten kun tapas miehen niin sit se muuttu.(5/12)

Nuorisobarometri on tutkinut syrjäytymistä jo vuodesta 1998. Siinä kyselyyn vastanneiden mielestä ystävien puute ja joutuminen huonoon seuraan nousevat tärkeimmiksi syrjäytymisen syiksi. Samoin päihteet ovat kolmannella sijalla. (Emt., 124–125.) Kukaan haastatelluista nuorista ei ole syrjäytynyt ainakaan edellisten mittareiden mukaan.

Tutkimuksen nuorilla on ystäviä, mutta kaikki ovat kokeneet myös yksinäisyyttä jossain itsenäistymisensä vaiheessa. Yksi tutkimuksen nuorista kertoo kokevansa paljon yksinäisyyttä. Hänenkään kohdalla ei ole varsinaista syrjäytymisen uhkaa, koska hänellä on kavereita, mutta he ovat toisella paikkakunnalla. Lisäksi hänellä on perhesuhteet kunnossa. Harinen kirjoittaa siitä, miten kasvokkain tapaamisten lisäksi ystäviin pidetään säännöllistä yhteyttä puhelimitse tai internetin välityksellä. Matkapuhelimet ovat mahdollistaneet intensiivisen keskinäisen yhteydenpidon – vuorovaikutuksen, jossa toinen on käytännössä miltei aina läsnä tai ainakin tavoitettavissa. (Harinen 2008, 89.)

Nuorisoasunnon toimintamalli on nuoren yksinäisyyttä lieventävä, sillä talolla järjestetään paljon yhteistä toimintaa, johon nuori voi halutessaan osallistua. Näissä tapahtumissa tarjotaan mahdollisuutta tutustua muihin asukkaisiin. Yhtenä syrjäytymisen uhkana mainittiin päihteet. Päihteiden käyttö tutkimuksen nuorilla on vähäistä. Kaksi heistä ei käytä juuri ollenkaan alkoholia.

Täysi-ikäisyys ja aikuisuus joskus mielletään synonyymeiksi keskenään. Sitä se ei kuitenkaan ole Nuorisobarometrin 2009 mukaan, jossa kysyttiin nuorilta ”Milloin ihminen on mielestäsi aikuinen?” Vasta viidennelle sijalle ylsi täysi-ikäisyys. Alle 18-vuotiaille tuo ikäraja on tärkeämpi kuin sen jo ylittäneille. (Myllyniemi 2009a, 138–139.) Haastateltavien kommentit

tukevat Nuorisobarometrin tuloksia. Yksi kertoo, että ei ollut ollenkaan aikuinen 18-vuotiaana ja tarvitsi aikuisen tukea eikä edes halunnutkaan päästää irti vanhemmistaan. Tärkeää oli, että asui vielä äidin luona ja yksi nuori kertoi luulleen olevansa valmis kotoa pois muuttoon, mutta kuitenkin ei ollut. Nuoruus on elämänvaiheena tarkoin säännelty. Esimerkkinä ovat juuri ikäraajat, joiden avulla määritetään nuorten osallistuminen erilaisiin yhteiskunnallisiin instituutioihin. 18-vuotiaana nuoret saavat myös äänioikeuden ja vaalikelpoisuuden. (Puuronen 1997, 155–156.)

Mä oon kasvanut oikeestaan, kymppi opetti mua, yläasteella olin ihan häirikkö, sain huonoja numeroita, kympillä ei numerot noussu, mutta kasvoin ihmisenä niin, ettei tarvi pelleillä joka tunnilla ja vääntää vitsiä. (5/6)

Asumisohjaajat ovat usein, varsinkin asumisen alkuvaiheessa, nuoren tukena viranomaisasioinneissa ja palvelujärjestelmän selventämisessä. Joidenkin nuorten elämää viranomaiset säätelevät vähän. Kun elämä kulkee niin sanotusti normaalisti, ulkopuolisia ei tarvita. Ne nuoret, joiden elämänkulku ei mene aivan normaalien kriteereiden mukaan, joko olosuhteiden pakosta tai omien valintojen sekä ominaisuuksien vuoksi, ovat valtiointervention kohteina. Näitä ovat koulunsa keskeyttäneet ja työttömät nuoret. (Emt., 156.) Haastatellut nuoret ovat saaneet viranomaisilta ja eri palvelujärjestelmiltä tukea. Tuettu asuminen ja työmarkkinatuki sekä harkinnanvarainen toimeentulotuki, ovat tukeneet näiden nuorten arjesta selviytymistä. He myös yhtä lukuun ottamatta ovat kaikki olleet tukityöllistettyinä. Lisäksi kaksi heistä on käynyt Työ- ja elinkeinotoimiston tarjoaman kurssin. Nuorten kokemukset viranomaistoiminnasta ovat pääsääntöisesti positiivisia. Yhdellä nuorella on ikävä kokemus viranomaisesta, ja sen vuoksi hänen mielipiteensä viranomaisia kohtaan on negatiivisempi kuin muiden. Sosiaalityöntekijät saavat nuorilta hieman paremman arvion kuin Työ- ja elinkeinotoimiston työntekijät. Heidän mielestään viranomaisilta saa hyvin tietoa, jos osaa kysyä oikeita kysymyksiä. Nuori vain ei aina ole varma mitä pitäisi kysyä, ja se aiheuttaa joskus turhia väärinkäsityksiä, ylimääräistä vaivaa ja työtä. Byrokratian viidakoissa ”surffaileva” nuori ei aina itsekään ymmärrä terminologiaa ja tukijärjestelmiä, jotka on laadittu häntä varten. Monimutkainen tukijärjestelmien viidakko edellyttää myös asiantuntijoiden kohtaamista, ja heidän toisiinsa kohdistuvien odotusten konkretisoitumista. (Hongisto 2005, 18; Kainu 2010, 44.) Näissä tilanteissa asumisohjaajien tuki ja apu ovat olleet nuorille ensisijaisen merkittäviä.

En osaa sanoo. Joskus niin ku kelankin kanssa ne vaatii niitä papereita, siinä mua harmittaa, kun ei ne oo sanonu kerralla kaikkee mitä tarvii. Sen kans oon joutunu tappeleen, mutta oon kyllä muuten niitten kanssa pärjänny. Kyllä ne jotenkin aattelee, en mä tiedä kun, sossunkin kanssa on ollut välillä, kyllä ne kattelee vähän tarkemmin sitä kun on nuori. Kyllä ne selittää jos niiltä kysyy, mutta eihän ne osaa sanoo, kai ne olettaa, että itte tietää paljon. (1/8)

No mä en hirveesti tykkää viranomaisista ,on joitain henkilöitä, jotka on mun suosiossakin.(6/5)

Siis ei karvat pystyyn nouse, mutta viranomaisiin en katso hyvällä. Välillä tekee semmoisia aika kamalia temppuja esimerkiksi lakkauttaa tuen./2/5)

No mitäs mä nyt, suurin osa niistä on vähän ”teen vain työtäni”, hällä väliä – tyyppejä. On siellä varmaan niitäkin, jotka osais auttaa, mutta niille pitää esittää niinku oikeita kysymyksiä, että mäkin olin sillain vähän hukassa, että kun mä en osaa täyttää tätä lomaketta ja tätä kun muutin tähän. Asumisohjaaja on ohjannut mua eniten.(5/8)

Asumisohjaajien on kiinnitettävä huomio nuoren asuinpaikkatoiveisiin silloin, kun pohditaan eri opiskelu- ja työvaihtoehtoja. Kaikki ihmiset eivät halua välttämättä aloittaa elämäänsä ”tyhjältä pöydältä” vieraassa ympäristössä. Kotikunnan vaihtaminen työn perässä ei kiinnosta samalla lailla tutkimukseni nuoria kuin Nuorisobarometrin tutkimuksessa, jossa joka kolmas on valmis muuttamaan työn perässä toiselle paikkakunnalle. Merkillepantavaa on se, että työttömät nuoret ovat haluttomampia muuttamaan työn perässä paikkakuntaa kuin työssäkäyvät. (Myllyniemi 2009a, 109–123.) Tutkimuksen nuorista vain kaksi on valmiita muuttamaan paikkakuntaa työn perässä. Muille on tärkeää löytää omalta paikkakunnalta työtä tai korkeintaan naapurikunnasta, jos voisi asua silloin nykyisellä asuinpaikkakunnalla. Yhden vastaajan mielestä muutto ei tule kysymykseen missään tapauksessa. Nuorille sosiaaliset suhteet ovat tärkeitä, eivätkä he halua niiden katkeavan. Ehkä he pelkäävät jäävänsä yksin vieraalla paikkakunnalla. Vastaajista yksi on sitä mieltä, että muuton kautta olisi mahdollista saada uusia kavereita ja aloittaa tavallaan kaikki alusta. Hänninen (2000, 41–42) kirjoittaa väitöskirjassaan länsimaisen ihmisen tilanteesta tapahtuneista muutoksista, jotka ovat

tuottaneet haasteen luoda yksilöllinen, omaan kokemukseen ankkuroituva elämäntarina. Traditio ja yhteisön asenteet eivät enää määrittele yksilön elämäntarinaa eivätkä uskomusjärjestelmät tarjoa auktoriteettia valintojen perusteeksi. Näiden nuorten elämäntarina ei ole mennyt aivan odotetusti, jos pohti aikuisuuden siirtymään liittyvää polkua. Heistä kahdella opinnot ovat keskeytyneet. Samoin itsenäiseen asumiseen he ovat tarvinneet tukea. Keskeinen osa yksilöllistymisprosessissa on, että yhä vähemmän hänen elämänsä mahdollisuudet ovat riippuvaisia sosiaalisesta asemasta, yhteisöjen ja traditioiden sanelemista ehdoista. (Emt., 2000,41–42). Näiden nuorten ammatinvalinnat ovat heidän omiaan eivätkä vanhempien tai muiden auktoriteettien.

”Mä sain ammatinvalinnanohjausta urasuunnittelijalta, kun puhuin sen kanssa, että puuala kiinnostais. Ne alko siellä etsiä mulle paikkaa ja hoitaa sitä asiaa. Sain sieltä tukea, mut tää on mun oma päätös”. (2/5)

Yhteiskunta tukee valintoja esimerkiksi tarjoamalla koulutusta ja opintojen rahoitusta. Nuoret korostavatkin työn merkityksen lisäksi sitä, että työn täytyy olla heille mielenkiintoista, jotta sitä jaksaa tehdä. Se onko tarjolla oleva koulutus työmarkkinoita ajatellen oikeaa, onkin sitten hankalampi kysymys. Esimerkiksi media-ala on ollut nuorten suosiossa useamman vuoden ajan, vaikka työllisyysnäkökulmasta on siellä heikot. Toisaalta yhteiskunnan taloudelliset muutokset ovat niin nopeita, että koulutuksella voi sitä aloittaessa olla hyvät työllisyysnäkökulmat, mutta valmistuttaessa ammattiin ei enää työtä löydykään siltä alalta. Hyvä esimerkki nopeasta muutoksesta on paperityöntekijöiden heikko työtilanne nykyään, kun se vastaavasti joitakin vuosia sitten oli yksi vetovoimaisimmista teollisuudenaloista, samoin monilla muillakin teollisuudenaloilla työllisyysnäkökulmat ovat huonot. Helve (2002, 180) mainitsee, että laman aikana korostuu työn merkitys, joka näkyy kulutuskäyttäytymisenä. Nuorten kilpailu koulutuspaikoista ja työstä ei ole silti lannistanut nuorten uskoa ahkeruuteen ja osaamisen merkitykseen.

Tutkimuksen nuoret ovat olleet useissakin työkokeiluissa ja työmarkkinatukiharjoittelussa Ne ovat hyviä mahdollisuuksia kehittää työvalmiuksia ja tuovat arkipäiviin mielekästä sisältöä. Puuronen pohtii sitä, että ne nuoret joita tarjolla oleva tai ylipäänsä koulutus ei kiinnosta, joutuvat taloudelliseen ahdinkoon valtion syrjäyttämisenä. Hän ei näe kuitenkaan interventtioiden seurauksia pelkästään negatiivisina, koska alle 25-vuotiaiden lyhyetkin työkokeilut parantavat nuoren elämänhallintaa ja ehkäisevät näin syrjäytymistä. (Puuronen

1997, 157.) Puurosen kanssa voi olla samaa mieltä, sillä tutkimuksen nuoret eivät pidä tukitoimia negatiivisina asioina, vaikka kaikkien toiveena on opiskelupaikka, vakituinen työ ja toimeentulo. Tuettu asuminen toimii myös positiivisena interventiona silloin, kun omat voimavarat eivät riitä elämänhallintaan ja arjenhoitamiseen.

Tutkimuksen nuoret ovat asuntoihinsa erittäin tyytyväisiä muuten, mutta jokainen heistä valittaa tilan puutetta. Talon sijainti saa kaikilta paljon myönteistä palautetta, koska se on lähellä palveluja ja hyviä liikenneyhteyksiä. Silloin kun varat eivät riitä mieleiseen sijaintiin, korostuvat palvelut ja sujuvat liikenneyhteydet (Lapintie & Hasu 2010, 154–161). Talo on heistä muutenkin hyväkuntoinen ja asunnot hyvin suunniteltuja.

Siis kyllä mä tykkään. Mulla on tuolla vielä ylimmässä kerroksessa. Se on kiva, kun sieltä on hyvät näkymät ja se on sillai ihan nätti ja muutenkin hyvällä paikalla. Tästä pääsee joka paikkaan nopeesti, vaikka pyörällä kulkee.(5/11)

Tuettu asumismuoto tarjoaa nuorille paljon yksilöllistä tukea, jotta he selviytyisivät elämässään eteenpäin. Se, millä termillä nuoret kutsuvat kotiaan kertoo lähinnä, miten he ovat edenneet omassa aikuisuudessaan ja irtautuneet vanhemmistaan.

Mä kutsun sitä kämpäksi, mutta se on niin kuin koti.(7/2)

Se on vähän molempia, mutta lapsen jälkeen enemmän koti. Aluks mä käytin vaan kotia mun vanhempien kodista ja tää oli kämppä, mutta nyt tää on mun koti. Toi napanuora on niin ku katkennut sinne vanhempien luo.(4/2)

Tuetun asumismuodon asukastapahtumat tarjoavat hyvät mahdollisuudet nuorille tavata muita talon asukkaita ja viettää vapaa-aikaa heidän kanssaan. Lisäksi on talon tarjoama vuokrahintaan sisältyvä Internet-yhteys, joka antaa nuorille mahdollisuuden tavata kavereitaan sosiaalisessa mediassa eri yhteisöpalvelujen kautta. Tutkimuksen nuoret tapaavat kavereitaan kotona, kaupungilla tai Facebookissa. Lapsen kanssa asuva tapaa muita äitejä puistossa, kotona tai kavereiden kotona. Joskus iltaa vietetään baarissa. Silloin lapselle hoitajana ovat nuoren omat vanhemmat. Tytöt tapaavat kavereitaan useammin kotonaan tai kavereiden luona kuin pojat. Pojat menevät kaupungille ja tapaavat kavereitaan klubeilla,

keikoilla, kahvilassa ja kuuntelevat musiikkia sekä keskustelevat kaikenlaista. Tytöt saattavat laittaa yhdessä kavereidensa kanssa ruokaa ja viettää näin iltaa yhdessä. Suositut Internetin verkkoyhteisöt ja yhteisöpalvelut eivät ole vain sisältöjen julkaisemisen alustoja, vaan sosiaalisia foorumeja, joissa luodaan ja ylläpidetään sosiaalisia suhteita ja verkostoja. Sosiaalinen media on varsin kiinteä osa nuorten arkea. Keväällä 2010 johonkin yhteisöpalveluun (Facebook, Twitter jne.) oli rekisteröitynyt 42 prosenttia 16–74-vuotiaista suomalaisista. Yhteisöpalvelut kiinnostavat ennen kaikkea nuoria ja nuoria aikuisia. Peräti 83 prosenttia 16–24-vuotiaista ja 76 prosenttia 25–34-vuotiaista oli rekisteröitynyt jonkun yhteisöpalvelun jäseneksi. Kaikissa ikäryhmissä naiset ovat hieman yleisemmin yhteisöpalvelujen jäseniä kuin miehet. (Kohvakka 2010.) Kaikille haastatelluille nuorille internetin yhteisöpalvelut ovat tuttuja. Työttömällä nuorella internetissä kuluu aikaa joskus liikaakin. Internetin käytön vähenemisestä kertoi kaksi nuorta, joista toisella oli ollut ongelma internetin käytön kanssa. Hän saattoi aikaisemmin kuluttaa suurimman osan vapaa-ajastaan internetissä.

Enää ei mee niin paljoa aikaa. Mä käyn siinä sillai nopeesti, en jämähdä siihen. Korkeintaan tunnin verran, ei niinkään paljoo. Päivässä menee kolme, neljä tuntia tai vain pari tuntia.(5/12)

Oon aika paljon tietokoneella päivisin noin parista kolmeen tuntia. Ennen meni koko päivä. (6/1)

Internetillä on nuorten keskuudessa keskeinen merkitys yhteyden pidossa ystävien kesken. Internetin merkitys korostuu työttömien nuorten keskuudessa, koska he kuluttavat verkossa merkittävän osan valvellaoloajastaan. Cieslik ja Pollock (2007, 81) mainitsevat urauurtavasta tutkimuksesta, joka on tavallaan lähtöpiste sille, miten nuoriso käyttää kulttuurillisia resursseja väylänä identiteettinsä määrittämiselle. Nuoret ovat samalla kulttuurin tuottajia ja tulkkeja luoden vaihtoehtoista mediaa, joka sekä ymmärtää globaalia kulttuuria, että kehittää sitä. Nuoret viettävät Internetissä aikaansa vaihtelevasti. Joku on tietokoneella suurimman osan hereilläoloajastaan. Toisella ei ole ollut konetta lainkaan.

Aika paljon käytän, noin puolet hereillä olo ajastani koneella, eli on aika paljon.(2/8)

Nuorilla ei ole harrastuksia yhtä lukuun ottamatta. Kyseinen nuori harrastaa teatterissa näyttelemistä. Hän kokee sen vapauttavana ja erittäin tärkeänä asiana itselleen. Siellä on

samanhenkisiä kavereita, ja ryhmään kuuluminen on tärkeää, kun ei ole työttömänä muutakaan tekemistä.

No mä pyöräilen tai käyn lenkkeilemässä tai vaunuilemassa tai leffassa. Ei mulla semmosta säännöllistä harrastusta ole. Mä en ole vielä keksinyt sitä hyvää harrastusta, mä oon kyllä miettinyt sitä. Ainakin joka viikko käyn lenkillä ja pyöräilemässä paljon.(5/12)

No nyt alkaa harrastus, huomenna alkaa teatteri, itse asiassa olen ollut jo 98 vuodesta teatterissa. Ny mun siskopuoli pitää nuorisoteatteria, johon mä menen mukaan. Se on täällä paikkakunnalla, tossa uimahallin vieressä. Kiinnostus riippuu vähän näytelmistä, musikaalit kiinnostavat eniten, ei ehkä muut. (2/8)

Tulevaisuuden haaveet haastatelluilla nuorilla ovat hyvin samansuuntaisia kuin Kemppaisen (2008, 39) tutkielmassa, jossa hän mainitsee nuorilla olleen hyvin perinteisiä arvoja tulevaisuuden suhteen: työ, perhe ja oma asunto. Tässä tutkimuksessa nuoret olivat tyytyväisiä siihen, että hoitivat raha-asiansa itsenäisesti ja että heillä oli tulevaisuuden tavoitteita, joista pitivät kiinni, esimerkiksi opiskelu.

Ennen sanoin, että rikkaudet, mutta ny se on hyvä vakituinen työpaikka, omakotitalo ja lapsia lisää sekä terveyttä. Ne ovat aikalailla semmosia perustoiveita. Joo on ne vähän muuttuneet siitä, kun teininä sanoin, että haluaisin olla vaan rikas.(5/14)

Yks haave on se, että haluaisin matkustella, kun en oo ikinä matkustanut muualle kuin Tallinnaan ja Ruotsiin. Haluaisin mennä etelään tai muualle joihinkin kaupunkeihin, kattoon minkälaista niissä on.(2/9)

Ei oo oikeestaan tullut haaveiltua mistään, joskus nuorempana oli jalkkis tai pelaaminen.(6/9)

No se työ ja sit sais oman perheen.(1/15)

Tutkimuksen nuoret eivät vastaa mielikuvaa postmodernista nuoresta, vaan heihin vaikuttavat perinteiset arvot ja toiveet tulevaisuuden suhteen. Tätä näkemystä tukee myös Helven (2002, 222) ja Kemppaisen (2008, 57) tutkimustulokset. Tutkimuksen nuorten yksilöityminen näkyy heidän suhtautumisenaan yhteiskuntaan niin, että he eivät halua asettua heille annettuihin rooleihin, vaan haluavat tehdä elämässään itsenäisiä päätöksiä ja valintoja. Merkillepantavaa on myös se, että ne nuoret, joilla asiat ovat melko hyvin, näkevät tulevaisuutensa suhteen mahdollisuuksia. He ovat myös enemmän perinteisten arvojen kannalla. Tässä tutkimuksessa tyttöjen ja poikien välillä on eroa. Tytöt toivovat lapsia ja perhettä, kun taas pojat eivät mainitse niitä ollenkaan. Se ei tosin pois sulje sitä, että pojat eivät myös haaveilisi perheestä. Tulevaisuuteen suuntautumista kuvaa hyvin se, miten nuoret kertovat haaveistaan, joita heillä on.

Kaikilla haastatelluilla ei ollut vastausta siihen, minkälainen elämänvaihe nuoruus on. Yhden vastaus on, että nuoruus on melko vaikeaa. Hänen mielestään se riippuu myös paljon siitä, minkälainen lapsuus on ollut. Nuoren vastauksen kanssa samassa linjassa on Myllyniemen (2009b, 133) tutkimuksessa siinä, että nuorten arviot lapsuudenkodin sosiaalisten suhteiden laadusta ovat vahvassa yhteydessä elämään tyytyväisyyden kanssa. Myllyniemen tulosten perusteella tyytyväisimpiä ovat he, jotka kokivat vanhempien välit lapsuudenkodissa hyväksi, ja joiden omat suhteet isään, äitiin tai sisaruksiin olivat hyvät. Lapsuudenkokemukset vaikuttavat siihen, kuinka selviydymme eri ikävaiheen kehitystehtävistä, kuten esimerkiksi lapsuudenkodista itsenäistymiseen, opiskelusta ja perheen perustamisesta. Ongelmat siirtyvät usein kehämäisesti, missä lapsuuden vaikeudet ovat aikuisena ongelmien syitä. (Rönkä 1999, 36–37.) Sellainen nuori jolla ei ole työtä ja asuu vanhempiensa luona, on pidempään riippuvainen huoltajistaan. Silloin nuoren aikuistumisprosessi on suuressa vaarassa taantua. Lapsuudenkodista ja vanhemmista irtautuminen on aina kriisi nuorelle. Se kuuluu kuitenkin normaaliin elämäntulkkuun. Kriisit vievät ihmistä eteenpäin ja tuottavat uusia psyykkisiä sopeutumiskeinoja ja toimintavalmiuksia. (Pakkanen 1991, 198–199.)

Suomessa lapsuudenkodista muutetaan yleensä kaupunkimaiseen ympäristöön vuokra-asuntoon. 84 prosenttia alle 25-vuotiaista asuu vuokra-asunnoissa, koska nuorten taloudelliset resurssit eivät salli kovinkaan suurta valikoivuutta asunnon suhteen. Kyselyjen mukaan 70 prosenttia ilmoitti tavoitteestaan muuttaa omakotitaloon jossain elämänvaiheessa. (Lapintie & Hasu 2010, 154–161.) Tutkimuksen nuorten asumiseen liittyvät tulevaisuuden toiveet ovat edellistä tutkimusta tukevia. Kolme tutkituista haluaa asua jossain elämän vaiheessa

omakotitalossa. Yhden toiveena on jopa muuttaa maalle omakotitaloon. Vastaajien joukossa yksi on sitä mieltä, että hänelle käy omakotitalo tai kerrostaloasunto, kunhan asunto on oma.

Tuettu asuminen ja nuorisoasunnot antavat nuorelle turvallisen ja tukea tarjoavan asuinympäristön, muutto talosta on kuitenkin edessä viimeistään silloin, kun on asunut siellä viisi vuotta. Siihen voi liittyä paljon tunteita: kaipuuta, pelkoja, ikävää, epävarmuutta ja mahdollisuutta uuden alkuun.

No, ainakin tätä rentoo ilmapiiriä. Mä en tiedä kuinka mä tuun toimeen talossa, missä on vanhempia ihmisiä, kun täällä on kaikki nuoria ja kaikki ymmärtää jos joskus soi, vaikka viikonloppuna musiikki tai sillein. Se vähän mua mietityttää, et miten sitä sopeutuu semmoseen tavalliseen taloon.(4/2)

Mä tykkään noiden valvojien kanssa sillai jutella ja touhuta kaikenlaista. Sit sen huomaa, kun menee vapaille markkinoille, kun ei oo ohjaajia siellä.(3/4)

No heti päällimmäisenä tulee mieleen asumisohjaajat ja se riippuu vähän siitä mihin sitä muuttaa, mutta kavereita tästä samasta talosta kaippaa.(7/2)

Nuoret jäävät kaipaamaan asumisohjaajia ja kavereita. Muutto omilleen on siirtymä itsenäiseen elämään, jossa ei enää ole alakerrassa asumisohjaajia tarvittaessa auttamassa. Nuoret ovat siinä vaiheessa saaneet ”evästyksen” elämänhallintaansa ja toivottavasti se kantaa heitä pitkälle tulevaisuuteen. Kysyttäessä nuorilta nykyisestä asumismuodosta poismuutosta, he eivät välttämättä tunteneet epävarmuutta muuttoa kohtaan, mutta tuetun asumismuodon merkitys itsenäistymiselle vastauksissa näkyi.

Se oli parempi väylä toi tuettu, mä tykkäsin siitä, se auttoi jotenkin eteenpäin elämässä ja nyt sen elämän osaa. No, en oikeastaan pelkää sitä muuttoa yhtään. (2/9)

En mä välttämättä ihan vielä vois muuttaa. Mä haluan niin hyvän pohjan sille, että mä pärjäisin sit ittekseni. Kyllä mä nyt oon sitä pikkusen opetellu, että en oo ihan niin hirveesti pyytännyt sitä apua sillain. (1/6)

6.4 Yhteiskunnallinen valveutuneisuus

Ympäristöasioissa asumisohjaajat voivat lähestyä aihetta käytännönläheisesti esimerkiksi perehdyttämällä kierrätykseen ja muuhun kestävään kehitykseen. Nuorilta kysyttiin yhteiskunnallisista asioista sitä, ovatko he kiinnostuneita ympäristöasioista. Ympäristöasiat kiinnostivat haastattelun nuoria enemmän kuin politiikka. Esimerkiksi kun Meksikon lahden öljyvuoto kohdistui eläimiin, se herätti ajatuksia ympäristöongelmista ja niiden vaikutuksista eläimiin. Samoin televisiossa näytetyt ilmastonmuutokseen liittyvät kuvamateriaalit ovat mietityttäneet. Kaikki haastateltavat eivät kuitenkaan ole ympäristöasioista kiinnostuneita. Tässä näkyy sukupuoliero, sillä globaalit ongelmat askarruttavat poikia enemmän. Oma osuus ympäristöasioiden hoidossa on hyvin vähäistä. Esimerkiksi nuoret eivät harjoita kierrätystä. Korkeintaan pullot ja lehdet lajitellaan sekä joskus biojätteet. Tiedotusvälineiden seuraaminen on lähinnä satunnaista uutisten katselua. Tutkituista yhdelle tulee sanomalehti. Hän lukee siitä vain otsikot. Informaalisen oppimisen kautta nuorten tietoisuus ympäristöasioista selkiytyy, mikä lisää käsityksiä ympäristöstä ja ihmisen vaikutuksesta ympäristöön. Oikeanlainen asenteellisuus selkiyttää ympäristöön liittyviä arvoja ja tunteita, jotka voidaan saavuttaa omien kokemusten kautta. Nämä samat tavoitteet ovat esillä Nivalan (2006, 54) artikkelissa, jossa hän kirjoittaa valmistautumisesta yhteiskunnan jäsenyyteen. Siinä valmennetaan jäseniä yhteiskuntaan sekä kehitetään yksilön valmiuksia selvittää heikoista kohdista ja toimia niiden muuttamiseksi. Yksilö on jäsen jossain yhteisössä, jonka piirissä välittyvä kommunikaatio nostaa asian hänen tietoisuuteensa. (Nurmio 2001, 224.)

Nuorisobarometrin 2008 mukaan nuorten äänestysinto on huolestuttavan matalalla tasolla, mutta työttömien äänestysintoa voidaan pitää jopa hälyttävänä. Heistä vain 31 prosenttia aikoi äänestää varmasti seuraavissa (2008) kunnallisvaaleissa. Koulutustason erot ovat myös selvät. Yliopistotutkinnon suorittaneista aikoi äänestää 71 prosenttia (miehistä jopa 77 prosenttia), ammatillisen perustutkinnon suorittaneista 43 prosenttia ja vailla ammatillista koulutusta olevista ainoastaan 34 prosenttia. (Myllyniemi 2008, 46.) Samassa tutkimuksessa kysyttiin kiinnostusta kunnallispolitiikkaa kohtaan. Vastaajista 22 prosenttia ilmoitti, että politiikka ei lainkaan kiinnosta heitä. (Emt., 2008, 41.) Kiinnostus kunnallispolitiikkaa kohtaan on Myllyniemen (2008, 7) mukaan matalampaa kuin kiinnostus politiikkaa kohtaan ylipäätään. Kyselyn mukaan nuoret kokevat vaikuttamismahdollisuuksien puutetta.

Informaalisissa oppimistilanteissa nuori voi käydä keskustelua asumisohjaajien kanssa myös päivänpolttavista yhteiskunnallista asioista. Yleisesti mielletään, että keskustelu nuorten kanssa on aikuislähtöistä, jossa päätöksentekijät ajattelevat, että ne tehdään nuorten parhaaksi, kuitenkin kuulematta nuoria itseään. Päätäjille on saatava tietoon nuorten asioita nuorten itsensä julkituomina. Nuorisolain mukaan nuorisotyön eräs tehtävä on edistää aktiivista kansalaisuutta. Sen mukaan nuorille on varattava mahdollisuus osallistua paikallista ja alueellista nuorisotyötä ja –politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn. (Niemi 2007, 65). Nuorisobarometrin tulosten mukaisesti haastateltujen nuorten kiinnostus politiikkaa kohtaan on lähes olematonta. Presidentin vaalit (2006) olivat kiinnostaneet yhtä haastatelluista niin, että hän oli jopa äänestänyt. Hän ei ilmoittanut olevansa kiinnostunut kunnallispolitiikasta eikä myöskään aikonut äänestää seuraavissa eduskuntavaaleissa. Yksi nuori epäili sitä, että ”onko siitä mitään hyötyä kun äänestää?” Jos vertaa haastattelemani nuoria siihen, kuinka koulutustaso korreloi äänestysaktiivisuuden ja yhteiskunnallisen valveutuneisuuden kanssa, ovat nämä nuoret aivan Nuorisobarometrin 2008 ja Helven (2002, 92) tutkimustulosten kanssa verrannollisia ammatillisen koulutuksen suorittaneiden tai vailla koulutusta olevien nuorten kiinnostus kunnan asioita kohtaan on matala. Kysyttäessä nuoren asuinpaikkakunnan asioiden seuraamisesta, saa vastaukseksi, että ”En oo miettiny, en seuraa, enkä ole äänestänyt enkä äänestä!”.

Tuetussa asumismuodossa asumisohjaaja ei voi ottaa selkeää puoluepoliittista kantaa keskusteluissa, mutta muuten keskustelua ajankohtaisista asioista ja vaikuttamismahdollisuuksista nuorten kanssa voidaan käydä, ja sitä pitää käydä. Moderneista arvoista siirryttäessä postmoderneihin on yhteiskunnan keskeisimpien instituutioiden kuten kirkon, puolustusvoimien ja politiikan arvostus vähentynyt. Tämä kulttuurinen muutos köyhdyttää ihmisten elämäntaitoja, sillä kulttuuri mukauttaa ihmiset ympäristöönsä. (Helve 2005, 210; Helve 2007, 281–282.) Tämän tutkimuksen osalta se näkyy kiinnostuksen puutteena tai välinpitämättömänä suhtautumisena politiikkaa ja oman kunnan asioita kohtaan.

Haastattelun nuorista yksi neljästä ei käytä alkoholia. Kaikki loputkin ilmoittavat olevansa kohtuukäyttäjiä. Vähäistä alkoholin käyttöään he selittävät osaksi heikolla taloudellisella tilanteella. Yhden nuoren kohdalla terveys asettaa myös omat rajoituksensa. Vähäinen päihteiden käyttö myös tukee jo aiemmin mainittua näkemystä siitä, että näiden nuorten kohdalla varsinaisesta syrjäytymisestä ei ole kyse. Nuoret suhtautuvat erittäin hyväksyvästi täysraittiuteen ja pitävät sitä jokaisen omana asiana.

6.5 Yhteenveto

Tutkimustuloksia pohdittaessa on syytä käsitellä niitä suhteessa nuoren todellisuuteen. Toisin sanoen maailmaan, jossa hän elää. Hänen kokemuksensa tuetusta asumisesta on käsitettävä kokonaisuutena, joka pitää sisällään ennen tuettua asumista epäonnistuneen siirtymän aikuisuuteen ja toisaalta tuetun asumisen jälkeen onnistuneen siirtymän itsenäisempään asumismuotoon. Tutkittavilla on paljon asioille yhteisiä merkityksiä, koska he asuvat yhteisössä, vaikkakin jokainen yksilö on tietysti erilainen. Tuloksia käsitellään tutkimuskysymysten kautta huomioiden fenomenologis-hermeneuttinen viitekehyksen, missä korostuu subjektiivinen merkitysmaailma kokemusten kautta. Tuloksista ei voi tehdä mitään yleistyksiä, koska jokaisen haastatellun vastaukset ovat ainutlaatuisia ja aineisto on pieni. Puhuttaessa nuorten kokemuksista ja merkityksistä, ne eivät sen enempää vahvista kuin heikennäkään sitä, kuinka moni kokee samalla tavalla.

Ensimmäisenä käsitellään asioita, jotka tutkittavien elämässä ovat muuttuneet tuetun asumisen aikana. Heistä kolme kertoi vuorokausirytmensä normalisoituneen, kun taas yhden kohdalla univaikeudet ovat yhä jatkuneet. Samoin tietokoneella kulutettu aika on yhden kohdalla merkittävästi vähentynyt ja kahden kohdalla jonkin verran. Merkittävämpiä muutoksia elämänhallinnan kannalta on raha-asioiden hoidon kohentuminen. (Taulukko 5) Pienistä tuloista huolimatta raha-asiat ovat kunnossa tai ainakin niin, että pakolliset laskut saadaan maksettua ja ostettua ruokaa. Kahdella on maksuhäiriömerkintöjä, joista toinen on käynyt velkaneuvojalla neuvottelussa asioiden järjestelemiseksi. Nuoret eivät pysty rakentamaan elämäänsä nykyisten tulojen varassa niin, että voisivat tehdä kotiinsa kalliimpia hankintoja tai matkustella. Itsenäistymisen kannalta katsottuna raha-asioiden hoidon parantuminen on ollut nuorille voimaannuttava kokemus.

Nuorten arjentaidot ovat kohentuneet niin, että kodinhoidossa ja kaupassa käymisessä he eivät tarvitse enää ohjausta. Samoin viranomaisasiointi on heille helpompaa, vaikka viranomaisten kanssa asiointi ei heitä miellytäkään kaikilta osin. Tosin vastauksissa oli hajontaa riippuen viranomaisesta. Ammatinvalinta tuottaa vielä joillekin haastatelluille päänvaivaa, sillä koulutusala ei ole kaikille vielä selvä. Asumisohjaajilta saamaansa ammatinvalinnanohjaukseen nuoret olivat kuitenkin tyytyväisiä. Nuorten syrjäytymisuhka on lieventynyt siitä, mikä se oli ennen tuettua asumista, koska kaikilla heillä on koti, raha-asiat järjestyksessä, tulevaisuuden suunnitelmia ja yhteisö jossa elävät. Yksi heistä oli aiemmin

asunnoton ja toisellakin oli asunnottomuusuhka päällä. Yhdellä on terveysongelmia, mikä taas vaikuttaa ammatinvalintaan ja työelämässä onnistumiseen ja voi sitä kautta lisätä huono-osaisuutta. Itse hän pelkäsi eniten tulevaisuutensa suhteen sitä, miten ammatinvalinta onnistuisi ja kuinka sopiva ala löytyisi. Tuetun asunnon merkitys pelkkänä asuntokäsitteenä merkitsee heille kotia, jossa on turvallinen asuinympäristö, kavereita, hyvät ohjaajat ja kunnollinen asunto. Tuettu asunto on muuttanut heidän elämässään lähes kaiken, niin kuin eräs haastatelluista kertoi. Yksi haastatelluista ei kommentoinut kysymystä, jossa tiedusteltiin, miten tuettu asunto on muuttanut hänen elämäänsä. Se mistä tilanteesta nuori tuli asuntoon, vaikuttaa osaltaan siihen, mitä merkityksiä asunto hänelle antaa. Jollekin se merkitsee itsenäistymistä tai rauhaa, toiselle taas kotia. Merkittävin asia, joka yhdistää nuoria, on siirtymän onnistuminen. Kolme heistä asuu jo ei-tuetussa asumismuodossa ja yksi kevyessä tuessa, vaikka kylläkin kaikki asuvat vielä samassa talossa ja samassa asunnossa. Tuki vain on osalta loppunut. Tutkimuksen nuoret ovat voimaantuneita, kun he siirtyvät itsenäiseen asumiseen ja ottavat vastuun tekemisistään ja löytävät voimavarat itsestään.

TAULUKKO 5. Positiiviset muutokset itsenäistymisprosessissa

ARJENTAITOJEN KEHITTYMINEN
RAHA-ASIOIDEN SELKEYTYMINEN
VUOROKAUSIRYTMIN NORMALISOITUMINEN
VIRANOMAISASIOINTITAITOJEN KEHITTYNEET
TULEVAISUUDEN SUUNNITTELU
VANHEMMUUS ON KASVATTANUT
OPISKELUPAIKAN SELKEYTYMINEN
TYÖHARJOITTELUPAIKKOJEN LÖYTYMINEN

Pohdittaessa asumisohjaajien tuen merkitystä nuoren itsenäistymisessä on paikallaan mainita, että kaikissa edellä mainituissa muutostapahtumissa asumisohjaajalla on ollut merkittävä välillinen vaikutus (Taulukko 6.). Ohjaajien merkitys nuoren itsenäistymisprosessin

positiiviseen kehitykseen on ollut huomattava. Voimaantuminen on välttämätöntä tutkimukseen osallistuneiden nuorten elämäntilanteet huomioon ottaen heidän aikuisuuteen siirtymässään. Elämänhallinnan ja arjenhallinnan ohjauksessa asumisohjaajien neuvot ja tuki ovat voimaannuttaneet nuoria. Ohjauskeskustelut ja asukkaille järjestetty toiminta ovat auttaneet nuoria kiinnittymään yhteisöön. He ovat saaneet uusia kavereita ja heillä on ollut mielekästä tekemistä päivisin Nuoret ovat voineet käydä asumisohjaajien kanssa keskusteluja, joissa on ollut mukana sekä aikuisen että nuoren näkökulma. Jokainen nuori kommentoi yhteisiä tapahtumia positiivisina ja arkea piristävinä toimina. Nuoren muutettua tuettuun asumiseen, hänelle tehty suunnitelma ja asumisohjaajien kontaktit ovat muistuttaneet nuorta muutospaineesta ja mahdollisuudesta uuden alkuun. Asumisohjaajien verkostojen avulla nuoret ovat saaneet tietoa tukijärjestelmästä ja ammatinvalintaan liittyvistä asioista. Viranomaisyhteistyössä asumisohjaajien tuki on ollut nuorille merkittävää. Nuoret arvostavat asumisohjaajien tuomaa turvallista ja rentoa ilmapiiriä. He eivät uskoisi talon selviävän ilman ohjaajia. Ohjaajien tarjoama aikuisen malli ja tuki on aikuistumassa olevalle nuorelle merkityksellistä. Esimerkiksi äitiyteen liittyvien asioiden puiminen yhdessä ohjaajan kanssa on ollut nuorelle äidille tärkeää. Samoin kokemukset ammatinvalintaan liittyvistä ohjaustilanteista ovat olleet positiivisia.

TAULUKKO 6. Tuetun asumismuodon parhaat ominaisuudet

OHJAAJIEN PERSOONA
HYVÄT ASUNNOT JA HYVÄ SIJAINTI
OHJAAJIEN TUKI ARJESSA
YHTEISET TAPAHTUMAT
KESKUSTELUT OHJAAJIEN KANSSA
TURVALLINEN ASUINYMPÄRISTÖ
RENTO ILMAPIIRI
MUUT ASUKKAAT

Nuoret kokevat tällä hetkellä oman elämäntilanteensa kohtalaiseksi, sillä työttömyys ja opiskelupaikan puute aiheuttaa heille vielä epävarmuutta tulevaisuuden suhteen. Nuorten alhainen kiinnostus politiikkaan ja oman elinympäristönsä asioihin voi kertoa siitä, että he eivät koe omia mahdollisuuksiaan vaikuttaa todellisiksi tai he kokevat sen hyödyttömänä. Ympäristökysymyksissä he eivät osaa valita elämäntapaansa mahdollisimman vähän luontoa kuormittavaksi, koska ympäristöpoliittisten ratkaisujen merkitys heille itselleen on epäselvä. Nuorisolaki 2006/72 edellyttää kunnan nuorisotyöltä myös ympäristökasvatusta, jonka tulee läpäisyperiaatteella toimien jatkua ja loogisesti ohjata jokaista mukana olevaa. Lain tarkoituksena on tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä, edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta ja nuorten sosiaalista vahvistamista sekä parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja. Asumisohjauksessa ympäristöasioiden esilletuominen on lainkin edellyttämän toiminnan kaltaista, vaikka ei olekaan kyse varsinaisesta kunnan nuorisotyöstä.

Kolme nuorista koki olevansa onnellinen elämässään. Yhden vastauksessa kävi ilmi, että kaikki on vielä avoinna tulevaisuuden suhteen, ja lapsuuden kokemuksilla on merkitystä onnellisuuteen, joten hän ei kokenut olevansa onnellinen. Samoin yksinäisyyden kokemuksilla on merkitystä siihen, miten tulevaisuutensa näkee. Vain yksi nuori ei kokenut itseään enää yksinäiseksi. Kaikilla muilla sen sijaan oli yksinäisiä hetkiä, ja yhdellä heistä oli merkittävän paljon yksinäisyyden kokemuksia. Huolta tulevaisuudesta kokivat kaikki tapauskohtaisesti niin, että jollain oli huolta lapsesta ja terveydestä sekä raha-asioista tai koulutuspaikan löytymisestä ja työstä. Tutkimuksen nuorten pitkittynyt nuoruus johtuu enemmän olosuhteista kuin nuorten omista valinnoista. Nämä nuoret elävät niin sanottua kehittyvän aikuisuuden (emerging adulthood) vaihetta. He ovat kuitenkin arvoiltaan hyvin perinteisiä. Ne joilla oli ollut ajalehtivampi elämäntyyli, olivat siihen ennemminkin ajautuneet kuin hakeutuneet tarkoituksellisesti. Nuoret olivat kuitenkin toiveissaan hyvin tulevaisuuteen suuntautuneita ja uskoivat, että jos vain löytävät oikean alan ja työtä, niin elämä helpottuu.

Koulutuksen merkitys nuorten itsenäistymisessä on ratkaisevalla sijalla. Heistä kahdella on ammatillinen koulutus ja yhdellä ammattikurssi käyty. Työnsaanti on kuitenkin ollut vaikea, ja kaikki kolme ovat hakemassa uudelleen koulutukseen. Yksi heistä käy ammatillista koulua ensimmäistä vuotta. Jokainen heistä kertoi, että ei ole viihtynyt koulussa aikaisemmin, mutta olosuhteiden pakosta heidän on hakeuduttava opiskelemaan. Ongelmikseen he kertoivat muun muassa ADHD:n, keskittymishäiriöt ja oppimisvaikeudet. Tulevaisuuden toiveissa heillä on ammatti ja sitä kautta työllistyminen. Kaksi heistä on keskeyttänyt aikaisempia

koulutuksia, kumpikin eri syistä. Toisella tulivat terveydelliset ongelmat esteeksi, ja toisella olivat sosiaaliset ongelmat keskeytyksen syynä. Ammatin saanti ja työllistyminen ovat tietysti keskeisiä asioita itsenäistymisen onnistumiseksi ja nuoret tiedostavat sen hyvin. Toisaalta takaako uusikaan ammatti heille työpaikkaa, sitä ei voi tietää tässä vaiheessa.

7 PÄÄTELMÄT JA POHDINTA

Tämän tutkimuksen avulla voi perustellusti todeta, että nopea puuttuminen aikuistumisvaiheen helpottamiseksi on välttämätöntä silloin, kun kyseessä on pitkittynyt siirtymävaihe tai siirtymään liittyvien uhkien ilmeneminen. Olisi tärkeää linjata, kuinka viranomaiset voisivat tehostaa tuetun asumisen piiriin liittyvää ohjausta, koska nyt esimerkiksi sosiaalitoimen kautta tulleita asiakkaita tutkittujen nuorten joukossa ei ollut lainkaan. Kuitenkin yksi nuorista oli ollut jopa puolitoista vuotta asunnottomana.

Tutkittaessa tuetussa asumismuodossa asuvia nuoria ei voi välttyä käsittelemästä siinä yhteydessä myös syrjäytymistä. Pitkään jatkunut työttömyys sekä koulutuksen ja työkokemuksen vähäisyys merkitsevät kuitenkin sitä, että tutkimuksen nuorista kolmen yhteiskunnallinen paikka oli haastatteluhetkellä työn ja koulutuksen marginaalissa, sillä vain yhdellä heistä oli koulutuspaikka. Nämä nuoret eivät ole siis syrjäytyneitä eivätkä enää varsinaisessa syrjäytymisvaarassa, koska interventio tuettuun asumismuotoon on sen katkaissut. Heillä kaikilla on asunto, ystäviä ja opiskelusuunnitelmia. Nuorilla ei ole päihdeongelmia ja katsovat luottavaisin mielin tulevaisuuteen. Nuorten suurin ongelma on työttömyys, koska työstä saadut varat ja sosiaalinen verkosto tarjoaisivat heille mahdollisuuden rakentaa tulevaisuuttaan.

Haastatellut nuoret ovat ”häkissä”, josta he katselevat ympäröivää maailmaa ja sen eri mahdollisuuksia, mutta eivät pääse niistä osallisiksi. Nuoret elävät elämässään välivaihetta, joka on pitkittynyt työttömyyden takia. Ihmisen elämässä ei kuitenkaan voi olla mitään välivaiheita, vaan jokainen päivä ja hetki ovat elämän todellisuutta ja sitä pitäisi jokaisen voida elää täysillä. Nuorisotyöttömyyden karu totuus tulee haastatteluissa erittäin hyvin esille. Tästä huolimatta nuoret ovat vielä valmiita yrittämään uudestaan, eli he kaikki hakevat uudelleen koulutukseen keväällä. Haastatellut eivät pitäneet opiskelusta eivätkä olleet viihtyneet aikaisemmissa kouluissa, mutta he eivät näe tilanteelleen muutakaan

mahdollisuutta kuin uudelleen kouluttautumisen. Heille on kuitenkin tärkeämpää, että on päivisin jotain mielekästä tekemistä kuin vain joutenolo työttömänä. Rahatilanne ei opiskellessa helpotu, joten motivaatio täytyy löytyä muualta. Näiden nuorten ajatuksissa on kuitenkin toivo paremmasta ammatista, joka työllistäisi heidät vakituisesti. Sen jälkeen heillä olisi mahdollisuus rakentaa elämäänsä haluamaansa suuntaan. Se, että nuori kouluttautuu ammattiin, mutta ei saa koulutustaan vastaavaa työtä on myös nuorelle kriittinen vaihe syrjäytymisen näkökulmasta katsottuna.

Tähän siirtymävaiheeseen, jossa nuori siirtyy opiskelemasta työelämään, olisi syytä panostaa enemmän yhteiskunnan puolelta. Omissa haastatteluissani pohdin sitä, miten kahdella neljästä on ammatillinen koulutus neljän ja kolmen vuoden takaa, mutta he eivät ole olleet omaa ammattiaan vastaavissa töissä valmistumisensa jälkeen toisen lyhyitä sijaisuuksia lukuun ottamatta juuri lainkaan. Mikä saa heidät uskomaan koulutuksen vaikuttavuuteen työsaannissa? Tai mikä saa heidät uskomaan uudelleen koulutuksen mahdollisuuksiin? Työn arvostus oli haastattelemillani nuorilla erittäin korkea. Nuorten mahdollisuuksiin saavuttaa tavoitteensa vaikuttavat ne aineelliset ja henkiset resurssit, jotka heillä on käytettävissään elämiseen. Jatkuva rahattomuus voi viedä ajatukset pois oman tulevaisuuden suunnittelusta. Lisääntyneen stressin vuoksi nuoret ovat passiivisia eivätkä näe tilanteen tarjoamia mahdollisuuksia.

Tutkimuksessa olleiden nuorten kohdalla heidän elämänsä on ollut erilainen kuin yleensä aikuistumisprosessin haluttaisiin olevan. Siihen ovat vaikuttaneet monet ulkoiset tekijät enemmän kuin heidän oma toimintansa. Kuormittavat riskitekijät on vaikea muuttaa elämänsä vahvistaviksi, jos nuori on menettänyt luottotiedot tai hän on vastoinkäymisten vuoksi sairastunut masennukseen tai ajautunut päihteiden väärinkäyttöön. Tutkimuksen nuorten kohdalla raha-asioiden hoidossa tapahtunut myönteinen muutos on selvästi yksi parhaimpia asioita nuorten aikuistumisen kannalta katsottuna. Toinen merkille pantava seikka on heidän suhtautumisensa myönteisesti koulutukseen ja työntekoon. Nuorisoasuntojen tarjoama asunto on heille vain välivaihe, jonka he kaikki tiedostavat. Nuoret ovat valmiita panostamaan ammatin hankintaan edelleen, kunhan vain heille selviää, mikä on se oikea ammatti, mihin kannattaa kouluttautua. Nuoria ei voi, eikä pidä kouluttaa vain sen vuoksi, että heidän pitää saada ammatti joltain alalta. Ammatinvalinnan tulee onnistua niin, että nuori voi siitä työllistyä ja rakentaa sen varaan elämänsä. Yhteiskunnassa painostetaan nuoria jatkuvasti valmistumaan mahdollisimman nopeasti työelämään. Tämä keskustelu on ristiriidassa sen

todellisuuden kanssa, missä nuoret elävät. He hankkivat koulutuksen, mutta eivät välttämättä työllisty sen jälkeen. Taas heitä patistellaan uudelleen kouluun, mutta työllistyvätkö he silläkään koulutuksella. Tämä kierre pitäisi katkaista, koska emme pysty loputtomasti motivoimaan nuoria uudelleen koulutukseen. Onko siihen yhteiskunnalla edes varaa? Tämä jatkuva siirtymävaihe koulutuksesta toiseen on nuorelle aikuistumisen ja itsenäistymisen este, vaikka sillä pitäisi olla juuri päinvastainen vaikutus. Ammatillisen koulutuksen pitäisi nimenomaan tukea nuoren aikuistumista ja itsenäistymistä. Pitkittyneen nuoruuden käsite on tässä saamassa uuden merkityksen. Se on yhteiskunnan taholta tapahtuvaa nuoruuden pitkittämistä.

Haastatellut nuoret asuvat pienellä paikkakunnalla, jossa työllisyysnäkymät ovat rajalliset. Nuorten muuttohalukkuus työn perässä ei ainakaan kyselyn perusteella ole kovin suosittua. Toisaalta nuorten elämäntilanteet vaihtuvat usein hyvinkin nopeasti. Siksi kyselyn perusteella ei voida vetää oikeastaan mitään johtopäätöksiä siitä, vaihtavatko nuoret paikkakuntaa esimerkiksi parin vuoden sisällä, koska lähinnä on kyse tämän hetken tuntemuksista. Esimerkiksi parisuhteeseen liittyvät kuviot voivat muuttaa nuorten ajatuksia nopeastikin.

Nuorten arjentaidot ovat tuetun asumisen ansiosta hyvällä tasolla. Kaikki heistä seuraavat, pakostakin, elintarvikkeiden hintoja ostoksilla käydessään. He osaavat valmistaa itse ruokansa, ja puhtaanapito ei tuota heille mitään vaikeuksia. Lisäksi he suunnittelevat raha-asioitaan. Nuorilla on nyt jo hyvät perustaidot jatkoa ajatellen. Taidot olivat selvästi kehittyneet tuetun asumisen aikana, joten tuettu asumismuoto on ollut siinäkin suhteessa heille tarpeellinen.

Kaikilla haastatelluilla nuorilla on kokemusta yksinäisyydestä, mutta asumisohjaajien järjestämät tapahtumat lieventävät kyseistä ongelmaa, koska jotkut nuorista ovat saaneet uusia kavereita tapahtumien kautta. Nuoret odottavat asumisohjaajien järjestämiä tapahtumia ja haluavat, että niitä olisi enemmänkin. Yksinäisyyden kokemus on ihmiselle niin negatiivinen ja kuluttava tunne, että sen lieventämiseksi tehty työ on oikeastaan asumisohjaajien parasta antia nuorelle.

Nuorten äänestysaktiivisuus ja kiinnostus yhteiskunnallisia asioita kohtaan on hyvin matala, joten se on linjassa tämän hetkisen yleisen äänestysaktiivisuuden kanssa. Nuoret pitivät esimerkiksi äänestämistä turhana, josta ei ole mitään hyötyä. Henkilövaalit kuten

presidentinvaalit, ovat kiinnostavampia kuin oman kaupungin asiat. Olisi syytä pohtia, miksi nuoret ylipäättään eivät ole kiinnostuneita oman kunnan asioista. Onko päätöksissä unohdettu nuoret vai onko sen takana pelkästään postmoderniin arvomaailmaan liittyvä muutos? Vai onko niin, että individualistinen pessimistisyys puoluepolitiikkaa kohtaan kasvaa taloudellisen tilanteen ollessa heikko?

Ympäristöasioita on nostettava aktiivisesti keskusteltavaksi. Esimerkiksi tilat on suunniteltava, sisustettava ja kalustettava kestävän kehityksen periaatteen mukaisesti. Energia-asiat on automaattisesti otettava puheeksi ja pohdittavaksi. Kaikessa toiminnassa voidaan ottaa ekologisuus ja ympäristön kuormitus keskustelun aiheeksi. Ympäristökasvatusasiat on oltava kaikessa nuorten kanssa tehtävässä toiminnassa mukana. Erityisesti nuorten kanssa työskentelevät aikuiset ovat nuorille esimerkkinä. Edellä mainittua toimintaa voi aina kehittää, koska se ei tule koskaan valmiiksi. Siihen kohdistuu aina uusia haasteita ja tiedostettavia asioita.

Tärkeää on pohtia sitä, kuinka aikuistumiseen liittyviä interventioita tulisi kehittää. Viranomaisten koulutuksessa olisi käsiteltävä, kuinka nuorta asiakasta tulisi ohjata palvelujen piiriin. Nuori on asiakkaana usein hyvinkin epävarma, ja hänellä voi olla tietty ennakkokäsitys viranomaisista pohjautuen pelkkiin kuulopuheisiin. Jos nuori saa heti oikeanlaista tietoa, jonka hän myös ymmärtää, auttaa se viranomaisiakin omassa työssään. Nykyinen taloudellinen tilanne yhteiskunnassa vaatii opinto-ohjauksen lisäämistä, jotta nuoret saataisiin nopeammin oikeanlaiseen koulutukseen ja he hakeutuisivat mahdollisimman monipuolisesti eri aloille.

Jos tekisin tutkimuksen uudestaan, käyttäisin menetelmänä monimenetelmää, jossa selvitettäisiin kyselylomakkeella nuorten käsityksiä asiasta ja haastatteluilla asumisohjaajien näkemyksiä. Tapaustutkimukselle ominaisesti tämän tutkimuksen tuloksista ei voi vetää mitään yleistyksiä. Tapaustutkimuksella sai vastaukset annettuihin tutkimuskysymyksiin. Tutkijana olen oivaltanut fenomenologis-hermeneuttisen tutkimusotteen mukaisesti ihmiskäsityksen merkityksen tutkimuksessa. Tutkimuksen nuorten kokemukset olivat keskiössä tarkastellessani heidän tuetusta asumismuodosta saamiaan merkityksiään ja kokemuksia elämälleen. Tuettu asuminen on tarjonnut tutkimuksen nuorille kokemuksia siitä, kun joku ulkopuolinen taho välittää heistä ja antaa mahdollisuuden kokonaisvaltaiseen elämän muutokseen, jonka avulla nuoren on helpompi jatkaa siirtymää kohti aikuisuutta, joka tämän

pro gradu -tutkielman nimenä onkin. Jälkeenpäin ajateltuna työssä olisi voinut käsitellä enemmän emerging adulthood -käsitettä ja sitä tutkineen Jeffrey Arnettin kirjoituksia sekä perehtyä W. Andrew Collinsin ystävyys- ja seurustelusuhteisiin liittyvään pitkittäistutkimukseen. Samoin kuin William Aqullinon tutkimukseen miten nuorten ja vanhempien suhteet muuttuvat aikuistumisvaiheessa.

Aiheesta nousseita uusia tutkimuksen aiheita voisivat olla seuraavat: Mistä nuoren motivaatio löytyy uudelleen kouluttautumiseen ammatillisen koulutuksen jälkeen? Kuinka nuori saadaan uskomaan mahdollisuuksiinsa epäonnistuneiden siirtymien jälkeen? Minkälaisessa köyhyysloukussa nuoret elävät? Aikuisen tuen merkitys siirtymissä ja mitä tukea nuori kaipaa eniten? Mikä merkitys on asuntojen viihtyvyydellä ja sijainnilla nuoren kehitysprosessissa? Miten nuori löytää itselleen parhaan asumismuodon? Miten asumisohjaajien työtä ja työssä jaksamista voitaisiin tukea? Millaisia identiteettejä nuoret luovat uuden teknologian avulla? Mikä merkitys ystävyysuhteilla on itsenäistymiselle? Onko niin sanottu orastava aikuisuusvaihe totta vai tarua?

LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

Painamattomat lähteet

4 teemahaastattelua. Litteroinnit tutkijan hallussa. Lokakuu 2010.

Taustahaastattelu Seppä-Murto, Hanna haastattelu 26.1.2011

Painetut lähteet

Kirjallisuus

Aaltola, Juhani

- 2007 Filosofia, tiede, ymmärtäminen. Teoksessa: *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II, Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin.2.* korjattu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus,12–27.

Aapola, Sinikka & Ketokivi, Kaisa

- 2005 Johdanto: Aikuistumisen ehdot 2000-luvun yhteiskunnassa.. Teoksessa Aapola, Sinikka & Ketokivi, Kaisa (toim.) 2005. *Polkuja ja poikkeamia – Aikuisuutta etsimässä.* Tampere: Tampereen yliopistopaino, 7-14.

Aapola, Sinikka

- 2005 Aikuistumisen oikopolkuja? Koulutusreitit ja aikuistumisen ulottuvuudet nuorten elämässä. Teoksessa Aapola, Sinikka & Ketokivi Kaisa (toim.) 2005. *Polkuja ja poikkeamia – Aikuisuutta etsimässä.* Tampere: Tampereen yliopistopaino, 254–283.

Ahponen, Pirkkoliisa

- 2001 Kodittomuuden marginaalissa. Teoksessa: Suutari, Minna (toim.) 2001. *Vallattomat marginaalit. Yhteisöllisyyksiä nuoruudessa ja yhteiskunnan reunoilla.* Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto,103–124.

Alasuutari, Pertti

1999 *Laadullinen tutkimus*. 3. uudistettu painos. Tampere: Vastapaino.

Allardt, Erik

1998 Hyvinvointitutkimus ja elämänpolitiikka. Teoksessa: Roos, Jeja Pekka ja Hoikkala, Tommi (toim.) 1998. *Elämänpolitiikka*. Helsinki: WSOY, 34-53.

Arnett, Jeffrey Jensen

2005 The developmental context of substance use in emerging adulthood. *Journal of Drug* , Vol. 35, Issue 2

Batsleer, Janet R.

2008 *Informal Learning in Youth Work*, London: Sage Publications.

Cacciatore, Raisa

2007. *Aggression portaat – opetusmateriaali kouluille*. Helsinki: Opetushallitus.

Cieslik, Mark & Pollock, Gary (toim.)

2007 *Youth people in risk society*. Ashgate, Hampshire, England.

Côté, James E.

2005 *Identity capital, social capital and the wider benefits of learning: generating resource facilitative of social cohesion..* London Review of Education. Vol. 3, No. 3, 221 -237.

Ek, Ellen, Saari, Erkki & Viinamäki, Leena, Sovio, Ulla & Järvelin, Marjo-Riitta

2004 *Nuorten aikuisten työelämästä syrjäytyminen ja sosiaaliturvan käyttö*. Helsinki: KELA, Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 76.

Eriksson, Päivi & Koistinen, Katri

2005 *Monenlainen tapaustutkimus*. Helsinki: Kuluttajatutkimuskeskus, julkaisu 4:2005.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha

1999 *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. 3. painos. Tampere: Vastapaino.

Harinen, Päivi

- 2008 Hyvä, paha yksinäisyys. Itsellisyys yksinäisyys ja ystävyys myöhäisnuoruudessa. Teoksessa: Autio, Minna & Eräranta, Kirsi & Myllyniemi, Sami (toim.) 2008. *Polarisoituva nuoruus? Nuorten elinolot – vuosikirja*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura /Nuorisotutkimusverkosto, julkaisuja 84 Nuorisosaian neuvottelukunta, Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, 84 – 93.

Heikkilä, Jorma & Heikkilä, Kristiina

- 2007 *Voimaantumisen työyhteisön haasteena*. Porvoo: WSOY.

Helenius, Jenni

- 2009 *Millaista on muuttaa pois kotoa? Peruskoulun yhdeksäsluokkalaisten kulttuurisia käsityksiä nuorten itsenäistymisestä ja suhteista vanhempiin*. Kasvatustieteiden tiedekunta, Pro gradu –tutkielma. Tampereen yliopisto.

Helne, Tuula

- 2002 *Syrjäytymisen yhteiskunta*. Stakes. Tutkimuksia 123. Helsinki : Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus.

Helve, Helena

- 2002 *Arvot, muutos ja nuoret*. Helsinki: Yliopistopaino.

Helve, Helena

- 2005 Nuorten arvojen, maailmankuvien ja katsomusten muutokset. Teoksessa: Hoikkala, Tommi & Laine, Sofia & Laine, Jyrki 2005. *Mitä on tehtävä? Nuorison kapinan teoriaa ja käytäntöä*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 52, 205 – 222.

Helve, Helena

- 2007 Arvojen muutos nuorisokasvatuksen haasteena. Teoksessa: Nivala, Elina & Saastamoinen, Mikko (toim.) 2007. *Nuorisokasvatuksen teoria – perusteita ja puheenvuoroja*. Tampere: Tampereen yliopistopaino, 276–312.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena

- 2004 *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. 4. painos. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula

- 2007 *Tutki ja kirjoita*. 13.-14., osin uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Hongisto, Virpi

- 2005 Worth the work – Jokainen ihminen on työn arvoinen 2001-2005. Teoksessa: Haiminen, Terhi & Ora, Petteri (toim.) 2005. *VETO-verkostotoiminnan kokemuksia*. Hämeenlinna: HAMK Ammatillisen opettajakorkeakoulun julkaisuja 4/2005, 11-24.

Hämäläinen, Juha

- 2000 2. uudistettu painos, *Sosiaalipedagoginen strategia koulutuksesta ja työstä syrjäytyneiden ja syrjäytymisuhan alla elävien nuorten auttamiseksi*. Kuopio: Snellman-instituutin arkistosarja 1/2000, Snellman-instituutti.

Hänninen, Vilma

- 2000 *Sisäinen tarina, elämä ja muutos*. Akateeminen väitöskirja 2. painos. Tampere: Juvenes print.

Jaari, Aini

- 2004 *Itsetunto, elämänhallinta ja arvot. Korrelatiivinen tutkimus Morris Rosenbergin itsetuntokäsitteen taustasta suomalaisilla työikäisillä*. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Jahnukainen, Markku

- 2005 Koulutus syrjäytymisenehkäisyssä. Teoksessa: Koivula, P. (toim.) 2007. *Selviytymisen polkuja. Opetusjärjestelyt oppilaan tukena*. Helsinki: Opetushallitus, 40- 50.

Jyrkämä, Jyrki

- 1986 Nuoret sivuraiteille? Nuorisosta, syrjäytymisestä, yhteiskunnasta. Teoksessa: Mikkola, Armi (toim.) 1986. *Suomalaista nuorisotutkimusta*. Tutkijoiden puheenvuoroja. Helsinki: Kansalaiskasvatuksen keskus 1/1986.

Järvinen, Tero & Jahnukainen, Markku

- 2001 Kuka meistä onkaan syrjäytynyt? Marginalisaation ja syrjäytymisen ja syrjäytymisen käsitteellistä tarkastelua. Teoksessa: Suutari, Minna (toim.) 2001. *Vallattomat marginaalit. Yhteisöllisyyksiä nuoruudessa ja yhteiskunnan reunoilla*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 125–152.

Kananen, Jorma

- 2008 *Kvali – kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet*. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu julkaisuja –sarja, Jyväskylän yliopistopaino.

Karisto, Antti

1998 Pirstoutuvan elämän politiikka. Teoksessa: Roos, Jeja Pekka ja Hoikkala, Tommi (toim.) 1998. *Elämänpolitiikka*. Helsinki: WSOY, 54–75.

Kemppainen, Raisa

2008 ”Mä olisin oppinut kaikki asiat kantapään kautta, mutta onneks nyt mä opin ne ennen kun tarvii tipahtaa mihinkään ihan pohjalle.” *Elämönhallinta tuetun asumisen jälkeen – kertojina nuoret aikuiset*. Sosiaalityön pro gradu –tutkielma. Tampereen yliopiston sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos.

Keskinen, Vesa

1992 *Kotoa omaan kotiin, nuoret asumisuralla*. Helsinki: Suomen kaupunkiliitto.

Ketokivi, Kaisa

2005 Aikuistumisen ja perheen perustamisen ristiriidat pidentyneessä nuoruudessa. Teoksessa Aapola, Sinikka & Ketokivi Kaisa (toim.) 2005. *Polkuja ja poikkeamia – Aikuisuutta etsimässä*. Tampere: Tampereen yliopistopaino, 100 – 137.

Kiilakoski, Tomi

2007 Kasvu moneen suuntaan – kriittinen pedagogiikka ja nuorisotyö. Teoksessa: Hoikkala, Tommi ja Sell, Anna (toim.) 2007. *Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, Nuorisotutkimusverkosto, julkaisuja 76, 57–77.

Kivelä, Sami

2009 *Nuorten asumisen tukitoimien arviointi Hämeenlinnassa, Tampereella ja Hyvinkäällä*. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu Diak Etelä.

Koivula, Pirjo

2007 *Selviytymisen polkuja. Opetusjärjestelyt oppilaan tukena*. Helsinki: Opetushallitus.

Koljonen, Virpi & Römer-Paakkanen, Tarja

2000 ”...Silloin ei ois pitäny hölmöillä ”Ylivelkaantuminen nuorena velkaantuneiden näkökulmasta. Helsinki: Etelä-Suomen läänihallituksen julkaisuja 38.

Komonen, Katja

2001 Työn moraalista koulutuksen moraaliin. Teoksessa: Kuure, Tapio (toim.) 2001. *Aikuistumisen pullonkaulat*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 70–85.

Koskinen, Tarja

- 2005 Johdanto. Teoksessa: Koskinen, Tarja (toim.) 2005. *Saattaen omille teilleen - kokemuksia siirtymätöskentelyn haasteista ja mahdollisuuksista*. Hämeenlinna: HAMK ammatillisen opettajakorkeakoulun julkaisuja 6/2005, 7-9.

Kroger, Jane

- 2007 *Identity development –adolescence through adulthood*. 2. painos, Sage Publications. Thousand Oaks.

Krueger, Mark

- 2007 *Questioning My Presence in Multicultural Youth Work*. Qualitative Inquiry.

Kupari, Tiina

- 2010 *Asukasosallisuus nuorisoasunnoissa*. Helsinki: Nuorisoasuntoliitto.

Laine, Timo

- 2007 Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa: Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) 2007. *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II, Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. 2. korjattu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 28 – 45.

Lapintie, Kimmo & Hasu, Eija

- 2010 Asumisen monet kulttuurit. Teoksessa: Juntto, Anneli 2010 (toim.). *Asumisen unelmat ja arki. Suomalainen asuminen muutoksessa*. Helsinki: Yliopistokustannus, 151-176.

Lähde, Ville

- 2001 Instituutiot toimintatapojen lähteenä. Teoksessa Haila, Yrjö & Jokinen, Pekka (toim.) 2001. *Ympäristöpolitiikka*. Tampere: Vastapaino, 218-219.

Lämsä, Anna-Liisa

- 2009 *Tuhat tarinaa lasten ja nuorten syrjäytymisestä. Lasten ja nuorten syrjäytymisen sosiaalihuollon asiakirjojen valossa*. Kasvatustieteidentiedekunta, Kasvatustieteiden ja opettajankoulutuksen yksikkö, Oulu: Oulun yliopisto.

Merjokari, Pirita

- 2004 *Tuetun asumisen merkitys nuoren elämänhallintaan: tutkimus setlementti Naapurin. Nuorten tuetun asumisen projektista*. Sosiaalityön pro gradu tutkielma. Tampereen yliopiston sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos.

Metsämuuronen, Jari

2001 *Laadullisen tutkimuksen perusteet. Metodologia – sarja 4.* Helsinki: International Methelp.

Metsämuuronen, Jari

2006 Laadullisen tutkimuksen perusteet. Teoksessa: Metsämuuronen, Jari (toim.) 2006. *Laadullisen tutkimuksen käsikirja.* Helsinki: International Methelp, 81 - 145.

Myllyniemi, Sami

2008 *Mitä kuuluu? Nuorisobarometri 2008.* Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 88, Nuorisoasiain neuvotelukunta, julkaisuja 39.

Myllyniemi, Sami

2009a *Taidekohtia Nuorisobarometri 2009.* Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 97, Nuorisoasiain neuvotelukunta, julkaisuja 41.

Myllyniemi, Sami

2009b *Aika vapaalla Nuorten vapaa-aikatutkimus 2009.* Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 92. Nuorisoasiain neuvottelukunta, julkaisuja 40

Nieminen, Juha

2007 Vastavoiman hahmo – Nuorisotyön yleiset tehtävät, oppimisympäristöt ja eetos. Teoksessa: Hoikkala, Tommi & Sell, Anna (toim.) 2007. *Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet.* Helsinki: Nuorisotutkimusseura, Nuorisotutkimusverkosto, julkaisuja 76, 21 - 43.

Nivala, Elina

2006 Teoksessa: Kurki, Leena & Nivala, Elina (toim.) 2006. *Hyvä ihminen ja kunnan kansalainen - Johdatus kansalaisuuden sosiaalipedagogiikkaan.* Tampere: Tampereen yliopistopaino, 25- 100.

Niemi Kalevi

2007 Kansalaiskasvatus osana suomalaisten nuorisoliikkeiden varhaisvaiheen eetosta ja toimintaa. Teoksessa: Nivala, Elina & Saastamoinen, Mikko (toim.) 2007. *Nuorisokasvatuksen teoria – perusteita ja puheenvuoroja.* Tampere: Tampereen yliopistopaino, 64–92.

Nurmio, Harri

2001 Yksilö eettisenä subjektina. Teoksessa Haila, Yrjö & Jokinen, Pekka (toim.) 2001. *Ympäristöpolitiikka*. Tampere: Vastapaino, 223-226.

Nyyssölä, Kari & Pajala, Sasu

1999 *Nuorten työura. Koulutuksesta työelämään siirtyminen ja huono-osaisuus*. Helsinki: Gaudeamus. Yliopistokustannus.

Ojanen, Markku

2007 *Positiivinen psykologia*. Helsinki: Edita.

Pakkanen, Päivi

1991 Asunto on elämästä varten. Teoksessa: Hoikkala, Tommi (toim.) *Törmäävät tulkinnat. Kirja nuorista ja nuoruudesta*. Helsinki: Gaudeamus, 197-188.

Penttinen, Pekka

2007 Nuorten oppiminen myöhäismodernissa. Teoksessa: Nivala, Elina. ja Saastamoinen, Mikko. (toim.) 2007. *Nuorisokasvatuksen teoria - perusteita japuheenvuoroja*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, Nuorisotutkimusverkosto, julkaisuja 73 & Kuopion yliopiston sosiaalityön ja sosiaalipedagogiikan laitos, 255 – 275.

Pohjola, Anneli

2001 Nuorten myyttinen ongelmallisuus. Teoksessa: Suutari, Minna (toim.) 2001. *Vallattomat marginaalit. Yhteisöllisyyksiä nuoruudessa ja yhteiskunnan reunoilla*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 187-204.

Puuronen, Vesa

1997 *Johdatus nuorisotutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.

Raatikainen, Panu

2004 *Ihmistieteet ja filosofia*. Helsinki: Gaudeamus Yliopistokustannus.

Raitakari, Suvi

2003 *Nuorten tukiasuminen – paikka elämönhallinnan ja marginaalin rajalla. Omakolo- projektin taustaolettamukset, käytännöt ja asiakkuus*. Tampere: Nuorten ystävät 2003.

Rauhala, Tuomas

2010 *Nuorten asunto-opas 2010–2011*. Helsinki: Nuorisoasuntoliitto ry.

Richardson, Linda Deer & Staff, Wolfe

2001 *Principles and Practice Informal Education: Learning Through Life*, Routledge.

Raunio, Kyösti

2000 *Sosiaalityö murroksessa*. Helsinki: Gaudeamus.

Rönkä, Anna

1999 Sosiaalinen selviytyminen lapsuudesta aikuisuuteen – ongelmien kasautumisen kolme väylää. Teoksessa: Kuorelahti, Matti & Viitanen, Reijo (toim.) 1999. *Holtittomasta hortoilusta hallittuun harhailuun – Nuorten syrjäytymisen riskit ja selviytymiskeinot*. Valtion nuorisosiain neuvottelukunta Nuora. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto, 9-17.

Saarela-Kinnunen, Maria & Eskola, Jari

2001 Tapaus ja tutkimus. Teoksessa: Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) 2001. *Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*, Chydenius-Instituutin julkaisuja 2. Jyväskylä: PS-kustannus, 158–169.

Salonen, Reetta

2005 Milloin omaan kotiin? Aikuistumisen vastuu Suomessa ja Espanjassa. Teoksessa. Aapola, Sinikka & Ketokivi, Kaisa (toim.) 2005. *Polkuja ja poikkeamia. Aikuisuutta etsimässä*. Nuorisotutkimusverkosto. Helsinki: Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 56, 66–99.

Schütz, Alfred

2007 *Sosiaalisen maailman merkityksensä rakentuminen*. Suom. Veikko Pietilä. Tampere: Vastapaino.

Seppä-Murto, Hanna

2010 *Onnistunut prosessi tuen etenemisessä. (kuvio 1.)*

Siitonen, Juha

1999 *Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua*. Oulun opettajakoulutuslaitos. Acta Universitatis Ouluensis E 37. Oulu: Oulun yliopisto.

Siltamäki, Soila

2008 *Nuori aikuinen ja sosiaalisen tuen narratiivit – Sijaishuollossa ja vanhempien luona kasvaneiden nuorten aikuistumiskertomuksia*. Sosiaalityön pro gradu – tutkielma. Tampereen yliopiston sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos.

Siurala, Lasse

- 2007 Nuorille suunnattujen palvelujen koordinointi kunnassa. Teoksessa: Tarvainen, Tom, Pietiläinen, Ville & Kuure, Tapio (toim.) 2007. *Nuoret eivät odota: Palvelurakenteen muutos nyt*. Helsinki : Sosiaali- ja terveysministeriö, Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä, 45-52.

Soanjärvi, Katariina

- 2007 Nuorisotyön verkostoituminen – nuorisotyöntekijöiden yhteistyöstä osaamisverkostoksi. Teoksessa: Hoikkala, Tommi & Sell, Anna. (toim.) 2007. *Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, Nuorisotutkimusverkosto, julkaisuja 76, 155–167.

Suomen säädöskokoelma:

Lastensuojelulaki 683/1983; Nuorisolaki 72/2006

Suutari, Minna

- 2001 Tasapainoilua sosiaalisissa verkostoissa työmarkkinoiden marginaalissa. Teoksessa: Suutari, Minna (toim.) 2001. *Vallattomat marginaalit. Yhteisöllisyyksiä nuoruudessa ja yhteiskunnan reunoilla*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 153–186.

Takkunen, Ulla-Maija & Takkunen, Heikki & Heikkuri, Martti

- 2007 ”Ei vois vähemmän kiinnostaa - oppimisen mahdollisuudet youthbuilding – ohjelmassa. Teoksessa: Hoikkala, Tommi & Sell, Anna. (toim.) 2007. *Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, Nuorisotutkimusverkosto, julkaisuja 76, 474–495.

Tiittula, Liisa & Ruusuvuori, Johanna

- 2005 Johdanto. Teoksessa : Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa (toim.) 2005. *Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*. Tampere: Vastapaino, 9-21.

Tolonen, Tarja

- 2005 Sosiaalinen tausta, sukupuoli ja paikallisuus nuorten koulutussiirtymissä. Teoksessa Aapola, Sinikka & Ketokivi, Kaisa (toim.) 2005. *Polkuja ja poikkeamia – Aikuisuutta etsimässä*. Tampere: Tampereen yliopistopaino, 35 - 65.

Vehviläinen , Jukka & Paju, Petri

- 2001 Meil on metsässä nuotiopiiri. Nuorisoprojektit yhteiskunnallisen vallan käyttäjinä. Teoksessa: Suutari, Minna (toim.) 2001. *Vallattomat marginaalit. Yhteisöllisyyksiä nuoruudessa ja yhteiskunnan reunoilla*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 205 -222.

Elektroniset lähteet

Hämäläinen, Ulla, Juutilainen, Vesa-Pekka & Hellsten, Katri

2007 Lukiolaisten ja ammatillista perustutkintoa suorittavien elämäntilanne ja toimeentulo. Helsinki: Kela, Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 87. [Http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/NET/110607143710EK/\\$File/tutkimuksia87.pdf?OpenElement](http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/NET/110607143710EK/$File/tutkimuksia87.pdf?OpenElement). [Viitattu 12.1.2011]

Kainu, Markus

2010 Yhteispalvelututkimus 2010. yhteispalvelu asiakkaiden, palveluneuvojien ja viranomaispäättäjien näkökulmasta. Nettityöpapereita 13/2010. Kelantutkimusosasto. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/17112> [Viitattu 10.1.2011]

Kohvakka, Rauni

2010 *Sosiaalinen media vahvasti läsnä nuorten arjessa*. Tieto & Trendit 8/2010. Tilastokeskus. http://tilastokeskus.fi/artikkelit/2010/art_2010-12-22_002.html [Viitattu 30.12.2010]

Kojo, Marjaana & Lähteenmaa, Jaana

2010 *Nuorten toimeentulotuen leikkaukset – vaarallinen tie*. Nuorisotutkimuksen verkkokanava. http://www.kommentti.fi/sivu.php?artikkeli_id=904 [Viitattu 8.1.2011]

Mol.fi

Nuortenyhteiskuntatakuu. http://www.mol.fi/mol/fi/00_tyonhakijat/03_nuoret/05_yhteiskuntatakuu_nuoret/index.jsp [Viitattu 21.11.2010]

Nikander, Timo

2009 *Hyvinvointikatsaus 1/2009*. http://www.stat.fi/artikkelit/2009/art_2009-03-16_004.html [Viitattu 7.11.2010]

Routio, Pentti

Tapaustutkimus. Tuotetiede. Taideteollisen korkeakoulun virtuaaliyliopisto. http://www.uiah.fi/virtu/materiaalit/tuotetiede/html_files/14111_totea.html [Viitattu 30.10.2010]

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna

2006 *KvaliMOTV – menetelmäopetuksen tietovaranto* [pdf-verkkójulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto[ylläpitäjätuottaja]. <<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>>. [Viitattu 24.3.2010]

Takuu-Säätiö

Nuorten maksuhäiriöt lisääntyvät muita nopeammin. <http://www.takuu-saatio.fi/>
[Viitattu 15.12.2010]

Ungdomsstyrelsen

2007 *Unga med attityd. Ungdomsstyrelsens attityd och värderingsstudie 2007.*
Tukholma:Ungdomsstyrelsensskrifter2007:11.
<http://www.ungdomsstyrelsen.se/art/0,2072,7115,00.html>[Viitattu 18.2.2011]

Virtanen, Ari & Kiuru, Sirkka

2010 Toimeentulotuki 2009. Tilastoraportti 31/2010. Suomen virallinen tilasto. Helsinki:
Terveyden ja hyvinvointilaitos.
<http://www.stakes.fi/FI/tilastot/aiheittain/Sosiaalipalvelut/Toimeentulotuki/vuositilasto.htm> [Viitattu 2.1.1011]

Lehdet

Arnett, Jeffrey Jensen

2000 Emerging adulthood. A theory of development from the late teens through the twenties. American psychologist

Salmela-Aro, Katariina

2008 Motivaatio ja hyvinvointi elämän siirtymissä. *Psykologia*/5.

Smith, Mark K.

From Youth Work to Youth Development. The New Framework for English Youth Services. Verkkoartikkeli, Informal Education Homepage. (Julkaistu alun perin Youth & Policy –lehdessä no 79.)

Tutkimuslupa-anomus

LIITE 1

Anon tutkimuslupaa haastatella Nuorisoasuntoliiton XXXXX nuorisoasunnot ry:n asuntojen neljää asukasta pro gradu – työni aineistonkeruuta varten.

Opinnäytetyöni tarkoitukseni on selvittää Nuorisoasuntoliiton tuetuissa asunnoissa asuvien täysi-ikäisten nuorten itsenäiseen asumiseen liittyviä ongelmia ja toisaalta itsenäistymistä tukevia asioita. Haastattelen tutkimustani varten neljää tuetussa asumismuodossa tai asumisohjauksessa olevaa nuorta, kutakin kaksi kertaa. Mahdollisesti haastattelen myös yhtä asumisohjaajaa. Häneltä on tarkoitus saada taustatietoa toiminnasta.

Tutkimuksessani pyrin myös selvittämään nuorten omia näkemyksiä siitä, millaista ohjausta ja apua eri viranomaisilta tai huoltajiltaan he olisivat omasta mielestään tarvinneet tai mitä tarvitsisivat. Nuorten kehitysprosessia voi tarkkailla sosiaalista tai psykologista taustaa vasten. Tässä työssäni näkökulmana ovat sosiaaliset taustavaikuttajat nuoren aikuistumisprosessissa.

Ensimmäisen haastattelukierroksen tekisin mahdollisimman pian.

Ohjaajanani pro gradu -työssäni on professori Helena Helve Sosiaalityön tutkimuksen laitokselta Tampereen yliopistosta. Hänen sähköpostiosoitteensa on helena.helve@uta.fi ja puhelimitse hänet tavoittaa numerosta 050-4201517.

Ystävällisin terveisin

Teija Lehtinen

Nuorisotyön ja nuorisotutkimuksen maisteriopiskelija

puh. 040-7373 265

teija.lehtinen@tpa.fi

TAUSTATIETOJA

Ikä_____ sukupuoli_____

Asutko tuetussa asumismuodossa vai saatko asumisohjausta?

NUOREN OMAT ARJEN TAIDOT JA ASUMISOHJAUKSEN MERKITYS

Mistä muutit nuorisoasunnoille?(vanhempien luota, asuin yksin tai avoliitosta ym.)

Minkälainen on sinun tavallinen arkipäiväsi?

Mikä on taloudellinen tilanteesi ja mistä saat rahaa? Kuinka hoidat mielestäsi raha-asiasi?

Vaikuttiko taloudellinen tilanteesi siihen, milloin muutit vanhempien luota pois? Olisitko muuttanut aikaisemmin, jos taloudellinen tilanteesi olisi ollut parempi?

Onko sinulla luottotiedot kunnossa?

Kuinka taitavana pidät itseäsi arjentaitojen osalta?

Suunnitteletko taloudenhoitoasi?

Minkälaista tukea olet saanut kodinhoitoon?

Tunnetko, että elämäsi on muuttunut muutettuasi Nallin asuntoon?

KOULUTUKSEN JA TYÖN MERKITYS ITSENÄISTYMISELLE

Oletko opiskellut tai opiskeletko ? Oletko työssä vai työtön?

Kuinka suhtaudut koulunkäyntiin yleisesti? Oletko viihtynyt siellä vai etkö ole? Onko sinulla ollut koulunkäyntiin liittyviä vaikeuksia?

Mitä mieltä olet työn merkityksestä omassa tulevaisuudessasi?

Oletko saanut asumisohjaajilta tai työvoimatoimistosta ammatinvalinnan ohjausta? Oletko saamaasi ohjaukseen tyytyväinen?

Mitä mieltä olet viranomaisista?

Onko työssäkäynti mielestäsi kannattavaa?

SOSIAALISET SUHTEET JA KODIN VAIKUTUS ITSENÄISTYMISELL

Oletko yhteydessä vanhempiisi ja sisaruksiisi? Miten kuvailisit suhdettasi heihin? Keskusteletko heidän kanssaan asioistasi ja saatko heiltä tukea?

Mitä mielestäsi on aikuisuus? Mitkä asiat siihen kuuluvat?

Olitko itse 18-vuotiaana valmis itsenäistymään?

Viihdytkö asunnossasi? Millä voisit lisätä viihtyvyyttäsi? Mikä täällä asumisessa on parasta?

Vastaako asunto toiveitasi ja odotuksiasi?

Oletko tutustunut muihin talossa asuviin nuoriin?

Oletko osallistunut talon järjestämiin tapahtumiin?

Voitko mielestäsi vaikuttaa talon tapahtumiin ja asumisoloihisi?

Tunnetko yksinäisyyttä?

Mitä haaveita sinulla on tulevaisuutesi suhteen?

Huolestuttaako sinua tulevaisuus?

Minkälainen on terveydentilasi?

Olisitko nyt valmis muuttamaan ilman tuettua asumismuotoa tai asumisohjausta?

PÄIHTEIDEN KÄYTTÖ

Poltatko? Minkä ikäisenä aloitit jos poltat?

Polttavatko kaveripiirisi nuoret?

Käytätkö alkoholia?

Kuinka usein juot?

Mitä mieltä olet täysraittiuudesta?

Oletko keskustellut päihteiden käytöstäsi esimerkiksi asumisohjaajan tai vanhempiesi kanssa?

Onko päihteiden käyttö lisääntynyt vai vähentynyt muutettuasi Nallin asuntoon?

KIINNOSTUS POLITIIKKA JA YMPÄRISTÖASIOITA KOHTAAN

Oletko kiinnostunut oman kaupungin asioista?

Seuraatko ympäristöasioita?

Täytetään tuettuun asumiseen muuttavan nuoren kanssa.

1. Tällä sopimuksella minä _____ sitoudun tekemään yhdessä työntekijäni kanssa itsenäisen asumisen suunnitelman. Suunnitelma pohjautuu elämäntilanteen kartoitukseen. Suunnitelmaan kirjataan keskeiset yhteistyötavoitteet, sekä keinot millä tavoitteisiin pyritään ja miten tavoitteiden saavuttamista arvioidaan. Suunnitelma tarkistetaan säännöllisesti. Tarkistus tehdään myös olosuhteiden oleellisesti muuttuessa tai jommankumman osapuolen sitä halutessa.

2. Itsenäisen asumisen suunnitelma ja vuokrasopimus ovat sidoksissa toisiinsa. Itsenäisen asumisen suunnitelman vakava, yksipuolinen rikkominen voi johtaa siihen, ettei aluksi tehtyä lyhyttä vuokrasopimusta jatketa.

3. Tarkoituksena on tehdä aluksi useampia (enintään kolme) lyhyitä määräaikaista vuokrasopimuksia. Tällä pyritään selvittämään asukkaan itsenäisen asumisen valmiuksia ja motivaatiota sitoutua tuetun asumisen yhteisiin tavoitteisiin.

Asumisen onnistuessa tukitoimet lopetetaan vähitellen nuoren tarpeen mukaan. Nuori voi jatkaa asumista samassa asunnossa ja hänen kanssaan tehdään vuokrasopimus viiden vuoden määräajan loppuun.

4. Itsenäisen asumisen suunnitelma, sekä siihen liittyvät oikeudet ja velvollisuudet perustuvat kummankin osapuolen hyväksymiin periaatteisiin.

5. Tämän sopimuksen allekirjoittamisella annan myös suostumukseni:

- käyttää ilmoittamiani tietoja nimettömänä ja ilman sosiaaliturvatunnuksia nuorisoasumisen tukitoiminnan ATK-pohjaisessa arviointijärjestelmässä

- tuetun asumisen parissa työskenteleville työntekijöille, kaupungin sosiaalitoimi, työvoima ja kela(jotka kaikki ovat vaitiolovelvollisia)sekä omille vanhemmilleni/huoltajilleni vaihtaa keskenään minua koskevia, asumisen onnistumisen kannalta oleellisia tietoja

Nimi _____

Syntymävuosi _____

Haastattelu tehty _____

Mukana _____ oli
haastattelussa _____

Nykyinen verkosto + hoitavat tahot
yhteystiedot _____

Sosiaalityöntekijä +
sos.asema _____

Vuokrasopimuksen kesto _____ kk

Sopimuksen uusinnat _____

Nuor asuu nyt _____

Perhesuhde muuttaessa

1. Yksinäinen
2. Lapseton pariskunta
3. Lapsiperhe
4. Lapsen kanssa yksin

Lisätietoja _____

Koulutus

1. Peruskoulu kesken
2. Peruskoulu
3. Lukio
4. Ammattioppilaitos
5. Korkeakoulu
6. Muu

Lisätietoja _____

Päätoimi

1. Työ (0-6kk) _____
2. Työ (6kk-) _____
3. Opiskelu _____
4. Työtön _____
5. Kotiäiti/isä _____
6. Armeija/siviilipalvelus _____
7. Sairasloma _____
8. Eläkeläinen _____
9. Työvoimapolitiittinen sijoitus _____
10. Työpaja _____
11. Muu/ei
tietoa _____
12. **Lisätietoa** _____

Tulot muodostuvat tällä hetkellä

- 1palkka
- 2opintotuki
- 3 työttömyysturva
- 4äitiyspäiväraha
- 5toimeentulotuki
- 6eläke
- 7sairaspäiväraha
- 8asumistuki
- 9vanhemmatavustavat
- 10 - muu/ ei tietoa

Lisätietoa _____

Luottotiedot (Liitteenä jos merkintöjä)

Miksi tukeen

Tämän hetken arvio missä asioissa tuke tarvitaan?

- 1 taloudellisia neuvoja
- 2 kodinhoidollisia ohjeita
- 3 viranomaisasioinnissa
- 4 työnjaopiskelun aloittamisessa
- 5 elämänsuunnittelussa
- 6 käytännöntekeihin kannustamista
- 7 vanhemmuudessa
- 8 - muussa

Lisätietoja _____

Tuen **laatu** **(arvio)**

Suhde alkoholiin, huumeisiin (onko syy tai osa syy tuettuun asumiseen)

Tämän hetken kunto ja vointi (nuoren arvio + verkoston ja asumisohjaajan)

Muuta huomioon otettavaa

Allekirjoitus